

ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО НА БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И НАЦИОНАЛНИТЕ МЕРКИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО

СЪДЪРЖАНИЕ:

ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО НА БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И НАЦИОНАЛНИТЕ МЕРКИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО	1
I. ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
II. НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО (ведомства, институции и национални механизми).....	4
1.1. Национален комитет по международно хуманитарно право (НК МХП)	4
1.2. Експертни работни групи към НК.....	5
III. СЪОТНОШЕНИЕ НАЦИОНАЛНО ПРАВО – МЕЖДУНАРОДНО ПУБЛИЧНО ПРАВО	6
IV. НАЦИОНАЛНИ МЕРКИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО	7
1. Правна рамка	7
1.1. Участие в договори в областта на международното хуманитарно	7
1.2. Основни политически и други ангажменти, свързани с прилагането на МХП, поети от Република България	8
А. Призив за действие за защита от насилие, основаващо се на пола, в извънредни ситуации.....	8
Б. Харта за включване на хората с увреждания в хуманитарни дейности	9
В. Национален план за действие относно „Жени, мир и сигурност“ в изпълнение на Резолюция 1325 на СС на ООН от 2000 г.....	10
Г. Политическа декларация за защита на медицинския персонал и оказваната медицинска помощ по време на въоръжен конфликт	11
Д. Хуманитарен призив за действие за подкрепа на МХП	11
Е. Призив за действие за засилване спазването на международното хуманитарно право и хуманитарната дейност, основана на принципи (Call for Action to strengthen respect for international humanitarian law and principled humanitarian action).....	11
Ж. Декларация за сигурност на училищата (Safe School Declaration)	12
3. Отбелязване на 70-та годишнина от приемането на Женевските конвенции.....	13
1.3. Европейски съюз	13

1.4. Резолюции и доброволни хуманитарни ангажименти от международната конференция на Червения кръст и Червения полумесец.....	13
2. Закрила на някои категории лица	15
2.1. Ранени и болни лица. Лица, претърпели корабкрушение	15
2.2. Лица, лишени от свобода.....	16
2.2.1. Военнопленници.	16
2.2.2. Интернирани цивилни	19
2.3. Закрила на жените.....	20
2.4. Закрила на детето	21
2.5. Бежанци.....	27
2.6. Членове на въоръжените сили	30
2.7. Лица, извършващи медицински и богослужебни дейности	32
2.8. Журналисти и военни кореспонденти.....	34
3. Закрила на някои категории обекти	34
3.1. Защитени зони и места	34
3.1.1. Защита на граждански и военни болници.....	34
3.1.2. Места и зони под специална защита	35
3.1.3. Администрация на гробове	36
3.1.4. Възстановяване на семейните връзки	36
3.2. Обекти и съоръжения, съдържащи опасни сили.....	38
3.3. Защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт	42
3.4. Околна среда.....	44
4. Мерки за осигуряване на идентифицирането на защитените обекти	45
4.1. Закрила на името и емблемата на Червения кръст и Червения полумесец	45
5. Структури за закрита и подкрепа	46
5.1. Национални дружества на Червения кръст или Червения полумесец.....	46
5.2. Гражданска защита	48
5.3. Национални информационни офиси (Служби за издирвания и възстановяване на семейните връзки)	56
6. Регламентирано използване на методите и средствата за водене на бойни действия. ..	57
6.1. Договори по отношение на въоръженията, по които Република България е страна....	57
6.2. Планиране на операции	58
6.3. Нововъзникващи технологии във военната сфера и предизвикателства пред международното хуманитарно право.....	59

6.4. Хуманитарно въздействие от използването на експлозивни оръжия срещу военни цели в гъсто населени райони.....	62
6.5. Защита на цивилното население при водене на бойни действия в градове при използване на експлозивни оръжия.....	62
6.6. Регламентирано използване на методите и средствата за водене на бойни действия .	63
7. Нарушения на международното хуманитарно право	67
8. Други мерки за прилагане на МХП.....	69
8.1. Превод на договори в областта на международното хуманитарно право	69
8.2. Разпространение и преподаване	70
V. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ	71
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на цитирани закони и други нормативни актове.....	74
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Участие на Република България в международни договори и актове в областта на международното хуманитарно право	74
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на цитирани закони и други нормативни актове	75
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Участие на Република България в международни договори и актове в областта на Международното хуманитарно право	77

„1. В тези конфликтни ситуации международното хуманитарно право, международната закрила на правата на човека и международното бежанско право продължават да се прилагат и трябва да се спазват от всички страни и участници, за да се осигури ефективна защита на засегнатото от конфликти население ...

50. Страшните страдания, нанесени на цивилните, ще бъдат значително намалени, ако страните в конфликта спазват международното хуманитарно и правата на човека. Все пак остава една проста истина: зачитането на закона и отговорността за сериозни нарушения са двете най-належащи предизвикателства за засилване на защитата на цивилните...

67. ...Когато конфликтите не могат да бъдат предотвратени или разрешени, е наложително колективно, страните в конфликта, държавите-членки, Организацията на обединените нации и гражданското общество, да засилят защитата на цивилните. Най-общо казано това означава да се гарантира спазването на закона при всякакви обстоятелства и отговорност за сериозни нарушения. Инструментите, необходими за постигане на това, вече съществуват и са налични. Това, което е необходимо повече от всякога, е политическата воля и ангажимент да се даде приоритет на защитата на цивилните, за да се гарантира, че тя ще стане осезаема реалност за засегнатите от въоръжен конфликт днес и в бъдеще.“¹

Антониу Гутериш, генерален секретар на ООН, Доклад „Закрила на цивилното население“ пред СС на ООН, 6 май 2020

¹ Доклад на ГС на ООН пред СС на ООН „Protection of civilians in armed conflict“ S/2020/366 / 6 май 2020

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Необходимостта от преглед на съответствието на българското законодателство и националните мерки за прилагане на международното хуманитарно право (МХП) е свързана с това, че националните мерки по прилагане на МХП са в областта на различни секторни политики и от сферата на компетентност на различни институции, като липсва, на практика, цялостен актуален преглед на съответствието. Подобна практика за преглед на съответствието на националното законодателство с нормите на МХП има в ред държави – например Полша, Белгия, Франция, Украйна и др. В някои от тях, наред с извършването на цялостен преглед на законодателството, са възлагани и задачи, свързани с прилагането на отделни конвенции – например Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г. и др.

В резултат на прегледа бе изготвена и оценка за установяване на степента на изпълнение на задълженията на Република България, произтичащи от участието ѝ в международни договори в областта на МХП и при необходимост идентифициране на последващи мерки, с които да се гарантира съответствието на българското законодателство с тези международни договори.

Докладът може да послужи като основа за изготвяне на национални позиции, при подготовката на национални доклади пред международни организации, при преценка за присъединяването на България към други конвенции, протоколи и пр.

II. НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО (ведомства, институции и национални механизми)

1.1. Национален комитет по международно хуманитарно право (НК МХП)

Национални комитети по международно хуманитарно право съществуват в 112 страни по света и в 20 от 28-те държави членки на ЕС. Те имат основната функция да подпомагат държавите-членки в изпълнението на Женевските конвенции от 1949 г. и Допълнителните протоколи към тях. Международният комитет на Червения кръст в Женева препоръчва и насърчава създаването на национални комитети в областта на международно хуманитарно право.

Националният комитет по международно хуманитарно право (НК МХП) е създаден с Постановление на Министерския съвет №35/27.02.2019 г. Сред основните задачи на новосъздадения комитет е да подпомага координацията между отделните национални институции с компетенции по прилагането на националните мерки по международно хуманитарно право.

Ръководител на НК МХП е г-жа Екатерина Захариева, заместник министър-председател по правосъдната реформа и министър на външните работи на Република България, а заместник-председател – г-н Атанас Запрянов, заместник-министър на отбраната. В състава на НК МХП участват ресорните заместник-министри от компетентните

министерства, а именно: заместник-министър на правосъдието; заместник-министър на вътрешните работи; заместник-министър на образованието и науката; заместник-министър на здравеопазването; заместник-министър на труда и социалната политика; заместник-министър на културата; заместник-министър на околната среда и водите; заместник-министър на регионалното развитие и благоустройството; заместник-министър на икономиката; председателят на Държавната агенция за бежанците; председателят на Държавната агенция за закрила на детето; председателят на Българския Червен кръст.

В работата на Националния комитет важна роля имат и представителите на академичните среди, на независими институции като Омбудсмана на Република България, представители на неправителствени организации, международни организации и други

Секретариатът на Националния комитет се намира в дирекция „Права на човека“ на МВнР.

Чл. 2 от ПМС 35/2019 дефинира Комитета като мултидисциплинарен и междуведомствен орган с консултативен характер по въпросите на международното хуманитарно право със следните **функции**:

- консултира и подпомага компетентните ведомства, органи и институции в прилагането на международното хуманитарно право;
- обсъжда и анализира актуални въпроси с хуманитарен елемент и подпомага компетентните ведомства при вземане на решения по въпроси в областта на международното хуманитарно право;
- изготвя становища и доклади за съответствие на националното законодателство с международни актове в областта на международното хуманитарно право;
- определя и препоръчва действия за насърчаване спазването на международното хуманитарно право в съответствие с поетите международни ангажименти, националното законодателство и приетите от Европейския съюз „Насоки за утвърждаване на спазването на международното хуманитарно право“;
- обсъжда и анализира въпроси, свързани със спазването на международното хуманитарно право при въоръжен конфликт, като закрила на културните ценности, опазване на околната среда, закрила на хуманитарния и здравен персонал, оказване на медицински грижи при извънредни ситуации, включително природни бедствия, регламентирано използване на методите и средствата за водене на конфликт;
- осъществява дейности по разпространение и популяризиране на международното хуманитарно право и повишаване на информираността на обществото и институциите за ролята и значението му;
- участва в различни форми на международно сътрудничество и обмен на добри практики, включително в глобални и регионални срещи със сходни органи на други държави.

1.2. Експертни работни групи към НК

Постановление № 35 на МС от 28 февруари 2019 г. за създаване на Национален комитет по международно хуманитарно право (НК МХП) в Република България предвижда възможността да бъдат създавани и експертни работни групи към НК, които да подпомагат експертно дейността на Националния комитет по различни теми в областта на МХП. На

своето първо заседание НК МХП реши да създаде **експертна работна група**, която да извърши **преглед на съответствието на българското законодателство с международните актове в областта на международното хуманитарно право** в направления като: закрила на хуманитарния и здравен персонал, оказване на медицински грижи при извънредни ситуации, включително природни бедствия, регламентирано използване на методите и средствата за водене на конфликт, закрила на културните ценности, опазване на околната среда и други. **В резултат от прегледа бе извършена и оценка** на националните мерки за прилагане на МХП с цел изпълнение на задълженията, поети от държавата като страна по договори в областта на МХП, както и планиране и организация на мерките, които е необходимо да бъдат предприети за привеждане на националното законодателство в съответствие с международните договори.

Членовете на ЕРГ към НК МХП се номинират от ръководителите на съответните ведомства, институции и организации, представени в Националния комитет по МХП, по покана на председателя на НК. Експертната РГ включва широк кръг от експерти от държавни ведомства, независими институции, академичните среди, представители на неправителствения сектор и др., които имат познания и опит в областта на международното хуманитарно право.

III. СЪОТНОШЕНИЕ НАЦИОНАЛНО ПРАВО – МЕЖДУНАРОДНО ПУБЛИЧНО ПРАВО

Съгласно чл. 5, ал. 4 от Конституцията на Република България² международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат.

По отношение на необнародваните международни договори, следва да се отбележи Решение № 7 от 2.VII.1992 г. на Конституционния съд на Република България по конст. д. 6/92 г., в което е постановено, че международните договори, ратифицирани и влезли в сила за Република България, но необнародвани в „Държавен вестник“, не са част от вътрешното право на страната, освен ако са приети и ратифицирани преди сега действащата Конституция и по съществуващия при ратификацията им ред обнародването им не е било задължително. Съгласно цитираното решение заварените международни договори при сегашната Конституция, сключени при спазване на тогавашното законодателство и установения от него ред за ратификация, за чието обнародване не е съществувало задължение, стават част от вътрешното законодателство на страната, но нямат предимство по смисъла на чл. 5, ал. 4 от Конституцията пред нормите на вътрешното законодателство - такива предимство придобиват от момента на обнародването.

Същевременно, като субект на международното публично право, Република България следва да спазва задължението за добросъвестно изпълнение на договора, което е закрепено в чл. 26 от Виенската конвенция за правото на договорите от 1969 г. (*„Всеки действащ договор е задължителен за страните по него и трябва добросъвестно да се изпълнява от*

² Конституция на Република България (Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г., изм. и доп., бр. 85 от 26.09.2003 г. изм. и доп., ДВ, бр. 18 от 25.02.2005 г., бр. 27 от 31.03.2006 г., бр. 78 от 26.09.2006 г. - Решение № 7 на Конституционния съд от 2006 г., бр. 12 от 6.02.2007 г., изм. и доп. ДВ, бр. 100 от 18 Декември 2015г.).

тях.”), както и да не се позовава на разпоредбите на вътрешното право като основание за неизпълнение на международния договор (чл. 27 от ВКПД).

IV. НАЦИОНАЛНИ МЕРКИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО

1. Правна рамка

1.1. Участие в договори в областта на международното хуманитарно

Прегледът и оценката ще обхванат международните актове в областта на МХП и националната правна рамка и мерките на национално ниво, предприети за изпълнение на ангажиментите, поети от българска страна по прилагане на международните актове в областта на МХП.

Прегледът обхваща участието на България в следните международни договори:

- Женевските конвенции от 1949 г.³ и техните Допълнителни протоколи от 1977 г.⁴;
- Хагската конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 14 май 1954 г. и двата протокола към нея от 1954 г. и 1999 г.;
- Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологически (биологически) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване от 10 април 1972 г.;
- Конвенцията за забрана на военното или всяко друго враждебно използване на средства за въздействие върху природната среда от 10 декември 1976 г.;
- Конвенция за забрана или ограничаване употребата на определени видове конвенционални оръжия, които могат да се смятат за нанасящи прекомерни увреждания или имащи неизбирателно действие от 10 октомври 1980 г. и нейните 5 протокола;
- Конвенцията за правата на детето от 20 ноември 1989 г.;
- Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване от 13 януари 1993 г.;
- Конвенцията за забрана на употребата, складирането, производството и трансфера на противопехотните мини и за тяхното унищожаване от 18 септември 1997 г. (т.нар. Отавска конвенция);
- Римския статут на Международния наказателен съд, приет на 17 юли 1998 г.;
- Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт от 25 май 2000 г.; и

³ Женевска конвенция от 12.08.1949 г. за подобряване участта на ранените и болните в действащите въоръжени сили (Първа Женевска конвенция); Женевска конвенция от 12.08.1949 г. за подобряване участта на ранените, болните и претърпелите корабкрушение от състава на морските въоръжени сили (Втора Женевска конвенция); Женевска конвенция от 12.08.1949 г. относно третирането на военнопленниците (Трета Женевска конвенция); Женевска конвенция от 12.08.1949 г. относно закрила на цивилните лица във време на война (Четвърта Женевска конвенция). **По-нататък в текста, ще се реферира към тях съответно като Първа, Втора, Трета, Четвърта Женевска конвенция.**

⁴ Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12.08.1949 г. относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти (Протокол I), Женева, 8 юни 1977 г.; Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12.08.1949 г. относно защитата на жертвите на въоръжени конфликти с немеждународен характер (Протокол II), Женева, 8 юни 1977 г. **По-нататък в текста, ще се реферира към тях съответно като Първи и Втори Допълнителен протокол.**

- Конвенцията за касетъчните боеприпаси от 2008 г. Прегледът ще обхваща в по-малка степен Хагските конвенции от 18 октомври 1907 г.⁵, които не са ратифицирани от Република България.

Република България е страна по основните договори, свързани с международното хуманитарно право (за по-подробна информация, виж в Приложение 2). Единственото по-значимо изключение е Международната конвенция за защита на всички хора от насилствено изчезване, която е подписана от Република България, но не е ратифицирана.⁶ България не е подписала и ратифицирала Конвенцията на ООН срещу набирането, използването, финансирането и подготовката на наемници⁷. Съответно, в нашия Наказателен кодекс не са предвидени изрични състави за търсене на наказателна отговорност за наемничество и насилствено изчезване.

1.2. Основни политически и други ангажименти, свързани с прилагането на МХП, поети от Република България

През последните години България се присъедини към някои глобални инициативи и партньорства, свързани с прилагането на МХП.

А. Призив за действие за защита от насилие, основаващо се на пола, в извънредни ситуации

Тази инициатива на Обединеното кралство и Швеция от 2013 г. представлява глобално партньорство, насочено към формиране на политики, системи и механизми, необходими за намаляване на рисковете от насилие, основаващо се на пола, особено насилие спрямо жени и момичета, от най-ранните фази от възникване на хуманитарна криза, както и за предоставяне на безопасен и всеобхватен достъп до специализирани грижи и подкрепа на пострадалите.

България се присъедини към Призива за действие през април 2018 г., по време на българското председателство на Съвета на ЕС. Призивът за действие си поставя следните основни цели:

⁵ България не е ратифицирала Хагските конвенции от 1907 г.: Заключителен акт на Втората международната мирна конференция, Хага, 18 октомври 1907 г.; Трета конвенция относно започването на военни действия, Хага, 18 октомври 1907 г.; Четвърта конвенция относно законите и обичаите на сухоземната война, Хага, 18 октомври 1907 г. с Правилник относно законите и обичаите на сухоземната война, Хага, 18 октомври 1907 г.; Пета конвенция относно правата и задълженията на неутралните държави и лица в случай на сухоземна война, Хага, 18 октомври 1907 г.; Шеста конвенция относно режима на неприятелските търговски кораби при започване на военните действия, Хага, 18 октомври 1907 г.; Седма конвенция относно превръщането на търговските кораби във военни единици, Хага, 18 октомври 1907 г.; Осма конвенция относно поставянето подводни мини, автоматично взривяващи се при досег, Хага, 18 октомври 1907 г.; Девета конвенция относно бомбардировките от морски сили по време на война, Хага, 18 октомври 1907 г.; Десета конвенция за приспособяване началата на Женевската конвенция от 1864 г. към морската война, Хага, 18 октомври 1907 г.; Единадесета конвенция относно ограничения в упражняване на правото на залавяне в морската война, Хага, 18 октомври 1907 г.; Дванадесета конвенция за учредяване на Международен съд за морски залавяния, Хага, 18 октомври 1907 г.; Тринадесета конвенция относно правата и задълженията на неутралните държави в случай на морска война, Хага, 18 октомври 1907 г.

⁶ International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, New York, 20 December 2006, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-16&chapter=4&clang=_en

⁷ International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries 1989, влязла в сила 2001 г. (https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-6&chapter=18&clang=_en)

1. създаване на специализирани програми за защита от насилие, основаващо се на пола, които да са достъпни от самото начало на извънредната ситуация за всяко лице, засегнато от такъв тип насилие;

2. интегриране и прилагане на действия за намаляване на рисковете от насилие, основаващо се на пола, във всички нива и сектори на хуманитарната дейност;

3. интегриране на равенството между половете и овластяването на жените и момичетата в хуманитарната дейност.

Към момента, Призивът за действие обединява държави, донори, регионални организации, международни и неправителствени организации, партньори от гражданското общество, които поемат редица доброволни ангажименти в рамките на приетата Пътна карта за периода 2016-2020 г.

България е поела следните 2 доброволни ангажимента:

- систематично включване на темата в официални национални документи и предоставяне на специфична информация в рамките на различни национални форуми с цел изграждане на общи и специализирани познания сред управленския и изпълнителен персонал, необходими за предприемане на действия по предотвратяване и отговор на насилие, основаващо се на пола, в извънредни ситуации;

- оказване на систематично въздействие за включване на темата в релевантни международни политически процеси, инициативи и форуми.

За изпълнение на тези ангажименти министърът на външните работи одобри Национален план за действие за изпълнение на поетите от България ангажименти. Планът съдържа конкретни цели и мерки за изпълнение на ключови области на действие, главно от страна на МВнР, но в тясно сътрудничество с други компетентни държавни институции и министерства. Националният координационен механизъм по правата на човека ще извършва ежегодно преглед на изпълнението на Националния план за действие и ще дава задължителни препоръки.

Б. Харта за включване на хората с увреждания в хуманитарни дейности

През март 2018 г. България се присъедини също към **Хартата за включване на хората с увреждания в хуманитарни дейности**, приета по време на Световната среща на върха по хуманитарните въпроси в Истанбул през м. май 2016 г. Присъединяването на страната ни към Хартата съответства на нашата активна политика по отношение на правата на хората с увреждания и дава ясен политически сигнал за тясната ни ангажираност със защитата на техните права.

Хартата е разработена от коалиция от над 70 държави, агенции на ООН и представители на международната общност и гражданското общество. Тя е първият такъв документ и придобива още по-голямо значение във връзка с безпрецедентно големия брой хуманитарни кризи по света, засягащи силно хората с увреждания, които са особено уязвими в подобен контекст.

Хартата има за цел подобряване на условията на живот на хората с увреждания в ситуации на въоръжени конфликти, извънредни хуманитарни ситуации и природни бедствия чрез съобразяване на хуманитарната дейност с техните специфични потребности и чрез премахване на бариерите, пред които тези хора са изправени при предоставяне на помощ, защита и подкрепа за възстановяване.

Хартата призовава всички заинтересовани страни да гарантират, че бъдещите им хуманитарни действия ще включват хората с увреждания и ще се основават на следните пет принципа:

- недискриминация към хората с увреждания;
- включване на хора с увреждания в разработването, изпълнението и мониторинга на хуманитарни програми;
- осигуряването на достъпни услуги и хуманитарна помощ;
- прилагане на приобщаващи глобални политики;
- сътрудничество и координация между участниците в хуманитарни дейности за цялостно приобщаване на хората с увреждания към тези дейности.

Хартата не е правнообвързващ документ, а политически акт за потвърждаване на ангажимента на страната ни за насърчаване на правата на хората с увреждания в хуманитарната дейност.

В. Национален план за действие относно „Жени, мир и сигурност“ в изпълнение на Резолюция 1325 на СС на ООН от 2000 г.

На заседание на Националния координационен механизъм по правата на човека през декември 2018 г. бе взето решение Министерство на външните работи да финализира и да внесе в МС проект за **Национален план за действие относно „Жени, мир и сигурност“** в изпълнение на Резолюция 1325 на СС на ООН от 2000 г.

Тази резолюция е първият международен документ, който подчертава важната роля на жените и момичетата в предотвратяването и разрешаването на конфликти, мирните преговори, изграждането на мира и пост-конфликтното възстановяване и управление.

За постигане на целите на Резолюция 1325, през 2004 г. Съветът за сигурност призова държавите да изготвят национални планове за нейното прилагане, в които да залегнат различни аспекти на равенството между жените и мъжете във всички области на политиката за изграждане на мира, включително конкретни проекти и програми. В изпълнение на този призив, повече от 80 държави-членки на ООН са приели и прилагат свои национални планове за действие.

Националният план за действие (НПД) не се отнася само за страни, засегнати от въоръжен конфликт. Той се прилага и по отношение на всички усилия за поддържане и насърчаване на мира и сигурността в дадена страна, например рутинни операции на правоприлагащите органи, грижата за жени-бежанки от засегнати от конфликти страни, жертви на трафик на хора и пр.

Насърчаването на активната роля на жените за поддържането на международния мир и сигурност заема важно място във външната политика и в политиката на България в областта на сигурността и отбраната. В рамките на първото българско председателство на Съвета на ЕС темата бе приоритетна за страната ни. Република България е съавтор на резолюция 1325 и придава сериозна значимост на въпросите, свързани с равноправието на жените във всички области на обществено-политическия, икономическия и социалния живот, в т.ч. участието на жените в усилията на национално и международно равнище за предотвратяването и разрешаването на конфликти, изграждането и укрепването на международния мир и сигурност. Министерството на външните работи инициира изготвянето на Национален план за действие относно жените, мира и сигурността (2020-2025), който бе приет с решение на Министерски съвет през м. март 2020 г. Важно място в Планът е предвидено за помощите за развитие и хуманитарна помощ, които Република България предоставя по линия на политиката на сътрудничество за развитие, отчитайки доброто сътрудничество на всички институции, имащи отношение по темата. Планът е изготвен и осъществен е в консултации с Република Ирландия, която сподели своя опит и експертиза като една от водещите страни в прилагането на Дневен ред „Жени, мир и сигурност“.

Г. Политическа декларация за защита на медицинския персонал и оказваната медицинска помощ по време на въоръжен конфликт

След консултиране с членовете на НК МХП, министърът на външните работи заяви присъединяването на Република България към Политическата декларация от 2017 г. за защита на медицинския персонал и оказваната медицинска помощ по време на въоръжен конфликт.

В политическата декларация се предлага предприемането на конкретни мерки за повишаване на сигурността на медицинския и на хуманитарния персонал като повишаване на координацията при управление на сигурността, включване на въпроса за защитата на медицинския персонал в мандата на мироопазващите операции и в подготовката на участниците в мироопазващите операции; мерки за преустановяване на насилието; утвърждаване и прилагане на механизми за търсене на отговорност от извършителите.

Д. Хуманитарен призив за действие за подкрепа на МХП

Призивът за действие за подкрепа на МХП е ланисран от Германия и Франция . Предложението за присъединяването на страната ни към Призива беше съгласуван с членовете на НК МХП, които подкрепиха инициативата. Министърът на външните работи заяви индорсирането от страна на Република България на Хуманитарен призив за действие за подкрепа на МХП, по време на специално събитие в рамките на Общия дебат при откриването на 74-та сесия на ОС на ООН.

В призива се съдържат конкретни практически мерки и действие, които да подпомогнат пълноценното прилагане на международното хуманитарно право. Такива например са засилване на националните нормативни рамки, редовен анализ на националните мерки, предприети за изпълнение на ангажиментите, свързани с международното хуманитарно право; подпомагане на обучението и придобиване на знания по МХП сред различни категории лица; подпомагане на националното изграждане на капацитет; предприемане на действия, свързани с предотвратяване на нарушенията на МХП и наказване на извършителите; подобряване на международното сътрудничество и други.

Този призив е една от множеството инициативи, предприети от държавите от ЕС в рамките на мандата им в Съвета за Сигурност за спазване и насърчаване на МХП.

Е. Призив за действие за засилване спазването на международното хуманитарно право и хуманитарната дейност, основана на принципи (Call for Action to strengthen respect for international humanitarian law and principled humanitarian action)

През септември 2019 г. в Ню Йорк, в рамките на седмицата на високо равнище при откриването на 74-та сесия на ОС на ООН, бе учреден Алианс за мултилатерализъм, с водещата роля на министрите на външните работи на Германия и Франция, към който България се присъедини. Алиансът представлява мрежа от сходно-мислещи държави, готови да допринасят проактивно, за постигането на резултати в шест основни тематични инициативи, насочени към утвърждаването на принципите на международното сътрудничество и солидарност (тематичните инициативи са описани подробно в приложената справка). Същевременно, намерението е да се обхване по-широк спектър от дейности и политики, където са необходими колективни действия за посрещане на новите предизвикателства и за укрепване на международните норми и институции.

Преди това Съветът на ЕС за първи път прие Заключения за засилване на действията на ЕС в подкрепа на мултилатерализма. Целта на тези инициативи е да бъде подновен глобалният

ангажимент за гарантиране устоите на международния правов ред и принципите на многостранното сътрудничество, в условията на динамично променящи се предизвикателства за политическата и икономическа стабилност, за мира и сигурността в света.

Призивът за действие за засилване спазването на международното хуманитарно право и хуманитарната дейност, основана на принципи (Call for Action to strengthen respect for international humanitarian law and principled humanitarian action) е част от инициативите на **Алианса за мултилатерализъм**, а именно отстояване на ангажимент за гарантиране на световен ред, основан на правилата, закрила на международните норми, споразумения и институции, когато те са подложени на натиск или когато тяхното съществуване или финансиране са застрашени. Призивът изразява сериозна загриженост от нарушенията на МХП, включително Женевските конвенции от 1949 г., и неблагоприятните последици от съвременните въоръжени конфликти върху цивилни лица и други защитени лица, както и върху хуманитарната дейност. Призовава се към спазване и гарантиране на спазването на МХП, вкл. присъединяване към актове на МХП; и подкрепа за хуманитарните действия, основаващи се на принципите на хуманността, безпристрастността, неутралността и независимостта. В документа държавите потвърждават спешната необходимост от ограничаване на щетите и страданията, причинени от въоръжен конфликт, и от защита на цивилните и на всички, които не участват или които вече не участват във военни действия, включително ранените и болните, задържаните лица, както и хуманитарния и медицинския персонал, със специално внимание към жените, децата, принудително разселените лица, хората с увреждания и други особено уязвими групи. Цели на националната и външна политика на държавите следва да бъдат предотвратяването и отговора на хуманитарните последици от въоръжените конфликти; пълното зачитане на МХП; запазването на хуманитарното пространство, за да се даде възможност на хуманитарните организации да действат в съответствие с хуманитарните принципи, както и отговорността за нарушения на международното хуманитарно право, за да се осигури достъп до хора в нужда. Важно значение имат дейностите по разпространението на МХП сред разнообразни целеви групи, като се набляга на тезата, че е в интерес на всички държави и по-специално на страните във въоръжен конфликт да спазват и гарантират спазването на международните норми за защита на цивилните, включително международното хуманитарно право, международните норми за закрила на правата на човека, международното бежанско право и съответните резолюции на Съвета за сигурност, както и да позволят и улеснят принципните хуманитарни действия.

Ж. Декларация за сигурност на училищата (Safe School Declaration)

Декларацията за сигурност на училищата представлява междуправителствено споразумение с политически характер, което очертава набор от ангажименти за засилване на защитата на образованието от нападение и ограничаване на използването на училища и университети за военни цели. Тя се стреми да гарантира непрекъснатостта на безопасното образование по време на въоръжен конфликт.

Декларацията изгражда общност от нации, ангажирани със зачитането на гражданския характер на училищата и разработването и споделянето на примери за добри практики за защита на училищата и университетите по време на въоръжен конфликт. Тя предлага насоки за конкретни мерки, които въоръжените сили и въоръжените недържавни участници могат да предприемат, за да възпрепятстват военната употреба на образователни институции, да намалят риска от нападение и да смекчат въздействието на атаките и военната употреба, когато те се случват.

Държавите се ангажират да събират и/или улесняват събирането на данни за посегателства върху образованието; разследват и преследват военни престъпления, включващи образование; и предоставя помощ на жертвите.

Република България се нарежда сред първите държави, одобрили през 2015 г. „Декларация за сигурност на училищата“. Към май 2020 г. документът е подкрепен от 102 държави (23 от ЕС и 23 от НАТО). Наред с одобряването на Декларацията страната ни се ангажира да прилага разработените към нея „Насоки за предпазване на училищата и университетите от военно използване по време на въоръжен конфликт“, които посочват основните принципи и правила за постигане на заложените цели. Насоките са политически обвързващи, доброволни препоръки, които се основават на съществуващите добри практики и целят да предоставят насоки за допълнително намаляване въздействието на въоръжените конфликти върху образованието. Насоките призовават страните във въоръжен конфликт да не използват училища и университети за каквато и да е цел в подкрепа на военните си усилия.

3. Отбелязване на 70-та годишнина от приемането на Женевските конвенции

През август 2019 г. членовете на НК МХП съвместно отбелязаха 70-та годишнина от приемането на Женевските конвенции, чрез изготвяне на съгласувано съобщение и публикуването му на интернет страниците на всички институции. В него бяха отразени голямата роля на конвенциите в правната закрила на някои категории лица (ранените и болните на бойното поле, военнопленниците, цивилните лица) и обекти по време на въоръжен конфликт, както и необходимостта от спазване на нормите на международното хуманитарно право, от прилагане на механизмите за търсене на отговорност при нарушение на неговите разпоредби и за засилване на мерките на международно и национално ниво.

В глобален план, по време на Общия дебат при откриването на 74-та сесия на ОС на ООН се проведе събитие, организирано от МКЧК, посветено на 70-та годишнина от приемането на Женевските конвенции.

1.3. Европейски съюз

Насоки за насърчаване на спазването на международното хуманитарно право (*Guidelines on promoting compliance with International Humanitarian Law*) от 2005 г. имат за цел да подпомогнат и засилят ролята на ЕС, като предоставят основните инструменти за гарантиране на спазването на МХП и допринесат за по-доброто разбиране на правилата и принципите на МХП. Насоките представляват ясен знак за решимостта на ЕС да гарантира прилагането на МХП. Подготвя се и редовен доклад за изпълнението им. Чрез обмена на информация за националното изпълнение може да се промотират националните мерки на страната ни по прилагане на МХП, но и да се получи информация за евентуални общи инициативи. ЕС и ДЧЕС редовно правят изказвания по въпросите на МХП и коспонсорират различни хуманитарни резолюции в органите и комисиите на ООН и различни международни форуми.

1.4. Резолюции и доброволни хуманитарни ангажименти от международната конференция на Червения кръст и Червения полумесец.

В периода 9-12 декември 2019 г. в Женева се проведе 33-та Международна конференция на Червения кръст (ЧК) и Червения полумесец (ЧП) под надслов „Действай днес, изгради бъдещето“ (“*Act today, shape tomorrow*”). Участие в международния форум, който се провежда веднъж на всеки четири години, вземат представителите на международното движение на ЧК/ЧП - Международният комитет на Червения кръст, Международната федерация на Червения кръст и Червения полумесец, 185 национални дружества (НД) на Червения кръст или на Червения полумесец, както и представителите на държавите-страни по Женевските конвенции от 1949 г. и Допълнителните протоколи към тях. На конференцията се приемат резолюции които задават насоките за развитие на хуманитарната дейност през следващите четири години, както и доброволни хуманитарни ангажименти (*pledges*) по тяхното изпълнение. В рамките на конференцията **бяха приети общо 8 (осем) резолюции**⁸, като заслужава да се отбележат някои моменти, свързани с международното хуманитарно право. По тази тема на конференцията беше приета Резолюция 1 „Завръщане на МХП у дома: Пътна карта за по-добро национално прилагане на МХП“ „*Bringing IHL home: A road map for better national implementation of international humanitarian law*“. Резолюцията предоставя насоки и ключови практически мерки за засилване на националното прилагане на МХП от държавите и НД.

Основните **доброволни хуманитарни ангажименти (*pledges*)** по изпълнение на резолюциите, които са координирани съвместно с Европейския съюз и с останалите държави членки, са посветени на: 1) „Засилване на съблюдаването, насърчаването, разпространението и имплементирането на МХП“ (*Strengthening compliance, promotion, dissemination and implementation of international humanitarian law*) – предвижда използване на всички налични механизми на национално, регионално и международно ниво за засилване на спазването на МХП, подобряване на сътрудничеството с НД, както и повишаване на видимостта на действията на ЕС в областта на насърчаването на зачитането на МХП; 2) „Международен наказателен съд и борбата срещу безнаказаността“ (*International Criminal Court and the fight against impunity*) – предвижда подкрепа за работата и ефективното функциониране на Международния наказателен съд като важен участник в глобалната борба срещу безнаказаността; 3) „Ратифициране на инструментите на МХП“ (*Ratification of international humanitarian law instruments*) – предвижда усилия в посока присъединяване към основните международноправни инструменти на МХП, както и по-добро използване на съществуващите механизми и процедури на национално ниво; 4) „Защита на хуманитарния и медицински персонал“ (*Protecting humanitarian and medical personnel*) – предвижда всеобхватни мерки за защита, вкл. преглед на националното законодателство в тази област; 5) „Хуманитарно въздействие на изменението на климата“ (*Humanitarian impact of climate change*) – предвижда подобряване на способността за предвиждане на бедствия, както и повишаване на капацитета за подготовка и реакция; 6) „Повишаване на защитата на специфични групи в уязвими ситуации при въоръжени конфликти, бедствия и други кризи“ (*Enhancing protection of specific groups in vulnerable situations in armed conflicts, disasters and other crises*) – предвижда по-ефективно прилагане на съществуващото в тази област законодателство, както и повишаване на усилията в посока елиминиране на сексуалното насилие при въоръжени конфликти; 7) „Опазване и защита на културните ценности“ (*Safeguarding and protecting cultural property*) – предвижда полагането на усилия в посока ратифициране на международни инструменти с предмет защита на културното наследство, както и насърчаване на ролята на националните комитети по МХП; 8) „Дигитална трансформация, нейната употреба и въздействие в контекста на дейности, свързани с международното хуманитарно право“ (*Digital transformation, its use and impact in the context of IHL-related activities*) – предвижда

⁸ <https://rcrcconference.org/about/33rd-international-conference/documents/>

прилагането на най-високите стандарти за защита на лична информация, особено за лица в уязвими ситуации. Освен това, страната ни се присъедини и към отворен ангажимент с доброволен характер в подкрепа на Международната хуманитарна комисия за установяване на факти (IHFFC).

Въпреки стремежа за хуманитарен дневен ред на Международната конференция и избягване на споровете на политическа основа, в последните конференции се наблюдава стремеж към политизиране на дискусиата, особено по отношение на въпросите, свързани с прилагането на МХП. В този смисъл, поради липсата на единен международен механизъм се засилва значението на националните и регионални механизми за прилагане на МХП (чрез националните комитети, чрез регионални форуми за сътрудничество и срещи, чрез дейността на МКЧК и НД за разпространението на МХП).

В допълнение и след консултиране на членовете на НК МХП, България се присъедини към два отворени доброволни ангажимента, свързани с 1) закрила на правата на децата, засегнати от въоръжен конфликт (*“Protect the rights of children affected by armed conflicts”*), както и 2) „Декларация за сигурност на училищата“ (*Safe Schools Declaration*). Освен това България заяви и два специфични национални доброволни ангажимента, посветени на: 1) Национален комитет по международно хуманитарно право (*National Committee on International Humanitarian Law*); 2) Участие на уязвими лица във всички етапи на хуманитарната дейност и тяхната закрила в извънредни хуманитарни ситуации (*Inclusion of vulnerable persons in Humanitarian and Development Action and their Protection in humanitarian emergencies*).

2. Закрила на някои категории лица

Защитени лица според нормите на международното хуманитарно право са ранени, болни, корабкрушенци, военнопленници, интернирани, санитарен и духовен персонал, журналисти и военни кореспонденти.

2.1. Ранени и болни лица. Лица, претърпели корабкрушение

Кръгът на ранените и болните лица, които имат право на закрила, е посочен в чл. 8 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.). Това са лица, военни и граждански лица, претърпели физически травми и инвалидност, както и психически разстройства; а също немощни хора, родилки и новородени и изобщо лица, нуждаещи се от неотложна помощ. По дефиниция ранените и болните трябва да се въздържат от всякакви враждебни действия. Тези лица следва да бъдат закриляни при всякакви обстоятелства, да бъдат третирани хуманно и да получават във възможно най-голяма степен и в най-кратък срок медицинските грижи и внимание, които тяхното състояние изисква, при спазване на медицинските приоритети.⁹ Задължително е да бъдат взимани всички възможни мерки според конкретните обстоятелства за прибирането и евакуирането на ранените и болните от бойното

⁹ На основание чл. 12, пар. 1 и чл. 35, пар. 1 от Първата Женевска конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата от 1949 г., чл. Чл. 3, пар. 1, т. 2 от Третата Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците от 1949 г., чл. 10, пар. 1 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти от 1977 г. и чл. 7, пар. 2 от Втория допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на въоръжени конфликти с немеждународен характер, Женева, 8 юни 1977 г.

поле и за предпазване от ограбване и малтретиране.¹⁰ В чл. 11 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции се посочва изрично, че тези лица не могат да бъдат подлагани на медицински процедури, които не съответстват на здравословното им състояние. В тази връзка са въведени редица ограничения при извършването на хирургически операции, кръводаряване и кръвопреливане, донорство и трансплантация на човешки органи. Задължение на всяка държава, която е страна в конфликт, е да води максимално подробни медицински досиета на болните и ранените лица, намиращи се в нейна власт. Въведени са подробни изисквания за идентифицирането на всички ранени, болни и загинали лица.¹¹ Още в мирно време или в хода на бойните действия може да бъдат договаряни санитарни зони, респ. пунктове¹² или санитарни и безопасни зони, респ. пунктове и неутрални зони¹³, които да защитават от последиците на военните действия ранените и болните, както и персонала, натоварен да се грижи за настанените в тях лица.

В българското право, нормите, свързани с третирането на болните и ранените по време на конфликт, са уредени в:

Чл. 14 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България¹⁴ (ЗОВСРБ) определя задължението на българската държава по време на война или военно положение да се грижи за всички лица под нейна юрисдикция.

Чл. 46 от ЗОВСРБ, който определя, че Българският Червен кръст подпомага държавата в подготовката на населението за действия при военно положение, военни конфликти и бедствия, подготвя формирования за първа помощ и оказва такава помощ у нас и в чужбина на пострадали при въоръжени конфликти и бедствия.

Чл. 123, т.10 от ЗОВСРБ, който определя задължението на държавните органи и въоръжените сили при обявяване на положение на война, военно положение или извънредно положение, при необходимост от защита на националния интерес, живота и здравето на гражданите да прилагат и други мерки, които не противоречат на международните актове, гарантиращи защитата на човешките права в условията на война.

Чл. 410 от НК, който въздига в престъпление извършването на убийство, изтезания или нечовешко третиране, включително биологически експерименти, както и причиняването на тежки страдания, осакатявания или друго увреждане на здравето на ранени, болни и корабкрушенци. Наказателна отговорност по този член носи и лицето, издало заповедта за извършването на тези тежки посегателства.

2.2. Лица, лишени от свобода.

2.2.1. Военнопленници.

Всички комбатанти и придружаващите въоръжените сили лица, които са заловени от въоръжените сили на противниковата страна, придобиват статут на **военнопленник**, който

¹⁰ На основание чл. 15 от Първата Женевска конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата от 1949 г., чл. 11, пар. 1 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти от 1977 г. и чл. 8 от Втория допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на въоръжени конфликти с немеждународен характер от 1977 г..

¹¹ На основание чл. 16 и чл. 17 от Първата Женевска конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата от 1949 г.

¹² Пак там, чл. 23 и Приложение I.

¹³ На основание чл. 14 във връзка с Приложение I и чл. 15 от Четвъртата Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война от 1949 г.

¹⁴ Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, В сила от 12.05.2009 г., Обн. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.38 от 24 Април 2020г.

им дава правото да се ползват от закрилата на Третата Женевска конвенция относно третирането на военнопленниците от 1949 г. Приложимостта на нормите по отношение на военнопленниците е само при международен въоръжен конфликт.¹⁵ Конвенцията забранява нехуманното и унижително отношение към военнопленниците, както и всяка форма на дискриминация, основана на раса, националност, религиозна вяра или политически убеждения и забраната за актове на репресалии.¹⁶

Разпоредбите на Третата Женевска конвенция регламентират задържането и първоначалния разпит на военнопленниците, както и техния статут във военнопленническия лагер. Попадналите в ръцете на противника лица, на които МХП признава статут на военнопленници може да бъдат претърсени и обезоръжени от съображения за сигурност, но те имат право да запазят своите защитни средства, пари, униформено и не униформено облекло, лични предмети със сантиментална стойност.¹⁷ Финансовите средства на военнопленниците се допуска да бъдат събирани от задържащата страна, но единствено от съображения за сигурност и срещу разписка.

Военнопленниците не могат да бъдат принуждавани да дават сведения от какъвто и да било характер. При разпит те са задължени да съобщят само своето собствено име и фамилия, военно звание, дата на раждане и персонален идентификационен номер. Тази информация е от решаващо значение за упражняването на привилегиите, предвидени за съответното звание и статут¹⁸. В най-кратък срок след задържането им военнопленниците се настаняват в лагери, разположени по правило на достатъчно голямо разстояние от района на бойните действия. Основният критерий за оценка на битовите условия на военнопленниците в постоянните лагери е те да не са по-неблагоприятни от битовите условия за собствените въоръжени сили на задържащата държава при съобразяване с националните и религиозните особености на задържаните. Независимо че са задържани в лагери, на военнопленниците се предоставят всички права и привилегии, с които разполагат войниците на задържащата държава по отношение на достъпа до храна и питейна вода, подслон, облекло, физическа активност, кореспонденция и задоволяването на други основни човешки нужди. Освен работата, която е свързана с управлението, устройването или поддържането на лагера, военнопленниците могат да бъдат задължавани да полагат само определени категории труд¹⁹.

Трудът на военнопленниците е вземзден. Конвенцията ограничава полагането на опасен за здравето или унижителен труд.²⁰ Разминирането или обезвреждането на други подобни взривни устройства се посочва като опасен труд и може да бъде извършвано само доброволно. Военнопленниците имат право да осъществяват връзка с държавните органи на задържащата държава и външния свят.²¹ Разрешено е изпращането и получаването на писма, пощенски картички, телеграми, както и индивидуални или колективни пратки, съдържащи хранителни продукти, дрехи, медикаменти и предмети от религиозен, образователен или развлекателен характер. Пощата се цензурира единствено от държавата-изпращач и от

¹⁵ “The IHL rules applicable in NIACs found in Common Article 3 and Protocol II, which provide guarantees that are more rudimentary when compared to the legal regime benefitting protected persons in IACs, protect all ‘[p]ersons taking no active part in the hostilities, including members of armed forces who have laid down their arms and those placed “hors de combat” by sickness, wounds, detention, or any other cause’. In a NIAC, therefore, a captured fighter is protected by exactly the same rules that protect a civilian who has never directly participated in hostilities or is no longer doing so.” – Sassoli, 2019 IHL Rules, Controversies and Solutions.

¹⁶ чл. 13, чл. 14 и чл. 16. Третата Женевска конвенция

¹⁷ чл. 18 и чл. 40 Третата Женевска конвенция

¹⁸ чл. 17 от Третата Женевска конвенция

¹⁹ Пак там, чл. 50.

²⁰ Пак там, чл. 52.

²¹ Пак там, чл. 69 и следващите.

държавата-получател, но само еднократно от всяка от тях. Интернирането на военнопленници и ограничаването на свободата им на придвижване по съображения за сигурност също са разрешени. Военнопленниците се подчиняват на законите и правилата, които са в сила за въоръжените сили на задържащата държава. Всяко нарушение на тези правила е основание за търсене на отговорност по реда на глава III от Конвенцията. В зависимост от вида на нарушението военнопленниците могат да носят дисциплинарна или наказателна отговорност. Дисциплинарните санкции, предвидени за военнопленниците, са изброени изчерпателно и включват глоба, лишаване от привилегии, даване на наряд и арест.²² Дисциплинарните наказания могат да бъдат налагани само от началника на военнопленническия лагер или друг оправомощен от него офицер, като тяхната продължителност не може да превишава тридесет дни. Когато задържащата държава реши да предприеме съдебно преследване срещу някой военнопленник, тя е длъжна да гарантира, че това ще стане пред безпристрастен и независим съд, при спазване на принципа за *ne bis idem*²³. В хода на производството лицето има право да участва в производството, да се запознае с материалите по делото, да се ползва от защитник и преводач, както и да обжалва постановената присъда. Военнопленниците се репатрират веднага след приключаване на активните военни действия, а ако те са подведени под наказателна отговорност – след приключване на наказателното производство или изтърпяването на присъдата. Тежко болните и ранени военнопленници подлежат на преждевременно репатриране. Необходимостта от репатрирането или настаняването им в неутрални страни се преценява от специално създадени смесени медицински комисии²⁴. Разходите по репатрирането на военнопленниците се разпределят между задържащата държава и държавата, към която принадлежат военнопленниците²⁵.

Едни от най-важните норми, обезпечаващи спазването на правата на военнопленниците, са нищожността на отказа от права; задължението на задържащата държава да назначава специално отговорен офицер от редовните въоръжени сили за комендант на военнопленническия лагер, наличността на текста на Третата Женевска конвенция относно третирането на военнопленниците от 1949 г. на разположение на всички пленници в превод на разбираем за тях език и задължителното издаване на карти за залавяне в плен.²⁶

Въпросите, свързани с третирането на военнопленници, в съответствие с разпоредбите на Третата Женевска конвенция относно третирането на военнопленниците от 1949 г., са регламентирани в българското законодателство.

Съгласно чл. 402 от НК който, намирайки се в плен, като старши се отнася жестоко с друг военнопленник, се наказва с лишаване от свобода от две до осем години.

Съгласно чл. 403 от НК който, намирайки се в плен, за да си набави облага или да си осигури снизходително отношение от страна на противника, извърши действия във вреда на друг военнопленник, се наказва с лишаване от свобода от една до пет години.

Съгласно чл.405 от НК който на полесражението отнеме вещи от ранен, пленник или убит с намерение противозаконно да ги присвои, ако извършеното не съставлява по-тежко престъпление, се наказва за мародерство с лишаване от свобода от три до петнадесет години, а в особено тежки случаи - с лишаване от свобода от десет до петнадесет години.

²² Пак там, чл. 89.

²³ Пак там, чл. 84 и чл. 86

²⁴ Чл. 110 и чл. 112 от Третата Женевска конвенция

²⁵ Чл. 118 от Третата Женевска конвенция

²⁶ Пак там, чл. 7, чл. 39, чл. 127 и чл. 70 във връзка с Приложение IV.

Наказателната отговорност на военнопленниците за престъпления, извършени по време на задържането им под властта на българската държава, се реализира по реда на Наказателно-процесуалния кодекс.

Чл. 411, буква а) от Наказателния кодекс забранява убийството, изтезанията или нечовешкото третиране, включително извършването на биологически експерименти с военнопленници, както и причиняването на тежки страдания, осакатявания или друго увреждане на здравето на военнопленници. Буква б) на същия член предвижда наказателна отговорност и в случаите, когато военнопленник бъде принуден да служи във въоръжените сили на неприятелската държава. Лишаването на военнопленник от правото му да бъде съден от редовен съд и по редовна процедура представлява престъпление по чл. 411, буква в) от Наказателния кодекс.

2.2.2. Интернирани цивилни

Всичките четири Женевски конвенции съдържат правила, които уреждат условията за **задържане или интерниране на различни категории защитени лица** (санитарен и религиозен персонал, военнопленници или цивилно население). Международните норми изискват спазването на определени процедури като гаранция за законност на лишаването на свобода, които включват незабавно информиране на разбираем за лицето език за причините, поради които са били предприети задържането или интернирането, възможност за преразглеждане на наложената мярка и кратки срокове за произнасяне по жалбите²⁷. Неспазването на тези правила представлява тежко нарушение на международното хуманитарно право. Защитата срещу произволно задържане и малтретиране на задържаните или интернирани лица се осигурява от държавите-покровителки или хуманитарни организации, както и от неутрални държави или организации, които контролират прилагането на конвенциите.²⁸

Цивилните лица могат да бъдат интернирани само ако застрашават сигурността на задържащата сила.²⁹ Мерките не могат да се прилагат като вид наказание, следва да са временни и интернираните лица да бъдат освободени при отпадане на причините, довели до задържането им.

Тези лица следва да се държат в места извън зоната на бойните действия, които отговарят на необходимите хигиенни и здравословни условия. Интернираните цивилни следва да се настаняват отделно от военнопленниците и от лицата, лишени от свобода по каквото и да е друга причина. Тези лица разполагат с достъп до храна, вода, медицински услуги, подходящо облекло, както и пълна свобода за упражняване на религиозна, интелектуална и физическа дейност.

Интернираните цивилни лица могат доброволно да полагат труд, като след изтичането на шестседмичен период на работа те могат да се откажат от трудовите си ангажименти³⁰. Кръгът от позволени дейности е доста ограничен и включва основно дейности, необходими

²⁷ Чл. 43 и чл. 78 от Третата Женевска конвенция

²⁸ Чл. 8 и чл. 10 от Първата Женевска конвенция, чл. 8 и чл. 10 от Втората Женевска Конвенция, чл. 8 и чл. 10 от Третата Женевска конвенция, чл. 9 и чл. 11 от Четвъртата Женевска конвенция

²⁹ Чл. 42 от Четвъртата Женевска конвенция

³⁰ Чл. 95 от Четвъртата Женевска конвенция

за задоволяването на комуналните и битовите им потребности, при условие че те не са от унизителен или оскърбителен характер.

В най-кратък срок от интернирането на лицата се дава възможност да уведомят близките си за интернирането, местонахождението и здравословното си състояние³¹.

Интернираните могат да се самоорганизират в комитети, които да подпомагат тяхното благосъстояние и да ги представляват пред задържащата държава, държавата-покровителка и Международния комитет на Червения кръст. Отделно от това на интернираните лица е разрешено да изпращат и получават писма, пощенски картички, телеграми, както и колективни и индивидуални пратки. Всяко интернирано лице трябва да бъде освободено веднага след отпадане на причините за задържането или в краен случай след приключването на военните действия³². Международните норми допускат договарянето на различни условия за освобождаване, репатриране, завръщане в местата за пребиваване или настаняване в неутрална страна на определени категории интернирани със специални нужди (деца, бременни жени и майки с кърмачета и малки деца, ранени и болни и интернирани, които са задържани дълго време). Обикновено задържащата държава поема разходите по завръщането на интернираните лица на местата, където са живели към момента на интернирането.

Във всеки случай, при немеждународен въоръжен конфликт, лицата се ползват от общата закрила³³, всички лишени от свобода във връзка с конфликта следва да бъдат третирани хуманно и спрямо тях също важат абсолютните забрани за убийство, изтезания, нехуманно или унизително отношение.

Тежките посегателства срещу гражданското население са криминализирани в чл. 412 от Наказателния кодекс.

2.3. Закрила на жените

Женевските конвенции и двата допълнителни протокола защитават жените като част от цивилното население и в качеството им на военнопленници. Макар МХП да утвърждава принципа за равенство на мъжете и жените и да забранява дискриминацията на полов признак, по отношение на жените МХП позволява различно третиране по време на лишаването им от свобода. При задържане, жените трябва да бъдат третирани с всичкото уважение, дължимо на техния пол, и във всички случаи към тях отношението трябва да е толкова благоприятно, колкото и към мъжете. Задържащите имат задължение да гарантират, че жените са държани в отделни помещения от мъжете и са снабдени с подходящи санитарни условия; че жените се надзират от жени; разрешени са семейни посещения и кореспонденция; и че те се претърсват само от жени³⁴.

Осигурява се специална защита на жените по време на въоръжен конфликт от изнасилване, принуждаване към проституция и против всяка друга форма на посегателство³⁵; и други. Съгласно Римския статут на Международния наказателен съд изнасилването и

³¹ Чл. 106 от Четвъртата Женевска конвенция

³² Чл. 132 и чл. 133 от Четвъртата Женевска конвенция

³³ Чл. 3 общ за четирите Женевски конвенции и Втория Допълнителен протокол.

³⁴ чл. 25, параграф 4, чл. 29, параграф 2 от Третата Женевска конвенция, чл. 85 и чл. 97 от Четвъртата Женевска конвенция, чл. 75, параграф 5 от Първия Допълнителен протокол

³⁵ Чл. 27, параграф 2 от Четвъртата Женевска конвенция и чл. 76 от Първия Допълнителен протокол

сексуалното насилие представляват сериозни нарушения на нормите на Женевските конвенции и образуват престъпните състави на военни престъпления или престъпления против човечеството.

МХП предвижда допълнителна специална закрила по отношение на определени категории жени, като например бременни и родилки, майки с деца. Така например, задържани и интернирани бременни жени и майки с деца следва бъдат освободени възможно най-скоро след тяхното задържане³⁶. Те имат правото да получат допълнителна храна, съобразена с физиологичните им потребности³⁷. Родилките имат правото да бъдат приети във всяко медицинско заведение, където могат да получат адекватна медицинска грижа и не могат да бъдат премествани, ако пътуването би увредило сериозно тяхното състояние, освен в крайни случаи³⁸.

При немеждународен въоръжен конфликт, жените се ползват от общата закрила, предоставена във всички четири Женевски конвенции. С втория Протокол изрично се забраняват посегателствата срещу честта и достойнството на жените, изброени в Четвъртата Женевска конвенция и Първия протокол. Допълнително се посочва, че с изключение на случаите, когато мъже и жени от едно семейство са настанени заедно, жените се държат в помещения, отделени от помещенията за мъже, и са под прекия надзор на жени³⁹.

В българското законодателство не са предвидени специални разпоредби за закрилата на жените по време на въоръжен конфликт. Въпреки това по отношение на тях важат общите забрани на чл. 411 и чл. 412 от Наказателния кодекс.

2.4. Закрила на детето

Международното хуманитарно право осигурява обща защита на децата - като лица, които не участват във военни действия, и специална защита като особено уязвими лица. В допълнение, децата, които участват във военните действия, също са защитени. Различните аспекти на общата и специална правна защита на децата са разгледани в следващите параграфи.

Обща закрила на децата като лица, които не участват във военни действия

По време на международните въоръжени конфликти децата влизат в категорията на лицата, защитени от Четвъртата Женевска конвенция. По силата на общата закрила, децата се ползват от всички разпоредби, свързани с третирането на защитените лица, които се основават на основния принцип на хуманно отношение, включително зачитането на живота, физическата и морална неприкосновеност, както и защита срещу принуда, телесни наказания, измъчване, колективни наказания и репресии.

Като членове на цивилното население децата се ползват от правилата на международното хуманитарно право, свързани с воденето на военни действия. Тези правила, които развиват принципите за разграничаване между цивилни и бойци и забраняват

³⁶ Чл. 76, пара 2 от Първия допълнителен протокол

³⁷ Чл. 89 от Четвъртата Женевска конвенция

³⁸ Чл. 91 и чл. 127 от Четвъртата Женевска конвенция

³⁹ Чл. 5, параграф 2а от Втория Допълнителен протокол

нападения срещу цивилното население в ситуация на международните въоръжени конфликти, се съдържат в Първия Допълнителен протокол от 1977 г. В рамките на немеждународните въоръжени конфликти, децата са защитени от основните гаранции, свързани с третирането на лица, които не участват активно във военните действия, посочени в общия член 3 на четирите Женевски конвенции, по силата на който децата имат правото да бъдат третирани хуманно, без да се упражнява насилие над личността и достойнството им.

Специална закрила на децата – като представители на цивилното население

Четвъртата Женевска конвенция съдържа множество разпоредби за защита на децата, без изрично да е закрепен принципът за тяхната специална закрила. Първият допълнителен протокол запълва тази празнина, като предвижда, че децата са обект на специално зачитане и са защитени срещу всяка форма на непристойно посегателство, като страните по конфликта са задължени да им осигурят грижите и помощта, от които се нуждаят⁴⁰. Вторият Допълнителен протокол предвижда подобни разпоредби за немеждународни въоръжени конфликти, като в член 4, озаглавен "Основни гаранции", се изброяват специални мерки по отношение на децата.

Децата, които не са навършили петнадесет години, и майки на деца под седем години, влизат в категориите на цивилното население, които могат да бъдат приети в санитарните или безопасните зони, установени от страните по международен въоръжен конфликт в съответствие с член 41 от Четвъртата Женевска конвенция. Децата и родилките влизат в категорията на цивилните лица, които съгласно Четвъртата конвенция трябва да бъдат евакуирани от обсадени или обкръжени райони⁴¹. Предвижда се временна евакуация на деца само при непреодолими причини за осигуряване на тяхната безопасност при спазване на най-строгите условия⁴². В случай на немеждународни въоръжени конфликти насърчава временната евакуация на деца при определени условия от зона, в която се извършват военни действия в по-безопасна зона в страната⁴³.

Право на грижи и помощ

Правото на децата на грижи и помощ е уредено и в международни⁴⁴, и в немеждународни въоръжени конфликти⁴⁵. Много от разпоредбите на Четвъртата Женевска конвенция вземат предвид специфичните нужди на децата, сред които: осигуряване на свободното преминаване на помощите, предназначени за деца под петнадесет години и родилки⁴⁶; гарантиране на функционирането на институциите, посветени на грижите за деца от окупиращата страна в окупираната територия⁴⁷; осигуряване на допълнителна храна според нуждите на децата под петнадесет годишна възраст, интернирани по съображения за сигурност от страни в конфликт⁴⁸.

⁴⁰ Чл. 77 от Първия Допълнителен протокол

⁴¹ Член 17 от Четвъртата Женевска конвенция.

⁴² Член 78 от Първия допълнителен протокол.

⁴³ член 4, член 3, буква д от Първия допълнителен протокол

⁴⁴ Член 77 от Първия допълнителен протокол

⁴⁵ Член 3-4 от Втория допълнителен протокол.

⁴⁶ Член 23 от Четвъртата Женевска конвенция

⁴⁷ Член 50 от Четвъртата Женевска конвенция

⁴⁸ Член 89 от Четвъртата Женевска конвенция

При разпределението на пратките за подпомагане приоритет се дава на случаите на деца⁴⁹. Временната евакуация на деца се предвижда и в случаите, когато здравето или нуждата от медицинско лечение на децата го изискват⁵⁰.

Право на семейна среда и събиране на семейството

МХП съдържа правила по отношение улесняване на събирането на семейства, разделени в резултат на международен и немеждународен въоръжен конфликт⁵¹. Единството на семейството се взема предвид в различните разпоредби, свързани с лишените от свобода лица. Когато е възможно, интернираните членове на едно и също семейство се помещават в едни и същи помещения и им се предоставя възможност за отделно настаняване от други интернирани като семейни единици⁵².

Правилата на Протокол I относно задържаните, които имат деца, за които полагат грижа, също произтичат от усилията за предотвратяване на разделянето на майки и деца. Техните случаи трябва да се разглеждат с най-голям приоритет⁵³.

Защитата на семейните връзки е основополагаща и при временната евакуация на деца, която е обект на много строги условия. За осъществяването на временна евакуация се изисква съгласието на родителите, законните настойници или лицата, които по закон или обичай носят основната отговорност за полагане на грижите за децата⁵⁴.

В съответствие с принципа на неприкосновеност на личността и идентичността на детето, е забранено на окупиращата държава да променя семейството или личния статут на децата⁵⁵.

Запазване на идентичността на детето

Чрез защитата на семейството на детето, международното хуманитарно право защитава и основни елементи, формиращи идентичността на детето - ценности, религията, културата и традициите, в които е отгледано. Ако детето е лишено от родителска грижа или е отделено от родителите си, неговата културна среда може да бъде засегната от конфликта. Страните в конфликта гарантират при всички обстоятелства, че децата под петнадесет години, които са сираци или са отделени от семействата си, могат да продължат да „упражняват своята религия и образование“; доколкото е възможно, тяхното образование се „възлага на лица със сходна културна традиция“⁵⁶. Приемането на такива деца в неутрална страна трябва да отговаря на същите принципи⁵⁷. Окупиращата държава ще се грижи за поддържането и образованието на децата, които са сираци или са отделени от родителите си, „ако е възможно от лица от тяхната националност, език и религия, ако „не могат да бъдат

⁴⁹ Член 70, параграф 1 от Първия допълнителен протокол

⁵⁰ Член 78 параграф 1 от Първия допълнителен протокол

⁵¹ Член 74 от Първия допълнителен протокол; член 4, член 3, буква б от Втория допълнителен протокол.

⁵² Член 82 от Четвъртата Женевска конвенция; чл. 75 пар. 5 от Първия допълнителен протокол

⁵³ Член 76 пар.2 от Първия допълнителен протокол

⁵⁴ Член 78, пар. 1 от Първия допълнителен протокол; член 4, член 3, буква д от Втория допълнителен протокол

⁵⁵ Член 50 от Четвъртата Женевска конвенция,

⁵⁶ Член 24 от Четвъртата Женевска конвенция

⁵⁷ Член 24 от Четвъртата Женевска конвенция

надлежно обгрижвани от близък роднина или приятел⁵⁸. При необходимост от евакуация на децата, се посочва, че „образованието на всяко дете, включително неговото религиозно и морално образование, както желаят родителите му, ще бъде осигурено, докато то е далеч с възможно най-голяма приемственост“⁵⁹.

Образование на децата

МХП съдържа някои задължения от общ характер, свързани с образованието на децата в случаите на международни и немеждународни въоръжени конфликти. Окупиращата власт трябва да улесни правилното функциониране на всички институции, посветени на образованието на децата⁶⁰. Задържащата държава осигурява обучението на интернирани деца и младежи, на които трябва бъде разрешено да посещават училище⁶¹.

В случай на въоръжени конфликти, без международен елемент, децата получават образование, включително религиозно и морално образование, в съответствие с желанията на родителите си или при отсъствие на родители на отговорните за тяхната грижа⁶².

Деца сираци или разделени деца

Четвъртата Женевска конвенция отдава специално значение на случаите на деца, чиито родители са загинали и деца, които са отделени от семействата си. Страните в конфликта са длъжни да предприемат необходимите мерки, за да осигурят поддържането и образованието на деца под петнадесет, които са сираци или са отделени от семействата си в резултат на войната, и да се уверят, че те не са оставени да се грижат сами за себе си⁶³. Предвижда се приемането на такива деца в неутрална държава. Окупиращата сила следва да организира издръжката и образованието на децата, които са сираци или са отделени от родителите си⁶⁴.

Преди 30 години, на 20.11.1989 г. Общото събрание на Организацията на обединените нации приема **Конвенцията за правата на детето** – първата юридически обвързваща международна конвенция, която утвърждава човешките права на всички деца. Република България ратифицира Конвенцията⁶⁵ с решение на Великото Народно Събрание от 1991 г., с което тя става част от вътрешното право.

Закрилата на децата, засегнати от въоръжени конфликти, е уредена в чл. 38 от Конвенцията на ООН за правата на детето. Държавите се задължават да зачитат и да осигурят зачитане на приложимите за тях в случай на въоръжен конфликт норми на международното

⁵⁸ Член 50 от Четвъртата Женевска конвенция

⁵⁹ член 78, параграф 2 от Първия допълнителен протокол

⁶⁰ Член 50 от Четвъртата Женевска конвенция

⁶¹ Член 94 от Четвъртата Женевска конвенция

⁶² член. 4, член 3, пар. а от Втория допълнителен протокол

⁶³ Член 24 от Четвъртата Женевска конвенция

⁶⁴ Член 50 от Четвъртата Женевска конвенция

⁶⁵ Конвенцията за правата на детето е ратифицирана с решение на Великото Народно Събрание от 11.04.1991 г. (ДВ, бр. 32 от 23.04.1991 г.) и от 03.07.1991 г. тя е в сила за страната ни и е част от вътрешното право.

хуманитарно право, които се отнасят до децата. Държавите се задължават да вземат всички възможни мерки, за да предотвратят прякото участие във въоръжени действия на лица, които не са достигнали 15-годишна възраст. Държавите – страни по Конвенцията се въздържат от призоваване на лица, ненавършили 15-годишна възраст, във въоръжените си сили. При призоваване на лица, които са навършили 15-годишна възраст, но не са навършили 18 години, държавите – страни по Конвенцията, се стремят да дават приоритет на по-възрастните. Предвижда се, държавите – страни по Конвенцията, да предприемат всички разумни мерки за осигуряване на закрила и грижи за децата, които са засегнати от въоръжен конфликт.⁶⁶

Ангажиментът на българската държава да противодейства на въвличането на деца във въоръжени конфликти и за закрила на децата, засегнати от въоръжени конфликти, намира проявление и в подписването и ратифицирането още през 2001 г. на **Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт** (обн., ДВ, бр. 97/13.11.2001 г., в сила от 12.02.2002 г.). Протоколът задължава ратифициралите го държави да предприемат „всички възможни мерки“, за да гарантират, че деца под 18 г. възраст няма да участват пряко във въоръжени действия и няма да бъдат принудително набирани (повикани за участие) във въоръжените сили. Протоколът изисква също държавите – страни по него, да повишат минималната възраст за доброволно набиране на лица в техните национални въоръжени сили.

От 1 януари 2008 г. в България е отменена военната повинност. Не се допускат деца, ненавършили осемнадесет годишна възраст да постъпват в редиците на българската армия. Съгласно **Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България**, военната служба в България е държавна служба, а минималната възраст за встъпване е 18 години. Нормативните актове, уреждащи дейността на Министерството на отбраната и подчинените му структури, са в съответствие с изискванията на чл. 38 от Конвенцията на ООН за правата на детето и с чл. 3 от Факултативния протокол, относно закрилата на децата по време на въоръжени конфликти

България е страна и по **Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография**, в сила за България от 2002г.. Сексуалното насилие срещу деца е посочено като едно от шестте най-тежки нарушения на правата на децата (убийства и нараняване на деца, набиране или използване на деца като войници, сексуално насилие, отвлечане на деца, атаки срещу училища и болници, отказване на достъп до хуманитарна помощ на деца) в първата Резолюция на Съвета за сигурност на ООН от 1999 г за децата във въоръжен конфликт.

Българският Наказателен кодекс криминализира формите на търговия с деца и сексуална експлоатация, вкл. порнография, предвидени в Протокола. Общ пропуск на законодателя по двата протокола е да предвиди екстериториалност за преследване и наказване на тези престъпления срещу децата.

Като пропуск за по-пълната защита на децата може да се посочи и обстоятелството, че България още не е ратифицирала Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно индивидуалната комуникация. Протоколът предоставя допълнителна възможност за защита срещу нарушения на международното хуманитарно.

Други относими актове на международното хуманитарно право, към които препращат т. 1 и 4 на чл. 38 от Конвенцията на ООН за правата на детето, са **Декларацията за защита на жените и децата при критични обстоятелства и въоръжени конфликти**, **Декларацията за правата на детето** (принцип 8 от която гласи: „Детето при всички обстоятелства ще бъде сред първите, които ще получат защита и помощ“).

⁶⁶ Член 38 от Конвенцията за правата на детето

През 1974 г. Общото събрание на ООН приема Декларация за защита на жените и децата при критични обстоятелства и въоръжени конфликти. Като отчита необходимостта от осигуряване на специална закрила за жените и децата, ОС към ООН призовава към стриктно спазване на следните принципи: закрила от атаки и бомбени нападения; осъждане на използването на химически и бактериологични оръжия; прилагане на Женевските конвенции и другите международни актове; полагане на всички усилия за опазване на жените и децата от опустошенията на войната; криминализирането на всички форми на репресии и жестоко и нечовешко отнасяне към жени и деца; жените и децата при критични обстоятелства или въоръжен конфликт, да не бъдат лишавани от подслон, храна, медицинска помощ или други неотменими права.

Използването на деца във въоръжени конфликти представлява най-тежката форма на детски труд и сериозно нарушаване на правата на човека съгласно международното право. Съгласно Конвенция № 182 относно забраната и незабавни действия за ликвидирането на най-тежките форми на детския труд, терминът "най-тежките форми на детския труд", включва "насилствено или принудително набиране на деца за използването им във военни конфликти".

България е ратифицирала и изпълнява основните международни инструменти в областта на защитата на правата на децата и премахването и предотвратяването на детския труд.

Основните принципи и норми на Конвенцията на ООН за правата на детето са въведени и в приетия през 2000 г. **Закон за закрила на детето (ЗЗДет)**, с който се създава системата за закрила на детето в Република България. Чл. 11 от ЗЗДет регламентира закрилата на децата, като *Всяко дете има право на закрила срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие. Освен това, всяко дете има право на закрила срещу нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси. Всяко дете има право на закрила срещу използване за просия, проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие. Всяко дете има право на закрила срещу въвличане в политически, религиозни и синдикални дейности.*

Децата, въввлечени във военни конфликти, децата, жертва на трафик и децата на бежанци се причисляват към категорията "дете в риск", по смисъла на § 1, т. 11 от допълнителните разпоредби на ЗЗДет.

Съгласно § 1, т. 11 от допълнителните разпоредби на ЗЗДет, "дете в риск", е дете:

- чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
- за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

Друг аспект на закрилата на децата е свързана със забраната на предоставянето на оръжия на деца и въвличането им във военни действия. България прилага най-високи стандарти в политиката си за експортен контрол на оръжия с цел недопускане на незаконен трафик и търговия. В националното законодателство на Република България въпросът, свързан с въвеждането на забрани или ограничения относно продажбите и въоръжение спрямо определени държави, е уреден с **Постановление № 272/30.10.2012 г. на МС**, с което

е допълнено и изменено Постановление № 91/2001 г. на МС, където е утвърден списъкът на държавите и организациите, спрямо които България прилага забрана или ограничение върху продажбата и доставките за въоръжение. В Постановление № 272/30.10.2012 г. на МС са включени и държави, за които са констатирани сериозни нарушения на правата на човека, в т.ч. и децата. България подкрепя препоръката на Комитета на ООН за правата на детето за въвеждане на специфична забрана за продажба на въоръжение за крайна употреба в държави, за които е налице информация за въвличане на деца във военни действия.

Предоставянето на взривни вещества, оръжия, боеприпаси за огнестрелни оръжия или пиротехнически изделия на лице, ненавършило 18 години, е криминализирано, съгласно чл. 338, ал. 2 от **Наказателния кодекс (НК) на Република България**. Законът предвижда по-тежко наказание, когато предмет на престъплението са касетъчни боеприпаси, противопехотни мини и други изделия.

Към настоящия момент, все още не е криминализирано обаче наемането и въвличането на деца във военни действия на армията и/или на недържавни въоръжени групировки. Не е въведена и извънтериториална юрисдикция по отношение на всички престъпления, посочени във Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография, като следва да се има предвид, че разпоредбата на чл. 4 има препоръчителен характер.

По време на военен конфликт или граждански размирици, лицата, чиито основни човешки права са заплашени, напускат домовете си, отивайки в друга страна, за да търсят закрила и сигурност. Конвенцията на ООН за правата на детето предвижда, че всяко дете, искащо бежански статут, има право на закрила и хуманитарна помощ при упражняването на правата, предвидени в **Конвенцията за статута на бежанците**, приета от ООН през 1951 г., или в друг международен акт, по който държавата е страна.

2.5. Бежанци

Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г. и Нюйоркския протокол от 1967 г., които са ратифицирани от Република България през 1992 г. и са в сила от 1993 г. регламентират мерки за закрила на определена категория лица, а именно на бежанците. Конвенцията от 1951 г. за бежанците е ключов правен документ, върху който се гради действащата европейска правна рамка за предоставяне на международна закрила. С приемането на Конвенцията се признава международния обхват на бежанските кризи, както и необходимостта от международно сътрудничество и споделяне на отговорност между държавите. Първоначално Конвенцията от 1951 г. е повече или по-малко ограничена до закрилата на европейските бежанци в годините след Втората световна война. Протоколът към нея от 1967 г. разширява нейния обхват и премахва географските и времеви ограничения. Документът се превръща в основен нормативен източник за очертаване на европейските и национални стандарти в областта на международната закрила.

Съгласно националното законодателство закрилата, която Република България предоставя на чужденци, включва убежище, международна закрила и временна закрила. Правото на убежище е гарантирано в чл. 27 от Конституцията на Република България, като условията и редът за предоставяне са регламентирани в Закона за убежището и бежанците (ЗУБ). ЗУБ е нормативният акт, с който се определят условията и реда за предоставяне на международна закрила на лица от трети страни, намиращи се на територията на Република България.

Държавната агенция за бежанците при Министерския съвет (ДАБ при МС) е агенция със специална компетентност в областта на прилагането на държавната политика за предоставяне на международна закрила в Република България. Предоставянето на международна закрила, която включва статут на бежанец и хуманитарен статут, е в компетенциите на председателя на Агенцията. Основните компетенции на ДАБ при МС са свързани с приемането и настаняването на лица, търсещи международна закрила в Република България, и с провеждане на производството за международна закрила.

Статут на бежанец в Република България, съгласно чл. 8 от Закона за убежището и бежанците, се предоставя на чужденец, който поради основателни опасения от преследване, основани на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група, се намира извън държавата си по произход и поради тези причини не може или не желае да се ползва от закрилата на тази държава или да се завърне в нея.

Хуманитарен статут се предоставя на чужденец, който не отговаря на изискванията за предоставяне на статут на бежанец и, който не може или не желае да получи закрила от държавата си по произход, тъй като може да бъде изложен на реална опасност от тежки посегателства.

В чл. 9, ал. 1 от ЗУБ са посочени три хипотези за тежки посегателства. Първата е когато спрямо чужденеца е налице опасност от смъртно наказание или екзекуция. Втората се отнася до реална опасност от тежки посегателства като изтезание, нечовешко или унижително отнасяне или наказание и третата разглежда тежки заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен международен или вътрешен конфликт.

Искането за предоставяне на закрила в Република България се осъществява лично и по собствена воля. Молбите за предоставяне на международна закрила се разглеждат от ДАБ при МС индивидуално, обективно и безпристрастно, като първо се извършва преценка за предоставяне на статут на бежанец. В случай, че статут на бежанец не може да бъде предоставен, се разглежда възможността за предоставяне на хуманитарен статут. Търсещите закрила се настаняват в териториалните поделения на ДАБ при МС, след преценка на здравословното състояние, семейното и материалното положение на чужденеца, при условия и по ред, определени от Председателя на Агенцията.

Съгласно ЗУБ по време на производството за международна закрила търсещите закрила лица имат право на храна и подслон, на социално подпомагане по реда и в размера, определен за българските граждани, на здравно осигуряване и право на достъпна медицинска помощ при условията и по реда за българските граждани, право на психологическа помощ, право да получи регистрационна карта, както и право на преводач или тълковник. По отношение на търсещите закрила лица се изпълняват дейности по първоначална социална адаптация и културна ориентация.

При разглеждането на подадените в ДАБ при МС молби за международна закрила се отчитат особеното положение и специалните потребности на чужденците от уязвима група. Съгласно Закона за убежището и бежанците принадлежащите към уязвима група лица са малолетните или непълнолетните, непридружените малолетни и непълнолетни, хората с увреждания, възрастните хора, бременните жени, самотните родители с ненавършили пълнолетие деца, жертвите на трафик на хора, лицата с тежки здравословни проблеми, лицата с психични разстройства и лицата, които са понесли изтезание, изнасилване или други тежки форми на психическо, физическо или сексуално насилие. Идентификацията и оценката на уязвимостта започва възможно най-рано, на етап регистрация и медицински преглед на чужденеца и продължава по време на цялата процедура по предоставяне на международна закрила. По случаите на уязвими лица, подали молба за международна закрила работят

интервюисти, социални експерти, медицински лица, които са преминали през съответните обучения.

Децата, търсеци закрила на територията на Република България са приоритетна категория в рамките на процедурата за предоставяне на международна закрила и приема. ДАБ при МС осигурява достъп до процедури на разделените от семействата си деца, търсеци международна закрила. По време на производството за предоставяне на международна закрила на непридружени деца, от страна на ДАБ при МС се предприемат действия за осигуряване на най-добрия интерес на детето, съобразен със специфичните му потребности. ДАБ при МС прилага инструменти за оценка на най-добрия интерес на детето. Оценката се основава на нуждата от защита и дългосрочно, и устойчиво решение. Оценката гарантира, че непридруженото или разделено дете може да достигне до пълнолетието си в среда, която отговаря на неговите потребности и зачита неговите права. Бързата оценка за най-добрия интерес на детето се изготвя до 24 часа от регистрацията, в териториалното поделение на ДАБ при МС от социалните експерти. Пълната оценка се изготвя при констатиран риск – висок или среден за непридружени в процедура по международна закрила – в 14-дневен срок от регистрацията. Непридружените деца се настаняват в определена за целта „Сигурна зона”, отделно от останалите кандидати за закрила, където са под денонощната грижа на служители с необходимия професионален опит. Предприемат се действия за осигуряване на представител по реда на ЗУБ, на социален работник по реда на Закона за закрила на детето, както и на безплатна правна помощ от Националното бюро за правна помощ. Настанените в териториалните поделения на ДАБ при МС деца имат достъп до безопасно място за живеене и грижа, както и до услуги, гарантиращи медицински, социални, правни грижи и подкрепа, психологическа подкрепа, достъп до образование и др.

Република България разработва и изпълнява политики и мерки в областта на миграцията и убежището, като взема предвид особеното положение на лицата, засегнати от въоръжен конфликт, в това число на жените като специфична категория кандидати за международна закрила. Установени са практики, които имат за цел да гарантират социалната адаптация на тази категория кандидати за международна закрила, както и да предотвратят форми на експлоатация, малтретиране, насилие или дискриминация.

ДАБ при МС прилага специализиран *Въпросник за ранна идентификация на хора, търсеци закрила с травматичен опит*. Този инструмент дава възможност на ранен етап от процедурата да се идентифицира травма и да се предотвратят последващи негативни събития, както и да се насочат навреме уязвимите лица, търсеци международна закрила към специализирани грижи и услуги (здравни и психологически). Конкретните мерки, които биват прилагани за защита правата на жените в рамките на процедурата за предоставяне на молби за международна закрила включват ранна идентификация и оценка на нуждите, насочване към навременна медицинска и психологическа помощ, гарантиране на възможността жените, търсеци международна закрила да бъдат интервюирани и да им бъде осигурен преводач от същия пол, осигуряване на безопасна среда за жени и деца, търсеци международна закрила, с цел предпазване от насилие, основано на пола, организиране на обучения на служители от ДАБ при МС и преводачи, работещи с лица, преживели сексуално и свързано с пола насилие и др.

При прилагане на държавната политика за предоставяне на международна закрила, ДАБ при МС се придържа към нормите на международноправните източници в областта на убежището, по които Република България е страна. Разглеждането на молбите за международна закрила на жени и деца се осъществява в съответствие с принципа за забрана на връщането (non-refoulement), заложен в Женевската конвенция за статута на бежанците и

разпоредбите, касаещи децата търсещи закрила на Конвенцията на ООН за правата на детето.“

От 24.10.2019 г. е в сила чл. 28а⁶⁷ от **Закона за чужденците в Република България**⁶⁸, съгласно който на непридружени деца чужденци, както и на чужденци, ненавършили 18-годишна възраст, които са влезли на територията на Република България с придружител, но са били изоставени от него, които не са поискали закрила по Закона за убежището и бежанците или по чиито молби има влезли в сила решения за отказ от международна закрила, може да им бъде разрешено единствено продължително пребиваване на територията на Република България до навършване на пълнолетие. Разрешението се издава по ред, определен с правилника за прилагане на закона. След навършване на 18-годишна възраст на чужденците по ал. 1 може да бъде разрешено продължително пребиваване при наличие на хуманитарни причини. Дирекция "Социално подпомагане" по местопребиваването на чужденците определя и провежда конкретни мерки за закрила съгласно Закона за закрила на детето след извършена преценка за най-добрия интерес на детето, а Държавната агенция за закрила на детето координира, наблюдава и контролира изпълнението на определените мерки за закрила относно спазване на неговите права до окончателното решаване на въпроса за пребиваването му в Република България, но не и след навършването на 18-годишна възраст.

2.6. Членове на въоръжените сили

Военият компонент на системата за отбрана включва основно военни формирования на въоръжените сили на Република България. В състава на невоения компонент на системата за отбрана се включват силите и средствата на министерствата и ведомствата от централната и териториалната администрация, органите на местното самоуправление, и др. Един от основните елементи на невоения компонент на системата е МВР. Основният фактор, определящ задачите на МВР, свързани с отбраната на страната, е моделът, по който ще се осъществява тя. Отчитайки изменената среда за сигурност, съществуващите рискове и заплахи за сигурността и обществения ред и формулираните мисии на отбраната, могат да се определят основните функции и задачи, които МВР ще изпълнява при участие в отбраната на страната. По същество те няма да се различават значително от тези, възложени на министерството и неговите органи в мирновременния период, но ще се различават по обема им и условията, в които ще бъдат изпълнявани.

Подготовката и осъществяването на териториалната отбрана на страната е една от основните дейности в областта на нейната отбрана. Независимо дали отбраната ще се осъществява самостоятелно или в коалиционен формат, контролирането на територията на страната извън зоната на активните военни действия във всички случаи остава национална отговорност. При вероятен военен конфликт или военни действия на територията на България по-голяма част от нея ще бъде отговорност на териториалната отбрана.

Чл. 123. ЗОВСРБ предвижда основните задължения на държавните органи и въоръжените сили на Република България в случаите на обявяване на положение на война, военно положение или извънредно положение. Това са:

⁶⁷ чл. 28а. от Закона за чужденците в Република България (изм., ДВ, бр. 34 от 2019 г.)

⁶⁸ Закон за чужденците в Република България (Обн. ДВ. бр.153 от 23 Декември 1998г., посл. изм. ДВ. бр.44 от 13 Май 2020г.)

1. извършване на обща мобилизация, с изключение на случаите на обявяване на извънредно положение;
2. предприемане на действия и мерки за охрана на обекти, застрашени от терористични актове;
3. ограничаване или забрана на полети на граждански въздухоплавателни средства и въвеждат особен режим на корабоплаване в териториалното море и вътрешните морски води на страната;
4. контролиране или забрана на преминаването през държавната граница на Република България;
5. ограничаване на движението по основни пътни артерии;
6. ограничаване на движението на влакове и установяват контрол върху пътниците и товарите;
7. ограничаване на свободното придвижване и установяват контрол върху гражданите и превозните средства;
8. контрол върху обектите от критичната инфраструктура на страната;
9. ограничаване или забрана на достъпа до държавни учреждения;
10. при необходимост от защита на националния интерес, живота и здравето на гражданите прилагане и на други мерки, които не противоречат на международните актове, гарантиращи защитата на човешките права в условията на война.

Конкретните задачи на министъра на вътрешните работи са посочени в чл. 35 от ЗОВСРБ. За постигане на целта си териториалната отбрана на страната съгласно ЗОВСРБ и плановете за участие на МВР в отбраната на страната органите на МВР осъществяват следните задачи: прикритие на държавната граница със съседни държави, неучаствуващи във военния конфликт; охрана и отбрана на стратегически обекти на територията на страната; борба с въздушни десанти, с диверсионно-разузнавателни и терористични групи; поддържане и възстановяване на съобщителната инфраструктура; техническо прикритие и възстановяване на транспортни комуникации; поддържане на обществения ред и вътрешната сигурност извън зоната на военните действия; организиране на военнопленнически лагери; провеждане на спасителни, пожарогасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи в рамките на Единната спасителна система.

- **Участие на служители от МВР в мисии извън територията на РБ**

В сферата на сигурността все повече се налага идеята за предприемане на съвместни усилия и действия по посока засилване ресурсите и възможностите за провеждане на операции по поддържане на мира, тъй като военната сила не е в състояние да се справи сама със задачите по предотвратяване или разрешаване на конфликтите. Предвид специфичността на изпълнение на задълженията на отделния служител на МВР в мисия извън страната в условия на риск, при подбора следва да се спазват определени основни принципи, които да гарантират живота и здравето на всеки участник, а именно прилагане на строго определена нормативна основа (закони, наредби, заповеди и др.), изискванията на международната организация за съответната мисия; определяне на точни изисквания и показатели към кандидатите отразени в длъжностната характеристика; определяне на конкурсната процедура с нормативен документ при спазване изискванията на пълна прозрачност, безпристрастност при подбора, защита на личните данни, недопускане конфликт на интереси и осигуряваща възможност за подбор на най-компетентните кандидати; осъществяване на пълна

предварителна информация на кандидатите за мисията; Определяне на висококвалифицирани специалисти в конкурсната комисия.

Република България е определила националните правила за подбора, съгласно изискванията на мисиите⁶⁹, които създават система от правила за условията и реда за подбор на държавни служители за попълване на резерв за участие в мисии, организирани от ЕС, ООН, ОССЕ и други международни организации. Участието на български подразделения и военни специалисти в ОПМ налага спазването на някои принципи, като принципа всяко участие в дадена операция да съответства на националните интереси на Република България. Участието да бъде само в операции, осъществявани под егидата и контрола на ООН или ОССЕ, в съответствие с устава на ООН и нормите на международното право. Участието да бъде само в предотвратяване на конфликти, миротворчество, поддържане или затвърждаване на постигнатия мир и да бъде на основата на конкретно споразумение с българското правителство относно условията за предотвратяване на военен конфликт за всяка военна операция;

Наредбата за условията и реда за участие на граждански специалисти от Република България в операции и мисии на международни организации за управление на кризи извън територията на България⁷⁰ регламентира общите положения за участие, подготовка и подбор на специалисти, като специфичните условия са предоставени на съответните министерства. С наредбата се уреждат условията и редът за участие на граждански специалисти с необходимото образование и квалификация в операции и мисии на международни организации за управление на кризи извън територията на страната, механизмът за координация между отделните министерства и ведомства, редът за командироване на такива специалисти, както и осигуряването на необходимите финансови и материални средства с цел изпълнение на поети ангажименти от България. Участието на страната ни в мисии и операции на международни организации по управление при кризи извън територията на България се осъществява с граждански специалисти, притежаващи образование и квалификация съобразно изискванията на конкретната операция или мисия.

Мисиите зад граница имат ярка политическа и национална ангажираност, свързана с имиджа на България в дългосрочен аспект и държавата трябва да организира подбора на подходящи, предварително подготвени специалисти. Те трябва да имат опит в работа сред конфликтна, етно-културна и бързо променяща се среда. Мисиите са системи с ясни правила и дейности, които са основа на националните стандарти и правни актове за предварителна подготовка на институциите при формиране на контингент за българско участие зад граница.

2.7. Лица, извършващи медицински и богослужбни дейности

Медицинските и религиозни служители са категории лица, които са оправомощени от някоя от воюващите страни да обслужват жертвите на войната и към тях се прилага специална защита. Защитата и уважението, предоставяни на този тип персонал, включва забрана срещу нападение над членовете му или възпрепятстване на изпълнението на техните хуманитарни

⁶⁹ Основните правни актове, регламентиращи тази материя са: - Конституцията на Република България; - Закон за МВР; - Постановления на Министерски съвет; - Подзаконовни нормативни актове - наредби, инструкции, заповеди и пр.

⁷⁰ Наредба за условията и реда за участие на граждански специалисти от Република България в операции и мисии на международни организации за управление на кризи извън територията на България, Приета с ПМС № 9 от 20.01.2011 г., Обн. ДВ. бр.9/28.01.2011, в сила от 28.01.2011 г., изм. ДВ. бр.104/29.12.2016.

функции⁷¹. Никой не може да бъде преследван или наказан за медицински дейности, съответстващи на медицинските практики и етиката, независимо в чия полза се извършват дейностите⁷². Тези лица не могат да бъдат принуждавани да извършват дейности, противоречащи на тяхната професионална етика или на норми, които защитават ранените и болните, или да бъдат принуждавани да се въздържат от дейности, изисквани от тези норми⁷³.

Въпреки задължението да се въздържат от активно участие в бойни действия, медицинският персонал може да използва леки лични оръжия за собствена защита или за защита на ранените и болните, за които отговаря⁷⁴. Специалният защитен статус на медицинския и религиозния персонал продължава, след като попаднат в ръцете на врага⁷⁵. Санитарният и религиозен персонал при въоръжените сили и персоналет на НД на Червения кръст и Червения полумесец могат да бъде задържани само когато това е необходимо за задоволяването на медицинските и духовни нужди на ранените, болните, претърпелите корабкрушение или военнопленниците, попаднали под властта на неприятелската страна⁷⁶. Въпреки че официално не се считат за военнопленници, те получават всички предимства и защита, достъпни за военнопленниците. По време на задържането тези лица продължават да изпълняват медицинските и религиозните си задължения в полза на военнопленниците, като се ползват с редица привилегии. Докато са в военнопленнически лагер, те не могат да бъдат принуждавани да вършат работа, която не е свързана с медицинската служба или религиозното служение. Те трябва да имат пряк достъп до компетентните органи на лагера по всички въпроси, свързани с техните задължения. Богослужебните служители трябва да упражняват свободно службата си сред военнопленници със същата религия и са свободни да кореспондират с църковните власти в страната на задържане и с международни религиозни организации. За да материализират защитата, приложима за религиозния и духовен персонал, тези лица могат да използват защитните емблеми, определени от международното право⁷⁷ и значки за самоличност и карти. След отпадането на необходимостта лицата се връщат на участващата в конфликта страна, към която принадлежат.

Умишлено насочването на нападения срещу сгради, материали, медицински единици и транспорт или персонал, използващи отличителните емблеми на Женевските конвенции, е класифицирано в съответствие с международното право като военни престъпления съгласно член 8, параграф 2, буква б) (XXIV) от Римския статут на Международният наказателен съд. Подобно поведение отговаря на елементите на престъплението, определено в член 410 от НК, което криминализира убийството или друг вид нечовешко третиране на санитарен персонал и извършването на разрушения или присвоявания на санитарни материали или инсталации в нарушение на правилата на международното право за водене на война.

Друг важен елемент е защитата на емблемата „Гражданска защита“, по силата на Първия Допълнителен протокол.

Чл. 413 от Наказателния кодекс криминализира неправомерното носене на знака на Червения кръст или Червения полумесец или злоупотребата с флаг или знак на Червения кръст или Червения полумесец, или с цвета, определен за транспортните средства за санитарна евакуация. Наказанието за тези деяния е лишаване от свобода до две години.

⁷¹ чл. 24–26 от Първа Женевска конвенция; член 36 от Втората Женевска конвенция; член 20 от Четвърта Женевска конвенция; членове 8 и 15 от Първи допълнителен протокол; член 9 от Втори допълнителен протокол.

⁷² член 18 от Първата Женевска конвенция, член 16, ал. 1 от Първия Допълнителен протокол, член 10, ал. 1 от Втория Допълнителен протокол

⁷³ член 16, ал. 2 от Първия Допълнителен протокол, член 10, ал. 2 от Втория Допълнителен протокол

⁷⁴ член 22, ал. 1 от Първата Женевска конвенция, член 13, ал. 2 (а) от Първия Допълнителен протокол

⁷⁵ членове 33 и 35 от Третата Женевска конвенция

⁷⁶ Чл. 28, чл. 30 и чл. 32 от Първата Женевска конвенция и чл. 36 и чл. 37 от Втората Женевска конвенция.

⁷⁷ Членове 38 и 44 от Първата Женевска конвенция, член 18 от Първия Допълнителен протокол, член 12 от Втория Допълнителен протокол

2.8. Журналисти и военни кореспонденти

По отношение на закрилата на *журналисти и военни кореспонденти* защитеният статус на журналистите се припокрива с този на цивилните лица (арг. от чл. 79, т. 1 на Първия Допълнителен протокол), а акредитираните към въоръжените сили на враждуващите страни военни кореспонденти са с права на военнопленници (арг. от чл. 79, т. 2 на Първия Допълнителен протокол във връзка с чл. 4 А, т. 4 от Третата Женевска конвенция относно третирането на военнопленниците от 1949 г.).

Реализацията на защитения статус на журналистите и военните кореспонденти, изпълняващи характерните си функции в района на въоръжения конфликт, е немислима без реална възможност за тяхното идентифициране. За тази цел журналистите, които изпълняват опасна професионална задача в район на международен въоръжен конфликт, могат да бъдат снабдени с карта за самоличност по образец, приложен към Първия Допълнителен протокол⁷⁸, а воените кореспонденти – акредитирани към въоръжените сили, които придружават, имат правото на специална карта за легитимиране по образец, даден в приложение към Третата Женевска конвенция⁷⁹. В двата случая се сочи, че това са примерни образци.

В български условия няма действаща изрична правна уредба във връзка с издаване на картите за идентификация на журналистите (военните кореспонденти), работещи в териториалния обхват на международен въоръжен конфликт от страна на държавата. Съгласно Правилата за дейността „Връзки с обществеността“ в Министерство на отбраната по време на военни операции и мисии с участието на военни формирования или отделни военнослужещи, Министерството осигурява възможност за работа на медиите, като създава условия за отразяването на действията на военните формирования и при възможност и в сферата на неговата отговорност съдейства на представителите на медиите за осигуряване на специално обозначение с надпис „ПРЕСА“ (PRESS).

В многонационални (съюзни, коалиционни) операции акредитацията на журналисти се извършва от съответните структури по връзки с обществеността в командването на операцията. Дирекция „Връзки с обществеността“ – МО определя броя и състава на акредитираните представители на медиите. По време на конфликт всеки акредитиран журналист получава статут в съответствие с чл. 79 на Допълнителен протокол I към Женевските конвенции от 1949 г. Военните кореспонденти могат да бъдат изпратени като:

1. Прикрепен кореспондент – кореспондент, прикрепен към определено военно формирование;
2. Кореспондент, работещ в развърнатата структура за работа с медиите в района на операцията;
3. В отделни случаи са възможни и самостоятелни назначения.

3. Закрила на някои категории обекти

3.1. Защитени зони и места

3.1.1. Защита на граждански и военни болници

Задължението за защита на граждански и военни болници произтича пряко от разпоредбите на международното хуманитарно право и включва и задължението за закрила на медицински обекти, което включва и болници (без разлика между цивилни и военни болници) и забраната за нападение срещу тях, стига да не бъдат използвани за враждебни

⁷⁸ чл. 79, т. 3 от Първия Допълнителен протокол

⁷⁹ чл. 4 А, т. 4 от Третата Женевска конвенция

действия⁸⁰. Дължимо уважение към медицинските заведения означава, че външни лица и органи не трябва да се намесват в тяхната медицинска дейност по начин, който може да наруши тяхната работа и процеса на лечение. Защитата срещу нападения е допълнена от задължението за предварително планиране, което гарантира, че такива лечебни заведения и звена са, доколкото е възможно, разположени достатъчно далеч от военни обекти, така че да не са изложени на опасност по време на вражеските атаки. Освен това, за да се материализира и подчертае правото на специална защита, медицинските звена могат да бъдат маркирани със защитни емблеми, предвидени в Женевските конвенции и техните допълнителни протоколи, например емблемата на Червения кръст. Използването на такива емблеми трябва да бъде обект на държавен контрол.

В международното хуманитарно право няма норма, категорично задължаваща държавите да маркират лечебни заведения със защитни идентификационни емблеми. В същото време трябва да се подчертае, че забраната за нападение на такива заведения е абсолютна, което означава, че нападенията срещу тях под предлог, че поради неизползване на защитни емблеми, те нямат право на специална защита, са класифицирани като военно престъпление съгласно член 8(2)(б)(XXIV) от Римския статут на Международния наказателен съд.

В българското право, нормите, свързани със защитата на граждански и военни болници по време на конфликт, са уредени в: чл. 410, буква б) от Наказателния кодекс.

3.1.2. Места и зони под специална защита

Женевските конвенции от 1949 г. и Първия Допълнителен протокол предвиждат възможност за създаване на различни видове специално защитени зони и местности, които да не могат да бъдат обект на военни операции главно за международни въоръжени конфликти.

Те включват:

- Болнични и безопасни зони⁸¹ - тяхната цел е да осигурят защита на болни и ранени войници и на персонала, осигуряващ помощ и управлението на тези зони, както и на ранени, болни и възрастни лица, деца под 15 години, бъдещи майки и майки на деца до 7 годишна възраст. Такива зони могат да бъдат създадени както в мирно време, така и след избухването на военни действия, но тяхната фактическа защита зависи от споразуменията, сключени между воюващите страни;
- Неутрални зони⁸² - тяхната цел е да осигурят защита срещу последиците от военните действия на ранените и болните (комбатанти и не-комбатанти) и на цивилни лица, което не участва във военните действия. За немеждународен въоръжен конфликт общият член 3 на четирите Женевски конвенции от 1949 г. предвижда създаването на аналогични зони за цивилни граждани. Такива зони могат да бъдат създадени по време на въоръжен конфликт въз основа на споразумение между воюващите страни;
- Неотбранявани местности, предвидени в член 59 от Първия Допълнителен протокол. Целта им е да осигурят защита на цивилното население в мястото на пребиваване, разположено близо до или в зона, където въоръжените сили са в контакт. Статутът на неотбранявани местности произтича от декларацията на страна във въоръжения конфликт (ако са изпълнени всички условия, предвидени в член 59) или по съгласие на воюващите страни (ако всички условия, предвидени в член 59 не са изпълнени);

⁸⁰ член 27 от правилника, приложен към Конвенцията от 1907 г. относно законите и обичаите на сухоzemната война, член 19 от Първата Женевска конвенция и член 12 от Първия Допълнителен протокол

⁸¹ Чл. 23 от Първата Женевска конвенция и чл. 14 от Четвърта Женевска конвенция и в приложения I към конвенциите

⁸² Чл. 15 от Четвърта Женевска конвенция

- Демилитаризирани зони, предвидени в член 60 от Първия Допълнителен протокол. Както в случаите на неотбраняваните местности, целта на демилитаризираните зони е да осигури защита на цивилното население в мястото на пребиваване. Те се създават по споразумение на воюващите, при условие че местоположението на зоната може да бъде установено едностранно още в мирно време.

3.1.3. Администрация на гробове

Министерство на отбраната осъществява политика по подпомагане на наследниците на военнослужещите, загинали при или по повод изпълнението на военната служба и няма функции, свързани с процедурите за извършване на погребения на военнослужещи в мирно време. Военните гробове и гробища в Република България са признати за военни паметници съгласно чл. 4, ал. 1 от Закона за военните паметници (ЗВП)⁸³. За военните паметници на територията на страната полагат грижи държавата и общините. Органите на изпълнителната власт и органите на местното самоуправление са длъжни да опазват предоставените им военни паметници⁸⁴. Ремонтни, консервационни, реставрационни и други дейности по тях могат да се извършат само след информиране на министъра на отбраната⁸⁵. От своя страна, министърът на отбраната или оправомощени от него длъжностни лица упражняват ръководство и контрол по проучването, регистрирането, картотекирането, опазването, поддържането, възстановяването, изграждането на военните паметници⁸⁶. Някои от военните паметници, по предложение на министъра на отбраната могат да бъдат обявени за културни ценности по Закона за културното наследство⁸⁷. Що се отнася до българските военни гробове и паметници в чужбина, дейностите по тяхното проучване, опазване, картотекиране, поддържане, възстановяване и изграждане се извършват от министъра на отбраната със съдействието на министъра на външните работи⁸⁸.

Съгласно чл. 226к от ЗОВСРБ, разноските по погребението на починал военнослужещ са за сметка на Министерство на отбраната. Със съгласието на близките на военнослужещия се отдават военни почести.

Въпросите, свързани с пренасянето на тела или на техните останки от чужбина в други гробове, са уредени само в случаите когато са изготвени двустранни споразумения между България и съответната държава. До този момент такова споразумение по отношение на военните гробове, България има само с Унгария.

3.1.4. Възстановяване на семейните връзки

Правото на всеки човек да знае какво се е случило с неговите роднини е основен принцип, който може да се извлече от основните права на човека и Международното хуманитарно право и също е водещ принцип за дейностите по възстановяване на семейните връзки / restoring family links (RFL) на Движението на Червения кръст и Червения полумесец.

Националните дружества (НД) на Червения кръст в цяла Европа посвещават голяма част от усилията си за възстановяване на семейните връзки⁸⁹, но за съжаление те трябва да вземат

⁸³ Закон за военните паметници, Обн. ДВ. бр.13 от 8 Февруари 2008г., изм. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ. бр.92 от 20 Ноември 2009г., изм. и доп. ДВ. бр.62 от 1 Август 2017г.

⁸⁴ чл. 11 от ЗВП

⁸⁵ чл. 13, ал. 2 ЗВП

⁸⁶ чл. 5, ал. 2 ЗВП

⁸⁷ чл. 4, ал.3 ЗВП

⁸⁸ чл. 5, ал. 5 ЗВП

⁸⁹ Чл.4, ал.1, т.7 от ЗБЧК „в съответствие с разпоредбите на Женевските конвенции от 12 август 1949 г., Допълнителните протоколи към тях от 8 юни 1977 г. и резолюциите на международните конференции на Червения кръст и Червения полумесец издирва на територията на страната и извън нея членове на семейства, разделени в резултат на войни, въоръжени конфликти и природни бедствия;“.

под внимание, че процент от лицата, които търсят, може да са мъртви. В това отношение, за да могат да помогнат на семейството на изчезналите лица, Националните дружества трябва да разберат как функционира системата в тяхната страна и към кого могат да се обърнат в случай на нужда.

Значение на криминалистиката по отношение на миграцията и тленните останки:

Когато мигрантите умират по маршрута или в страната на заселване, идентифицирането на тези мигранти може да бъде сложен процес в допълнение към други съображения, които могат да възникнат като погребване и репатриране на тялото, след като бъде идентифицирано. Този процес може да варира значително във времето и сложността, а мултидисциплинарният и напречен подход към проследяването е от съществено значение за разрешаването на много от случаите, получени от Движението и предоставянето на необходимите отговори на семействата на изчезналите.

С цел повишаване на осведомеността, насърчаване на най-добрите практики и подобряване на комуникацията, координацията и сътрудничеството между заинтересованите страни, се провеждат две международни конференции за управление и идентификация на тленни останки с акцент върху мъртвите мигранти - в Милано (2013 г.) и Барселона (2015).

Криминалистичните действия са в основата на въпроса за починалите мигранти и имат силна допълваща роля във връзка с действията в подкрепа на живите (издирване / RFL):

1. Във всеки случай на неидентифицирани тленни останки трябва да се извърши съдебномедицинска експертиза, за да се гарантира, че цялата информация е събрана, за да позволи бъдеща идентификация.
2. Трябва да се прилагат общи криминалистични протоколи и стандарти, за да се гарантира правилното управление на тленните останки.
3. Само чрез комуникация, координация и сътрудничество между различните лечебни заведения, медико и криминалистични лаборатории, в съответния регион и извън него, могат да бъдат разрешени случаи на неидентифицирани мигранти.

Други миграционни обстоятелства, които са тясно свързани с управлението на тленните останки, са:

1. Оценка на възрастта на живите мигранти, които имат важни правни последици и за които МКЧК не участва пряко. Оценката на възрастта трябва да се използва като крайна мярка и може да бъде проблематична. МКЧК е изправен пред неподходящи (или несъществуващи) процедури за определяне на възрастта.
2. Събиране на семейството чрез използване на генетика.
3. Проверка на родословие, в случай на непълнолетни, с използване на генетика, за да се предотврати трафика на хора.

За да подпомогне по-добре семействата на изчезналите и за да подготви по-добре Движението на ЧК и ЧП, от Националните дружества на ЧК и ЧП в Европа беше създадена Работна група (РГ) с подкрепата на Международния Комитет на Червения Кръст: РГ за починали мигранти и информация за техните семейства. Българският Червен кръст беше част от същата, като през 2016 г. беше инициран доброволен хуманитарен ангажимент (pledge), подписан от много европейски национални дружества на ЧК и ЧП, с един от приоритетите в плана му за действие: „картографиране на текущата ситуация в тяхната страна, за да се разбере подробно процеса на това как починалите мигранти са идентифицирани, регистрирани, ако и как техните семейства са информирани и кой е отговорен за тези задачи“.⁹⁰

⁹⁰ <https://rcrcconference.org/pledge-report/dead-migrants-and-information-to-their-families-2/>

Проучването „Загинали мигранти и информация за техните семейства“ е онлайн карта за шаблон на настоящата инфраструктура и законодателство във всички съответни държави по отношение на разследвания и процедури за изчезнали лица, медико-правни системи, както и информационни и административни процеси относно починалите. Целта на картографирането е да разбере подробно правния и административен процес и процедури за (а) регистрация на починали мигранти; б) процедури за идентификация; в) комуникация със семействата.

Събирането на тази информация ще даде възможност за подобряване на проследяването на случаите, получени от роднини на мигранти, които са изчезнали и могат да бъдат починали, и допълнително ще помогне за по-доброто предоставяне на информация на тези роднини, които се опитват да разрешат съдбата на своите близки.

Това би послужило и като основа за бъдещо развитие на потенциални начини за сътрудничество между органите, отговорни чрез собствени механизми, определени като необходими за изпълнение на мандата за подпомагане на семействата в намирането на своите (починали) близки. Българският Червен кръст участва в процеса на картографиране и същият беше приключен към края на 2017 г.

Към момента е известно, че данните за изчезналите лица и неидентифицираните тела се съхраняват в централизирана база данни. Съществува и база данни за българските граждани, база данни за осъдени престъпници, база данни за регистрация на мигранти.

3.2. Обекти и съоръжения, съдържащи опасни сили

Международното хуманитарно право обикновено предвижда, че сградите или съоръженията, съдържащи опасни сили, и по-специално язовири, диги и атомни електроцентрали, не трябва да стават обект на атака, дори ако те са военни цели, винаги когато подобно нападение може да доведе до освобождаване на опасни сили и вследствие на това сериозни загуби сред цивилното население⁹¹. Тази защита обаче не е абсолютна - тя спира, когато обектите или инсталациите се използват с цел осигуряване на редовна, значителна и непосредствена подкрепа за военните операции, ако такава атака е единственият възможен начин за прекратяване на такава подкрепа. Ако защитата престане, атакуващата страна трябва да предприеме всички практически възможни предпазни мерки, за да избегне освобождаването на опасните сили. Атакуваната страна има задължението да се стреми да избягва поставянето на военни цели в близост до сгради или съоръжения, които съдържат опасни сили. Независимо от това, задължението не се разпростира върху съоръжения, чиято единствена цел е защита на защитените сгради или съоръжения.

Страните в конфликта могат да сключат допълнителни подробни споразумения помежду си за осигуряване на допълнителна защита на обекти, съдържащи опасни сили, и могат да ги маркират със специална емблема, посочена в член 16 от Приложение I към Първия Допълнителен протокол.

По смисъла на Постановление № 181 на МС от 20.07.2009 г. визираните в чл.56 от Допълнителния протокол I от Женевските конвенции от 1949 г. обекти и съоръжения (язовири, бентове, атомни електроцентрали) може да се считат за стратегически обекти, защитата на които е задължение на съответните ръководители. Съгласно ПМС 181, Министерството на вътрешните работи и Държавна агенция „Национална сигурност“ изпълняват контролни функции по определянето и защитата на стратегическите обекти, които са от значение за националната сигурност на Република България.

За реагиране в извънредни ситуации въоръжените сили на Република България поддържат готовност за оказване на хуманитарна помощ, участват в превантивната и

⁹¹ член 56, параграф 1 от Първия Допълнителен протокол и член 15 от, член 12 от Втория Допълнителен протокол

непосредствената защита на населението и провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи, неутрализират на невзривени бойни припаси и изпълняват задачи и по охраната на стратегически обекти, на обекти и системи от критичната инфраструктура, за което може да се сключи договор със заинтересуваните лица. Към настоящия момент въоръжените сили нямат поставена задача да организират или регулират защитата на обекти и съоръжения, съдържащи т.нар. опасни сили (язовири, бентове, атомни електроцентрали) по смисъла на чл.56 от Допълнителния протокол I от Женевските конвенции от 1949 г.

Органите на МВР във взаимодействие с формированията от въоръжените сили на Република България организират защитата на обектите от критична инфраструктура на територията на страната. Конкретните задачи и съставът на силите и средствата за защита на обектите от критична инфраструктура на територията на страната, в т.ч. и пунктовете за управление на държавното ръководство за военно време, се определят във военновременните планове на МВР и плановете на въоръжените сили.⁹²

Участието в охраната и отбраната на стратегически и особено важни обекти на територията на страната е съвместна задача по отбрана на територията на страната. Тя включва защитата на стратегически обекти като: АЕЦ „Козлодуй“; международните летища и пристанища; рафинерии; значими железопътни гари; газопроводи и продуктопроводи; язовири, водохранилища, вододайни зони и др.

Терминът “критична инфраструктура” е въведен в българското законодателство през 2005 г. с приемането на Закона за управление при кризи. Паралелно с него обаче в българското законодателство се използват още 4 термина (потенциално опасен обект/потенциално опасна дейност; стратегически обекти и дейности; национално стопанство; техническа инфраструктура), които са близки или дори идентични по значение. Това припокриване на понятия е недостатък на изграждащата се система за защита на критичната инфраструктура. От юридическа гледна точка е необходимо създаването на единен понятиен апарат, приложим за всички актове, което ще консолидира нормативната база, ще спомогне за преодоляване на противоречията в нея и ще улесни правоприлагането.

На основание Закона за МВР в България е утвърден Списък на стратегическите обекти в секторите на отбраната, вътрешната сигурност и икономиката⁹³, който съдържа обектите, които трябва да бъдат охранявани от МВР. Този Списък представлява класифицирана информация и се актуализира периодично. От друга страна, Законът за управление при кризи предвижда създаването на:

- Регистър в министерствата на обектите и системите от критичната инфраструктура в ръководената от тях сфера (чл.15, ал.4) – този регистър представлява сложна информационна система с разпределена база данни (в различните министерства и организации), с централизирано управление (в определения с нормативен акт държавен орган по ЗКИ) и множество потребители – министерства, областни и общински администрации
- Областен регистър на обектите и системите от критичната инфраструктура (чл.16, ал.11)
- Общински регистър на обектите и системите от критичната инфраструктура (чл.19, ал.11)

Ролята на МВР при защита на стратегическите и особено важните обекти

⁹² Чл. 37-38. от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи, издадена от Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи, Обн. ДВ. бр.60 от 5 Август 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.14 от 18 Февруари 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 24 Февруари 2015 г.

⁹³ утвърден с Постановление на Министерския съвет № 210/05.10.1994г

Защитата на стратегическите, особено важните обекти е дейност, в която ролята на МВР е от съществено значение за защита на националната сигурност в съвременните условия. По принцип всички стратегически, особено важни обекти и тези с национално значение са заплашени от различни по вид посегателства. На практика посегателство може да се извърши по всевъзможни начини. Заплахите за обектите от критичната инфраструктура непрекъснато ще се усложняват поради нарастване броя на обектите от критичната инфраструктура, технологичното и социално усложняване на живота в развитите държави и броя на аварии от техногенен и природен характер с целенасочен и субективен произход. Физическата защита на обектите от критичната инфраструктура трябва да отговаря на комплексните изисквания за сигурност, произтичащи от задачите, свързани с ЕС и НАТО, превръщането на Република България в комуникационен, енергиен, транспортен и миграционен възел.

Стратегията за национална сигурност на Република България е основополагащ документ за единно формиране, планиране, осъществяване, координиране и контрол на политиката за национална сигурност, провеждана от държавните институции в сътрудничество с гражданите и техните организации. Реализирането на стратегията за национална сигурност ще гарантира правата, свободите, сигурността и благосъстоянието на гражданите и обществото, ще запази суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, ще защити конституционно установения ред и демократичните ценности и ще предпази населението и критичната инфраструктура при кризи, бедствия, аварии, катастрофи и други рискове и заплахи. Енергийната сигурност е елемент на националната сигурност и предпоставка за икономическа стабилност. Връзката на обектите от значение за националната сигурност със Стратегията за национална сигурност е именно в сектора енергийна сигурност.

Стратегически обекти от значение за националната сигурност в Република България са административните, промишлените, транспортните или комуникационните обекти, както и дейностите извършвани в тях, свързани с националната сигурност. От тяхното нормално функциониране зависи дейността на органите на държавното управление и работата на основните отрасли на икономиката. Тези обекти и дейности, се определят от Министерския съвет в единен списък по предложение на съответните министри или ръководители на ведомства ежегодно.

Стратегическите и особено важни обекти са⁹⁴:

- Обекти от държавната администрация;
- Енергийни комплекси (АЕЦ, ТЕЦ, ВЕЦ);
- Енергийно-преносими мрежи (петролопроводи, газопроводи);
- Нефтохимически, металургични комбинати и машиностроителни заводи;

⁹⁴ Нормативни актове регламентиращи статута на обектите имащи отношение към критичната инфраструктура на страната и дейностите извършвани там са: ЗМВР – една от основните задачи по защита на обекти от МВР; ЗУТ (Закона за устройство на територията), ЗООС регламентира дейността на обекти от национално значение работещи и съхраняващи опасни вещества с дейност опасна за околната среда; Нормативни и подзаконовни нормативни актове на ЗЗКИ и закона за водите; Закон за БНБ (за предоставяне на финансови услуги от разстояние); Закон за ДАНС обн.в.ДВ бр.109/20.12.07г. и правилник за прилагане на ЗДАНС, ПМС №23/11.02.08г.; Закон за защита при бедствия Обн. ДВ. бр.102 от 19 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.41 от 22 Май 2007г., изм. ДВ. бр.113 от 28 Декември 2007г.; Указ на Държавния съвет за наименованията №1315 обн. в ДВ бр.55/18.07.1975г.; Закон за управление при кризи обн. ДВ бр.19/01.03.2005г.- отм. ДВ. бр.35 от 12.05. 2009г.; Закон за защита при бедствия; Постановление на МС за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Консултативния съвет за подпомагане на Министерски съвет при формиране на държавната политика в областта на защитата при бедствия, приет с Постановление № 97 на Министерски съвет от 28.05.2012 г. (ДВ, бр. 41 от 2012 г.); Наредба за реда, начина и компетентните органи за установяване на критичните инфраструктури и обектите им и оценка на риска за тях, в сила от 23.10.2012 г. приета ПМС № 256 от 17.10.2012 г., обн. ДВ. бр.81 от 23 Октомври 2012 г.

- Заводи от военно-промишления комплекс;
- Комуникационни и информационни обекти;
- Научно-технически и научно-изследователски обекти;
- Важни транспортни възли и съоръжения, пристанища и аерогари;
- Дипломатически представителства;

Някои от тези обекти се характеризират с наличието на подземни съоръжения, с възможност за противовъздушна отбрана и са снабдени с независими източници на вода и електричество. При изграждането им се вземат мерки за тяхната защита, предвиждайки всички възможни заплахи, включително и от оръжия за масово унищожение. Това са ядрените, химически и биологични оръжия.

Стратегическите обекти и дейности както и особено важните обекти и обектите от значение за националната сигурност в държавите от ЕС са част от така наречената критична инфраструктура. В Република България защитата на такива обекти се осигурява от компетентните органи на Министерството на вътрешните работи и Държавна агенция "Национална сигурност".⁹⁵ Някои от тях притежават характеристики, според които могат да бъдат едновременно в повече от една от посочените по-горе категории, като стратегическите обекти от национално значение в енергетиката.

Например АЕЦ "Козлодуй" преди всичко е обект от национално значение, но едновременно с това има стратегическо значение за страната и за региона. Това го категоризира като стратегически обект от национално значение. Защитата на стратегическите обекти и дейности от значение за националната сигурност по смисъла на чл. 4, ал. 3 ЗДАНС включва:

1. контрол на организацията на физическа защита (охрана) на обектите;
2. информационна защита, осъществявана чрез административни, организационни, технически и криптографски мерки";⁹⁶

Агенцията издава и разрешения за работа или за извършване на конкретно възложена задача в стратегически обекти.

Разрешенията предоставят достъп до стратегическите зони на стратегическия обект или до зоните, свързани с изпълнението на стратегическата дейност. Зоните се определят от ръководителя на съответния обект или от възлагащия съответната дейност при условия и по ред, определени със съвместна инструкция на председателя на агенцията и министъра на вътрешните работи.⁹⁷

Физическата защита на обектите се организира от структурите на главните и областни дирекции на МВР. Приоритет в осъществяването на защитата на обекти има Дирекция "Жандармерия", като структура на Главна дирекция "Национална полиция".

• **Сили и средства на МВР за физическа защита на обекти**

Охранителната дейност в Република България е законово регламентирана от "Закон за частната охранителна дейност", ЗМВР и ЗОВСРБ. Държавната структура, която отговаря за охраната на VIP-лица и държавници и някои обекти от държавната администрация е Националната служба за охрана (НСО). Друга държавна структура, чиято основна дейност е охранителна дейност е ГД "Охрана" ГДО при Министерството на правосъдието МП Охрана на съдебната власт.

⁹⁵ Вж. Постановление на МС №181 Обн., ДВ, бр. 59 от 28.07.2009 г., Закон за ДАНС чл.43 чл.45. доп. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г., ЗМВР изм. и доп ДВ бр.44 от 12.06.2012 г.

⁹⁶ Вж. ППЗДАНС Обн. ДВ. бр.17 от 19 Февруари 2008г., изм. ДВ. бр.7 от 27 Януари 2009г.

⁹⁷ Вж. Закон за ДАНС чл.43 чл.45. доп. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г.

Българската армия също може да организира и осъществява охраната на стратегически обекти или да участва в операции за противодействие на тероризма, но при усложнена обстановка или в условията на криза от военен характер.

Според Военната доктрина на Република България и от чл.57 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, съгласно които в мирно време при обявяване на “извънредно положение” Въоръжените сили могат да изпълняват задачи по:

1. Оказване съдействие на органите за сигурност в борбата им срещу разпространяването на оръжия за масово унищожение (ОМУ), незаконен трафик на оръжие и международен тероризъм.

2. Участие в охраната на стратегически обект, на обекти и системи от критичната инфраструктура и в операции за пресичане на терористични действия.⁹⁸

Съгласно членове 55-57 от Националната отбранителна стратегия: 55. Мисията „Принос към националната сигурност в мирно време“ включва поддържане на способности за ранно предупреждение за потенциални рискове и заплахи; дейности по контрола на въздушното и морските пространства; защита на стратегически обекти, включително системите за производство, доставка и разпределение на енергийни ресурси; участие в операции по съдържане и неутрализиране на терористични, екстремистки и престъпни групи; защита на застрашени стратегически обекти; защита и подпомагане на населението при природни бедствия, аварии и екологични катастрофи; неутрализиране на невзривени боеприпаси; оказване на хуманитарна помощ; спасителни и евакуационни дейности; помощ, при необходимост, на други държавни органи и организации. 56. Въоръжените сили могат да участват при овладяване на миграционни кризи и в охраната на държавната граница. 57. Преодоляването на последствията от терористични атаки, природни бедствия, екологични и индустриални катастрофи, опасно разпространение на инфекциозни заболявания и други рискове за сигурността на българските граждани и националните ценности се осъществява с целенасочената помощ на въоръжените сили, допълваща усилията на отговорните държавни институции на страната. Те реализират действията си под формата на превантивно осведомяване и хуманитарни акции.⁹⁹

3.3. Защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт

Защитата на културните ценности понастоящем се съдържа главно в Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г.; в Протокола към Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г., както и във Втория протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, датиращ от 1999 г. Допълнително значение имат чл. 38, чл. 53 и чл. 85 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции от 1977 г. и чл. 16 от Втория допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) от 1977 г. Пактът за закрила на културните и научните учреждения и историческите паметници (Ръорих пакт) от 1935 г. има само регионално значение за страни от Северна и Южна Америка.

По смисъла на Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г. **за културни ценности се считат, независимо от техния произход и притежател: ценностите, движими или недвижими, които имат голямо значение за културното наследство на всеки народ** – такива като паметниците на архитектурата, изкуствата или историята, религиозни или светски, археологически места, архитектурни ансамбли, които в това свое качество представляват исторически или художествен интерес;

⁹⁸ Вж. Военна доктрина на РБългария - 22 февруари 2002 г.

⁹⁹Вж. Национална отбранителна стратегия приета с Решение № 239 на Министерския съвет от 14.04.2011 г. валидна до края на : 2020 г.

произведения на изкуствата, ръкописи, книги и други предмети от художествено, историческо или археологическо значение и също научни колекции или важни колекции от книги, архивни материали или репродукции на ценности, посочени по-горе; **здания, чието главно и действително предназначение е съхраняване или експониране на движимите културни ценности** от рода на току-що изброените – такива като музеи, големи библиотеки, хранилища на архиви, а също така скривалища, предназначени в случай на въоръжен конфликт за пазене на движимите културни ценности; **центровете, в които се намират значителен брой културни ценности**, наричани центрове на съсредоточаване на културни ценности.¹⁰⁰

Защитата на културните ценности се подразделя на **опазване** и **зачитане**.¹⁰¹ Страните се задължават още в мирно време да подготвят **опазването** на културните ценности, разположени на тяхната територия от възможни последствия на въоръжен конфликт – като вземат мерки, които те считат за необходими. Всички страни по конвенцията се задължават **да зачитат** културните ценности, разположени на тяхната територия, а също и на територията на други страни, като забраняват използването на същите тези ценности, съоръженията за защитата им и непосредствено разположените до тях места с цел, която да доведе до разрушаването или повреждането на тези ценности в случай на въоръжен конфликт и като се въздържат от всякакъв враждебен акт. Изброените задължения могат да бъдат нарушени само на много сериозни основания, каквито се съдържат в чл. 6 от Втория протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт. **Исключенията** са свързани с правната възможност дадена културна ценност да бъде използвана за обслужване на военната необходимост при липса на равностойна алтернатива относно нейното постигане от едната страна и с правото на другата страна да атакува културна ценност, вече използвана за обслужване на военната необходимост, но само след **ясно нотифицирано предупреждение**.¹⁰²

Освен това страните са се задължили да забраняват и ако е необходимо, да пресичат всякакви прояви на кражби, грабежи или незаконно присвояване на културните ценности в каквато и да било форма, а също и всякакви прояви на вандализъм по отношение на посочените ценности. Забранено е реквизирането на движимите културни ценности, намиращи се на територията на друга страна. Поет е ангажиментът за въздържане от каквито и да било репресалии, насочени срещу културните ценности.

В Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г. и в Протокола към нея от 1954 г. има разпоредби специално по отношение на **окупираните територии**. Страни, окупиращи изцяло или частично чужда територия са длъжни, доколкото е възможно, да поддържат усилията на компетентните национални власти на окупираната територия, за да се осигури запазването на културните ценности.

За да може културните ценности реално да бъдат идентифицирани, те се обозначават с регламентирания **отличителен знак**.¹⁰³ По време на въоръжен конфликт се забранява произволната употреба на отличителния знак, както и употребата на изображения, имащи каквато и да било прилика със знака.

Под специална защита могат да се вземат ограничен брой скривалища (предназначени за запазване на движимите културни ценности в случай на въоръжен

¹⁰⁰ чл. 1 от Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г.

¹⁰¹ Пак там, чл. 2.

¹⁰² Допълнително на основание чл. 7 и чл. 8 от Втория протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, датиращ от 1999 г., трябва да се отчита, че страните максимално трябва да се въздържат от разполагането на елементи от бойния ред близо до културни обекти и да се въздържат от нападения, които предизвикват съпътстващи щети спрямо културни ценности.

¹⁰³ чл. 6, чл. 10, чл. 16 и чл. 17 от Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт от 1954 г.

конфликт), центрове на съсредоточаване на културни ценности и на други недвижими културни ценности, имащи много голямо значение, но при условие че се намират на достатъчно разстояние от крупен индустриален център или от всякакъв важен военен обект, представляващ уязвима точка (например летище, радиостанция; предприятие, работещо за националната отбрана; пристанище, голяма железопътна гара или възлова железопътна линия) и при условие че същите не се използват за военни цели. Центърът на съсредоточаване на културните ценности **се счита за използващ се за военни цели**, ако фактически се ползва за преместване на личния състав или материалната част на войските. Този център също се смята като използваем за военни цели, ако в него се извършва дейност, имаща пряко отношение към военните операции, разместването на личния състав на войските или към производството на военни материали.

Културните ценности **не се смятат за използващи се за военни цели**, ако те се пазят от въоръжена охрана или ако около тях се намират полицейски сили, на които обикновено се възлага осигуряването на обществения ред.

Специалната защита се предоставя на културните ценности след вписването им в **Международен регистър на културните ценности, намиращи се под специална защита**. Това вписване се извършва по специално предвидената процедура.

Страните са се задължили да осигурят имунитет на културните ценности, намиращи се под специална защита, като от момента на включването им в регистъра се въздържат от всякакъв враждебен акт, насочен срещу тях, а също така от използването на такива ценности и разположените към тях участъци земя за военни цели.

Повишената защита на културните ценности се базира на три главни предпоставки. Първо, вътрешното законодателство да предвижда, че това са обекти с висока ценност. Второ, съответната страна да не използва културните ценности за прикриване на военна инфраструктура и в този смисъл предварително да е направила официална декларация. Трето, предвиденият в чл. 11 от Втория протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, датиращ от 1999 г., орган под формата на **Комитет за защита на културните ценности при въоръжени конфликти** да е вписал съответния обект в **Списъка на културните ценности с повишена защита**.

Страните нямат право да използват нито културните ценности, които са включени в списъка, нито техните близки околности за военни нужди. Изключения не се допускат.¹⁰⁴

Страните са длъжни да се въздържат от атакуване на културни ценности със статус на повишена защита, но все пак това е разрешено ако е нарушено горното изискване и вече се касае за военна цел. Допълнително условие за правомерност при поразяването на такива цели са взимането на предварителни мерки за минимизиране на щетите и нотифициране на предварително предупреждение относно предстоящата атака.¹⁰⁵

3.4. Околна среда

В МХП околната среда има характер на граждански обект и се ползва с обща защита и специфични правила, които да я защитават при въоръжени конфликти. Правната регламентация на закрилата на околната среда по време на конфликт предвижда общо задължение на воюващите да не атакуват природната среда (освен ако тя не е превърната във военна цел) или да не я унищожат (освен ако не се налага по наложителна военна необходимост). Тази закрила включва забрана върху използването на методи или средства за водене на война, които са предназначени или биха могли да причинят такива щети на природната среда и по този начин да навредят на здравето или оцеляването на населението.

¹⁰⁴ На основание чл. 12 от Втория протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, датиращ от 1999 г.

¹⁰⁵ Пак там, чл. 13.

Все пак, предвижда се закрилата да е срещу щети, като критерият е доста висок – изисква се тези щети да са обширни, трайни и тежки¹⁰⁶.

Конвенцията за забрана на военното или всяко друго враждебно използване на средства за въздействие върху природната среда от 10 декември 1976 г. е подписана от Република България на 18 май 1977 г.¹⁰⁷

Прегледът на националното законодателство показва, че материята, свързана с мерките и ограниченията относно някои категории обекти при положение на война, военно или извънредно положение, сред които обекти от критичната инфраструктура, е уредена в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, чл. 123, ал. 8 и ал.10. Съгласно тези разпоредби, при обявяване на положение на война, военно положение или извънредно положение държавните органи и въоръжените сили контролират обектите от критичната инфраструктура на страната; при необходимост от защита на националния интерес, живота и здравето на гражданите прилагат и други мерки, които не противоречат на международните актове, гарантиращи защитата на правата на човека.

В последните години, се отбелязва тенденция въпросите, свързани с изменението на климата да се обвързват с въпросите на въоръжените конфликти – както като причина за възникване на конфликти, а същевременно ефектите от изменението на климата могат да увеличат уязвимостта на хората, които разчитат на природни ресурси за своето оцеляване¹⁰⁸. По този въпрос обаче няма консенсус и специфична международна или национална правна уредба.

4. Мерки за осигуряване на идентифицирането на защитените обекти

4.1. Закрила на името и емблемата на Червения кръст и Червения полумесец

Отличителната емблема червен кръст на бял фон е приета през 1863 г. и е образувана от цветовете на швейцарското знаме в разместен вид¹⁰⁹. Основната цел на нейното въвеждане е да се осигури закрила на ранените при въоръжен конфликт и на лицата, които им оказват помощ. Ислямските страни използват алтернативната емблема червен полумесец на бял фон, приета през 1929 г.¹¹⁰

Съществуват две законни форми на употреба на емблемата: защитна – по време на въоръжен конфликт, и индикативна – предимно в мирно време, обозначаваща лицата и обектите, свързани с Международното движение на Червения кръст и Червения полумесец.

Правилата за употреба на емблемата са описани в Женевските конвенции от 1949 г. и в техните Допълнителни протоколи от 1977 г., както и в специалния Правилник за използване на емблемата червен кръст или червен полумесец от националните дружества”, приет от Движението през 1965 г. и ревизиран през 1991 г.

¹⁰⁶ Чл. 55, Първия допълнителен протокол – Закрила на околната среда

¹⁰⁷ Конвенцията за забрана на военното или всяко друго враждебно използване на средства за въздействие върху природната среда от 10 декември 1976 г. е подписана от Република България на 18 май 1977 г.; ратифицирана с указ №1045 на Държавния съвет от 25 май 1978 г. (ДВ бр. 43/1978 г., в сила от 05.10.1978), обнародвана ДВ бр. 22/16 март 1979 г.

¹⁰⁸ <https://www.icrc.org/en/document/icrc-un-security-council-double-impact-climate-change-armed-conflict-harms-peoples-ability-cope>

¹⁰⁹ На основание чл. 38 от Първата Женевска конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата от 1949 г

¹¹⁰ Пак там чл.38, пар.2

През 2005 г. бе приета допълнителната отличителна емблема червен кристал на бял фон, чиято употреба е регламентирана от Третия Допълнителен протокол към Женевските конвенции.

Всяко неправомерно използване на емблемата води до намаляване на защитната ѝ стойност и до накърняване ефективността на хуманитарното подпомагане¹¹¹. Злоупотребите с емблемата са забранени и всички държави в света са поели предвиденото в Женевските конвенции от 1949 г. задължение да осигуряват тяхното предотвратяване, възпиране и санкциониране.

В мирно време само Националните дружества на Червения кръст /Червения полумесец като Българския Червен кръст имат право да използват емблемата в съответствие с разпоредбите на международното и националното законодателство и в съответствие с Правилника от 1991 г. за използването на емблемата от Националните дружества. Също така се изисква всяка държава - страна по Женевските конвенции и техните допълнителни протоколи, да приеме законодателство, регулиращо използването и предотвратяване на злоупотребата с емблемата на национално ниво¹¹².

Съгласно чл. 8, ал. 1 от Закона за Българския червен кръст¹¹³, БЧК има изключителното право да използва името Червен кръст и емблемата. Въз основа на ал.2 от гореспоменатия текст, в мирно време името и емблемата на Червения кръст може да се използват от други лица само с изричното разрешение и под наблюдението на Българския червен кръст.

Законовата защита на името и емблемата на Червения кръст е скрепена и със санкционната норма на чл.9, ал.1 от Закона за БЧК, който предвижда възможност за ангажиране на административно-наказателната отговорност. Използването на името и емблемата на ЧК в нарушение с гореописаните правила се установява от определени от длъжностни лица на БЧК с Акт за установяване на административно нарушение, а наказващ орган е Председателят на БЧК.

По време на война, с оглед на още по-високата степен на обществена опасност, деянията, свързани с нерегламентирана употреба на „знака на Червения кръст“ при наличие на всички съставомерни признаци на чл. 413 от Наказателния кодекс съставляват престъпления против законите и обичаите за водене на война.

5. Структури за закрила и подкрепа

5.1. Национални дружества на Червения кръст или Червения полумесец

Условията за създаването и признаването на едно национално дружество са изложени в Устава на Международното движение на Червения кръст и Червения полумесец (чл. 4), който е одобрен от държавите-страни по Женевските конвенции чрез механизма на международните дипломатически конференции и чрез Женевските конвенции от 1949 г. и техните Допълнителни протоколи от 1977 г.

Отговорностите на държавата в това отношение са описани в чл. 2 на Устава на Международното движение на Червения кръст и Червения полумесец, както и в чл. 1, общ за четирите Женевски конвенции от 1949 г.

В България съществува национално дружество, чиито права и задължения са регламентираны чрез специален закон за БЧК, съгласно който „Българският Червен кръст е

¹¹¹ Чл.38 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти от 1977 г.

¹¹² На основание чл. 54 от Първата Женевска конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата от 1949 г

¹¹³ Закон за БЧК обн. Държавен вестник, бр. 87, 29.09.1995 г. с последно изм., ДВ бр. 102 от 11.12.2018 г., в сила от 01.01.2019 г

единственото национално дружество на Червения кръст в България”. Законът за БЧК урежда мандата на Националното дружество, спомагателната функция към държавата в хуманитарната област, както и сферите му на дейност. Реципрочно на тези делегирани от държавата задължения, съгласно чл. 5 от ЗБЧК “Държавните институции в Република България и извън нея, търговските дружества и гражданите са длъжни да (го) подпомагат”. Израз на тази реципрочност е и подпомагането под формата на държавна субсидия, съгласно годишните Закони за държавния бюджет, както и регламентираните облекчения в полза на БЧК в редица данъчни и други актове като Закона за държавните такси, Закона за местните данъци и такси, Законът за за корпоративното подоходно облагане, Закона за митниците, Закона за данък върху добавената стойност и др..

С оглед спомагателната функция към държавата Българският Червен кръст, нормативната уредба на БЧК се допълва от редица законови актове, вменияващи функции и правомощия, съгласно мандата по закона за БЧК, включително, но не и изчерпателно:

1. Чл.46 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България регламентира субсидиарната роля на БЧК при в подготовката на населението за действия при военно положение, военни конфликти и бедствия. Същият текст предоставя правомощия на Националното дружество да подготвя формирования за първа помощ и оказва такава помощ.
2. Съгласно чл.22 от Закона за защита от бедствия, Българският Червен кръст е част от единната спасителна система в Република България, която координира и осъществява дейностите по защитата на населението в случай на опасност или възникване на бедствия. В случай на обявяване на война или обявяване на режим „военно положение“ същият закон препраща към разпоредбите на Женевските конвенции от 1949 и Допълнителните протоколи към тях.
3. чл. 19 от Закона за Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112 урежда включването на Планинската спасителна служба към БЧК като една от Националните служби за спешно реагиране
4. редица текстове от Закона убежището и бежанците делегират правомощия на Българския Червен кръст за подпомагане на бежанци и чужди граждани, подали молба за международна закрила
5. чл. 6 и чл.114 от Закона за здравето включват БЧК в дейностите по медицинско образование и осигуряване на здравна помощ при бедствия, аварии и катастрофи

Към настоящия момент (април 2020 г.) Българският Червен кръст е юридическо лице с нестопанска цел, с правноорганизационна форма на Сдружение в обществена полза, регистрирано по ф. дело № 24766/1992 г. по описа на СГС и вписано в Търговския регистър и регистър на ЮЛНЦ.

Българският Червен кръст, като част от Международното движение на Червения кръст и Червения полумесец се ръководи от 7 фундаментални принципи: хуманност, безпристрастност, неутралност, независимост, доброволност, единство и универсалност. Въз основа на своята мрежа от над 18 000 доброволци в страната, БЧК оказва помощ на уязвимите хора в България и има специален мандат за дейности при кризи, природни и/или предизвикани от човека бедствия в съответствие с неговата спомагателна роля, предвидена в Закона за БЧК.

Българският Червен кръст преследва основната си цел да облекчи и предотврати страданията на хората безпристрастно и неутрално, без да прави разграничение между националност или раса, пол, социален статус, религиозни убеждения или политически възгледи.

Чрез обучителни програми и дейности в полза на обществото, Българският Червен кръст допринася за множество хуманитарни каузи, опазвайки здравето и живота на хората и осигурявайки уважение към човешкото достойнство.

5.2. Гражданска защита

Гражданската защита представлява съществен компонент от закрилата на цивилното население, за да се смекчат загубите, щетите и страданията, причинени на цивилни в резултат на развитието на методите и средствата за водене на война. Тази цел също се отразява като цяло в предпазните мерки за защита на цивилното население в случай на нападение, както е посочено в Първия допълнителен протокол от 1977 г. към Женевските конвенции от 1949 г. Четвъртата Женевска конвенция предоставя на организации за гражданска защита и техния персонал - както прави за националните дружества на червения кръст и червения полумесец - правото да упражняват своята дейност под чужда окупация. Първия допълнителен протокол разширява защитата за граждански отбранителни организации, които да покрият всички ситуации на международен въоръжен конфликт. Това гарантира тяхната защита, докато те извършват задачи на гражданската защита и предоставя отличителен знак за идентифицирането им. Въпреки че Вторият допълнителен протокол не съдържа пряко позоваване на гражданската защита по време на немеждународен въоръжен конфликт, трябва да се спазват и правилата по отношение на тази дейност като част от общата защита, предоставена на цивилното население срещу опасностите в резултат на военни операции¹¹⁴.

Гражданската защита е дефинирана в международно хуманитарно право според изпълнените задачи, а не спрямо организациите, които изпълняват тези задачи. Гражданите, участващи в работата на гражданската защита, трябва да бъдат уважавани и защитени. Това допълва общата защита на цивилното население, предвидена в член 51 от Първия допълнителен протокол, според който цивилните не могат да бъдат обект на нападение. Те имат право да изпълняват задачите на гражданската защита, освен в случай на наложителна военна необходимост¹¹⁵. Сгради и оборудване, използвани за граждански цели и убежище, предвидени за гражданското население, не могат да бъдат унищожени или отклонени от правилното им използване, освен от държавата, към която принадлежат¹¹⁶.

Въпреки че държавите не са задължени да променят структурата на своята гражданска защита в мирно време, те все пак трябва да гарантират, че такива структури са разпознаваеми във военно време. Следователно трябва да се издадат регламенти, за да се гарантира, че гражданските и военните структури отговарят на изискванията, определени в Първия допълнителен протокол. Жизненоважно е да се гарантира, че персоналът на въоръжените сили е запознат със задълженията си към лица и обекти, носещи международния отличителен знак за гражданска защита. Държавите също трябва да гарантират, че всички участващи в гражданската защита знаят правилата на международното хуманитарно право, по-специално тези, приложими за техните задължения. Държавите трябва да контролират използването на международния отличителен знак на гражданска защита като защитно средство и трябва да предотвратяват и потискат всяка злоупотреба¹¹⁷, по-специално чрез приемане на съответното наказателно законодателство.

Взаимодействието между МО и МВР при бедствия се организира съгласно Закона за защита при бедствия, Националната програма за защита при бедствия и разработените планове за защита при бедствия. При бедствия, вследствие на крупни промишлени аварии и пожари в обекти, работещи с ядрени, взривоопасни и пожароопасни материали, радиоактивни

¹¹⁴ чл. 13, ал. 1 от Втория допълнителен протокол

¹¹⁵ Чл. 62, ал. 1 от Първия допълнителен протокол

¹¹⁶ чл. 62, ал. 3 от Първия допълнителен протокол

¹¹⁷ Член 66, параграф 8 от Първия допълнителен протокол

вещества, промишлени отровни вещества и токсични газове, се обменят данни между Националния оперативен комуникационно-информационен център на Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" и Центъра за контрол на радиационната, химическа, биологическа и екологическа обстановка на Съвместното командване на силите. Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната взаимно си предоставят информация за дейностите на своите структури по отношение защитата при бедствия за предходната година.¹¹⁸

Задачите по защита на населението при бедствия предполагат наличието на следните способности:

- осигуряване на достъп на гражданите до службите за спешно реагиране чрез националната система за спешни повиквания с Единения европейски номер 112;
- извършване на операции по издирване и спасяване;
- радиационна, химическа и биологична защита при инциденти и аварии с опасни вещества и материали и др.;

Способностите за гражданска защита на населението и националното стопанство са в рамките на изградената по Закона за защита при бедствия единна спасителна система. Отговорности за нейното изграждане и координация са възложени на МВР - ГД „Пожарна безопасност и защита на населението“, Дирекция „Национална система 112“, областните дирекции на МВР, центровете за спешна медицинска помощ и БЧК, органите на държавната власт, местното самоуправление, доброволните формирания и въоръжените сили¹¹⁹.

• Осигуряване на гражданска отбрана и защита на населението

Тази задача включва планиране, организиране и изпълнение на комплекс от дейности, в това число и хуманитарни, „имащи за цел да закрилят гражданското население срещу опасностите от военни действия или бедствия и да му помогнат да се отстраняват непосредствените последствия от тях, както и да осигурят необходимите условия за неговото оцеляване“. Задачата изисква поддържане на способности за:

¹¹⁸ Чл. 13. от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи.

¹¹⁹ Национални актове, свързани с управлението при кризи: Закон за опазване на околната среда; Закон за устройство на територията; Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България; Закон за Министерството на вътрешните работи; Закона за здравето; Закона за безопасно използване на ядрената енергия; Законът за държавните резерви и военновременни запаси; Закон за културното наследство; Закона за горите; Закон за енергетиката; Закон за защита от вредното въздействие на химическите вещества и препарати; Закон за здравното осигуряване; Закон за храните; Закон за кръвта, кръводаряването и кръвопреливането; Закон за лечебните заведения; Закон за задължителните запаси от нефт и нефтопродукти; Закон за достъп до обществена информация; Закон за защита на растенията; Международна конвенция по растителна защита; Закона за ветеринарномедицинската дейност; Закон за животновъдството; Закон за опазване земеделските земи; Закон за селскостопанската академия; Наредба № Из-1919 от 21 юли 2011 за реда за осъществяване на държавен противопожарен контрол; Наредба рег. № Из – 1941/25.07.2011 г. за реда за осъществяване на пожарогасителната и спасителната дейности от органите за пожарна безопасност и защита на населението на министерството на вътрешните работи; Наредба № 10 за съдебните и арбитражните експертизи; Наредба за условията и реда за издаване на лицензи на консултанти за оценяване на съответствието на инвестиционните проекти и/или упражняване на строителен надзор; Наредба № Из-3147 от 12 декември 2011 г. за реда за осъществяване на превантивна дейност от органите за пожарна безопасност и защита на населението на Министерството на вътрешните работи; Наредба № Из-2815 от 7 ноември 2011 г. за реда за осъществяване на разрешителна и контролна дейност на търговци, извършващи дейности по пожарна безопасност в обекти и/или експлоатация на уреди и съоръжения, свързани с пожарната безопасност; Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Из-2815 от 7 Ноември 2011 г.; Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и изделия от приложение XVII на регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH). Наредба за специализирана закрила на деца на обществени места Приети са и множество наредби, регламентиращи противопожарните изисквания към обектите.

- ранно предупреждение и оповестяване;
- спасителни и евакуационни дейности от зоната на военните действия и обекти на икономиката;
- оборудване и поддържане на колективни съоръжения за защита на населението;
- осигуряване на маскировка и оборудване на лъжливи съоръжения;
- санитарно обслужване, първа медицинска и морална помощ;
- борба с пожари;
- откриване и обозначаване на опасни райони;
- обеззаразяване и други защитни мерки;
- срочно осигуряване на подслон и храна;
- възстановяване и поддържане на реда и сигурността;
- срочно възстановяване на дейността на комуналните услуги;
- съхраняване на материали и запаси, необходими за оцеляване;
- обучение за действия в областта на гражданската отбрана.

Действащият Закон за защита при бедствия е приложим при справяне с бедствия, аварии, катастрофи и инциденти, но не обхваща обаче проблемите на управлението на кризи, свързани с военно напрежение, военно-политически и военни конфликти, социални конфликти и други кризисни състояния.

Съгласно чл. 2. Бедствие е събитие или поредица от събития, предизвикани от природни явления, инциденти, аварии или други извънредни обстоятелства, които засягат или застрашават живота или здравето на населението, имуществото или околната среда в размери, които изискват предприемането на мерки или участието на специални сили и използването на специални ресурси.

Дефиницията показва определена ограниченост относно обхвата на възможните кризи. От една страна, става въпрос за явления с краен характер, т.е. събитие или поредица от събития, от друга – определено става въпрос за явления вследствие на природни катаклизми или промишлени аварии. В общоприетото в международен план понятие „криза“ („бедствие“ наистина има този смисъл и е елемент или по-точно разновидност на кризата) се включват много повече явления с продължителен характер, без дори да съществува идея за някакъв краен момент – военнополитически кризи, социалнополитически и социалноикономически, кризи на основа на етнически, религиозни, кастови и други противоречия. Тези видове кризи могат да избухнат и да предизвикват бедствия, могат да тлеят, могат дори привидно да бъдат погасени, но да продължават да съществуват.

Определението по чл. 48. от ЗЗБ „Бедствено положение е режим, който се въвежда в зоната на бедствието от определените в закона органи, свързан с прилагането на мерки за определен период от време с цел овладяване на бедствието и провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи“ също разглежда само последващи дейности в краен срок.

Органите на изпълнителната власт, юридическите лица и едноличните търговци организират защита при бедствия в изпълнение на възложените им функции със ЗЗБ и с другите нормативни актове, регламентиращи тяхната дейност. Техните действия се координират в единна спасителна система за защита при бедствия. Съгласно чл. 21 от ЗЗБ „единната спасителна система е организацията, координацията и ръководството на действията на звената, службите и структурите по чл. 20, ал. 1 при подготовката за реагиране при бедствия, при възникване на бедствия и при необходимост за провеждане едновременно на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи от две или повече нейни части или единици“. Основни съставни части на единната спасителна система са Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" - МВР, областните дирекции на МВР и централните за спешна медицинска помощ. Другите съставни части на единната спасителна

система предоставят помощ при поискване съгласно плановете за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи.

ЗУК регламентираше създаването на Национална система за управление при кризи, която имаше много по голям обхват от настоящата „единна спасителна система”, и като такава имаше и много по-широки функции и задачи, засягащи целия спектър от кризи и кризисни ситуации, а също и целият спектър от управленски дейности.

...

Отмяната на ЗУК през 2009 г. беше последвана от множество промени и в ЗМВР, които го превръщат в специален функционален закон по отношение на ЗЗБ. В ЗМВР се уреди нормативно дейността на най-важните структури в ЕСС – ГДПБЗН (респ. „Гражданска защита”, която се трансформира като съставна част на главната дирекция). Нормите по ЗМВР и ППЗМВР са много и с изключително функционално значение (функции и задачи на органите на ГДПБЗН) за противодействие на бедствията.

- **Структури и дейности на МВР за работа с мигранти**

Ефективното управление на миграционни кризи не е нов за България проблем. През последните 140 години страната ни е преминала през осем подобни изпитания. Последната бежанска вълна към страната ни е от преди 65 години. Но опитът от управлението на тези кризи е остарял и трудно приложим. Съвременните условия изискват нови, иновативни подходи и съответен инструментариум. В последните години България постепенно и с устойчив темп се трансформира от страна на емиграция през транзитна държава към държава, привличаща имиграция. Наличието на българска територия на няколко хиляди бежанци натоварва значително социалната и здравната система на страната. Въпреки желанието, намеренията и усилията на институциите социалната и трудовата интеграция на бежанците се очертава като един от основните и трудно преодолими проблеми. Освен това миграционният натиск принуждава страната ни да отделя значителен човешки ресурс за охрана на държавната граница, което отслабва системата за сигурност във вътрешността и намалява капацитета за противодействие на престъпността.

Ефективно справяне с интензивни миграционни кризи е задача, която придоби приоритетно значение през последните години, главно поради последствията от военните конфликти в Ирак, Афганистан, Сирия, Йемен, Либия и др. Изпълнението на тази задача има съществено значение за колективната отбрана и изисква изграждане на способности за: - осъществяване на контрол над придвижването на големи групи хора в следствие на мигрантски вълни или евакуация, чрез определяне на транспортните маршрути или коридори за движението им; пренасочване, блокиране и изолиране от пътищата и местата за разполагане на сили на НАТО; осъществяване на ефективен граничен контрол и охрана на държавната сухопътна, въздушна и морска граница; спасяване, евакуация и временна закрила на мигранти, бежанци, вътрешно разселени хора и др.

Органите на Главна дирекция "Гранична полиция" (ГДГП) оказват необходимото съдействие на формиранията от въоръжените сили на Република България при провеждане на рекогносцировки, изграждането на фортификационни съоръжения и за извършването на други дейности, свързани с отбраната на страната в граничната зона и на линията на държавната граница.

Въоръжените сили при необходимост оказват съдействие на органите на ГДГП за наблюдение и контрол на държавната граница срещу незаконен трафик на оръжие и въоръжени провокации на държавната граница.

В мирно време въоръжените сили могат да изпълняват и задачи по логистично подпомагане и оказване на съдействие на органите на МВР, осъществяващи охраната на държавната граница, като стратегическа дейност и критична инфраструктура по смисъла

на Постановление № 181 на Министерския съвет от 2009 г. за определяне на стратегически обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност (ДВ, бр. 59 от 2009 г.), въз основа на постъпило искане от министъра на вътрешните работи и по решение на министъра на отбраната. Задачите могат да включват: транспортиране на хора; съхранение и транспортиране на материални ресурси; оказване на специализирана техническа помощ с личен състав при извършване на обслужване и ремонт на техника; извличане и евакуация на техника и имущества; обмяна на опит и обучение на специалисти по ремонт и на водачи на специализирана техника; безвъзмездно предоставяне в управление на движими вещи и други задачи в съответствие с действащото законодателство.

За съвместните действия МВР и МО разработват съвместен оперативен план с определени цели, структури, конкретни задачи, отговорности, място, срокове, ресурсно осигуряване и други. В тези случаи на военнослужещите от въоръжените сили не могат да се възлагат задачи за изпълнение на правомощия на органи по Закона за Министерството на вътрешните работи.¹²⁰

Дирекция „Миграция” (ДМ) е специализирана структура на МВР за регулиране и контрол на миграционните процеси на чужденците, пребиваващи в Република България¹²¹. Тя започва своята дейност на 26.04.2004г. и се състои от два отдела и пет сектора, обхващащи различните направления на дейността по административен контрол на чужденците в Република България. Във всички 28 областни центъра, на територията на които действат областни дирекции на МВР, са обособени звена (сектор или група) „Миграция”, които са с териториални компетенции. Дирекция „Миграция” отговаря за управлението, стопанисването и охраната на специалните домове за временно настаняване на чужденци, подлежащи на принудително извеждане от страната или на експулсиране. За изпълнение на възложените задачи в ДМ, със седалище в град София, са създадени два специални дома за временно настаняване на чужденци (СДВНЧ):

- „Специален дом за временно настаняване на чужденци – София“
- „Специален дом за временно настаняване на чужденци – Любимец“

Чужденец по смисъла на Закона за чужденците в Република България (РБ) е всяко лице, което не е български гражданин. Чужденец е и лице, което не е гражданин на нито една държава в съответствие с нейното законодателство.¹²²

Чужденците в РБ имат всички права и задължения според българските закони и ратифицираните международни договори, по които България е страна, с изключение на тези, за които се изисква българско гражданство. Чужденците, които пребивават в РБ, са длъжни да спазват законите и установения правов ред. Те носят гражданска, административна и наказателна отговорност както българските граждани, доколкото в специален закон или в международен договор, по които РБ е страна, не е предвидено друго.

Съгласно Закона за чужденците в Република България "Незаконно пребиваващ чужденец" е всеки чужденец - гражданин на трета държава, който се намира на територията на Република България и не отговаря или е престанал да отговаря на условията за престой или пребиваване. Принудителните административни мерки (ПАМ), които се налагат на чужденците по този закон, са:

- отнемане на правото на пребиваване в Република България;
- връщане до страна на произход, страна на транзитно преминаване или трета страна;
- експулсиране;

¹²⁰ Чл. 5, чл. 5а от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи, .

¹²¹ Чл. 141а ЗМВР обн ДВ бр.17 /2006г.

¹²² Чл.2 ал.1 и 2 от Закон за чужденците в Република България, Обн. ДВ. бр.153/1998г., изм. и доп. ДВ. бр.23/2013г.

- забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите - членки на Европейския съюз;
- забрана за напускане на Република България¹²³

В случаите, когато чужденецът, на когото е наложена принудителна административна мярка по чл. 39а, ал. 1, т. 2 и 3, възпрепятства изпълнението на заповедта или е налице опасност от укриване, органите по ал. 1 могат да издадат заповед за принудително настаняване на чужденеца в специален дом за временно настаняване на чужденци с цел организиране на връщането или експулсирането. Принудително настаняване се разпорежда и в случаите, когато чужденецът не изпълнява условията на наложените по ал. 5 обезпечителни мерки.¹²⁴

Редът за временното настаняване, престой и освобождаване на чужденци в специалните домове за временно настаняване на чужденци е уреден с **Наредба №Із-1201 от 1 юни 2010г.**¹²⁵

Настанените в СДВНЧ са с ограничено право на свободно придвижване и следват регламента и изискванията на Правилник за вътрешния ред, който е хармонизиран с европейските практики и опит в тази насока на страните от Европейския съюз. Към настанените в СДВНЧ се прилагат общоприетите норми за защита правата на човека, на международното право и ратифицираните международни договори, по които РБ е страна.

Директорът на ДМ, подпомаган от заместник-директор, осъществява общото ръководство и контрола върху дейността на СДВНЧ.

Медицинското обслужване на настанените чужденци се осигурява от медицински служби на Медицинския институт на МВР, разположени на територията на СДВНЧ. Домове се оборудват с необходимите технически системи за сигурност и други средства за физическа защита, пожарна и аварийна безопасност, охрана и контрол на сградите, помещенията и съоръженията към тях. Финансовото обезпечаване се осигурява от бюджета на МВР.

В специалните домове за временно настаняване на чужденци се водят:

- регистър на настанените чужденци;
- дневник за входяща и изходяща кореспонденция;
- дневник за заповеди;
- дневник за свижданията на настанените чужденци и получените пощенски пратки;
- картотека с личните дела на настанените в дома чужденци;
- медицинска документация;
- дневник за настаняване в ИСМС.

За настанения в СДВНЧ чужденец се води **лично дело**, което съдържа:

- заповед на съответния орган за настаняване на чужденеца в дома;
- заповед за принудително отвеждане до границата или за експулсиране;
- копие от документ за самоличност, ако притежава такъв;
- приемно-предавателни протоколи за настаняване и освобождаване;
- приемно-предавателни протоколи за личните вещи, пари и ценности;
- медицински документи, констатиращи здравословното състояние на чужденеца, при приемането и освобождаването му от дома;
- една снимка съгласно установения от Закона за българските лични документи и Правилника за издаване на българските лични документи, приет с ПМС № 13 от 2010 г.¹²⁶

¹²³ Чл.39а от Закон за чужденците в Република България, Обн. ДВ. бр.153/1998г., изм. и доп. ДВ. бр.23/2013г.

¹²⁴ Чл.44 ал.6 от Закон за чужденците в Република България, Обн. ДВ. бр.153/1998г., с посл. изм. и доп.

¹²⁵ Наредба №Із-1201 от 1 юни 2010г, обн. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2010г.

¹²⁶ ДВ, бр.12 от 2010 г

Настаняването на чужденци в специалните домове се извършва въз основа на заповед за принудително настаняване, издадена от компетентни длъжностни лица от МВР, като в заповедта изрично се посочва необходимостта от настаняването и законовото основание и се прилага копие от заповедта за налагане на ПАМ.¹²⁷ Фактичното настаняване се осъществява след съгласуване с директора или заместник-директора на ДМ или началника на отдел СДВНЧ. Чужденците се съпровождат и представят за приемане и настаняване в дома от служители на МВР, на които е възложено изпълнението на горепосочените заповеди.

Длъжностното лице в СДВНЧ приема чужденеца с приемно-предавателен протокол след проверка редовността на необходимите документи за настаняването на чужденеца като списъка на документите се определя с Правилника за вътрешния ред. Приемно-предавателният протокол се изготвя в три екземпляра от служителя, съпровождащ чужденеца, и се подписва от него, длъжностното лице и от чужденеца. Първият екземпляр от протокола се прилага към личното дело на настанения, вторият се предоставя на съпровождащия служител, а третият се предава на чужденеца.

При настаняване служител от "Звено за охрана" към СДВНЧ извършва обиск на лицето. Екземпляр от протокола се връчва на лицето, а другият се прилага към личното дело на чужденеца. Чужденецът подлежи на задължителен медицински преглед, резултатът от който се отразява в медицинска документация като може да бъде извършено и хигиенно обслужване. При необходимост от неотложно осигуряване на болнична или извънболнична специализирана медицинска помощ чужденецът се регистрира в регистъра за настанените чужденци и незабавно се привежда в лечебно заведение. След регистрацията на чужденеца длъжностното лице съставя протокол за носените от него лични вещи, пари и ценности, които се предават за съхранение,

Длъжностно лице запознава чужденеца с правилника за вътрешния ред на дома на език, който чужденецът ползва или разбира. В отделни помещения на легловия сектор на дома се настаняват: чужденци от различен пол, семейства и непълнолетни лица.

Принудително настаняване не се прилага по отношение на непридружените малолетни и непълнолетни лица. Органът, издал заповедта за налагане на принудителната административна мярка, уведомява съответната дирекция "Социално подпомагане", която предприема мерки за закрила съгласно Закона за закрила на детето.¹²⁸

Медицинското обслужване на настанените в дома чужденци включва:

- оказване на първична извънболнична медицинска помощ;
- осъществяване на профилактична, рехабилитационна и хигиенно-противоепидемиологична дейност за поддържане и укрепване на физическото и психическото здраве на чужденците;
- насочване за специализирана медицинска помощ или стационарно лечение в лечебни заведения за извънболнична или болнична помощ.

В случаите на спешни състояния медицинска помощ на чужденеца се оказва от екипа за спешна медицинска помощ, обслужващ територията по местонахождение на дома.

На настанения в СДВНЧ чужденец се осигуряват:

- легло и храна, както и вещи и предмети от първа необходимост съгласно норматив, определен със заповед на министъра на вътрешните работи;
- естествено и изкуствено осветление, отопление и условия за поддържане на лична хигиена;
- условия за ежедневен престой на открито;

¹²⁷ Чл.44 ал.10 от Закон за чужденците в Република България, изм. и доп. ДВ. бр.23/2013г.

¹²⁸ Чл.44 ал.9 (Нова - ДВ, бр. 36 от 2009 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 23 от 2013 г.) от Закон за чужденците в Република България

- възможност за среща с адвокати, роднини, близки и официални представители на съответните дипломатически и/или консулски представителства, представители на неправителствени организации;
- възможност за лична кореспонденция;
- възможност за получаване на пощенски пратки при спазване на изискванията за пощенската сигурност.

В съответствие с различните вероизповедания и религиозните нужди на чужденците са обзаведени и функционират помещения за вероизповедание – християнско и мюсюлманско.

При възникнали съмнения за укриване на непозволенни предмети и вещи и при нарушаване целостта на стени, врати и прозорци се извършва претърсване на помещенията, за което се съставя протокол по надлежния ред и се докладва на директора на ДМ. При необходимост чужденец може да бъде преместван в друг СДВНЧ.

За изпълнение на нормативно определените служебни задължения на съответните длъжностни лица се осигурява възможност за провеждане на срещи с настанения в дома чужденец. Чужденецът може да се среща с представители на правозащитни, религиозни или други организации и общности, регистрирани в страната. Проведените срещи се отразяват в дневника за свиждания на настанените чужденци.

При постъпило в домът искане от средствата за масово осведомяване за провеждане на среща с настанен чужденец тя се допуска след писмено уведомяване на директора на дирекция "Пресцентър и връзки с обществеността" - МВР. Срещите се провеждат в рамките на работното време на дома в помещение и по ред, определени с ПВР.

С настанените в домовете граждани работят психолози, интервюисти и помощник-интервюисти. Оказва се помощ и социална подкрепа по актуални проблеми. Изграден е работещ модел на сътрудничество с официалните представители на съответните дипломатически и консулски представителства, адвокати, правозащитни, международни и неправителствени организации, с представителствата на международни организации, като Върховния комисариат за бежанците и Международната организация по миграция.

Когато чужденецът, настанен в СДВНЧ, подаде молба за особена закрила по Закона за убежището и бежанците¹²⁹, тя се изпраща незабавно на Държавната агенция за бежанците (ДАБ) чрез началника на съответния СДВНЧ. Към молбата се прилагат копия от заповедта за налагане на ПАМ и за настаняване в дома, както и друга служебна документация.¹³⁰

Документите за самоличност на чужденеца се предават в ДАБ в оригинал. При разглеждане на молбата в ускорено производство по ЗУБ то се провежда в СДВНЧ, освен ако органите на ДАБ възразят.

На всеки шест месеца началникът на СДВНЧ изпраща на административния съд по местонахождение на специалния дом списък на чужденците, които са пребивавали повече от шест месеца в дома, поради наличие на пречки за извеждането им от страната.

При освобождаване на чужденец от дома с цел изпълнение на заповед за принудително отвеждане или експулсиране длъжностно лице от съответния дом изготвя приемно-предавателен протокол и предава чужденеца и съпровождащите го документи на служителя, на когото е възложено изпълнението.

Служителят, на когото е възложено изпълнението на заповедта за принудително отвеждане или експулсиране, предава чужденеца и документите на съответния граничен контролно-пропускателен пункт (ГКПП). За предаването се изготвя приемно-предавателен

¹²⁹ ДВ бр. 54 от 31.05.2002 г

¹³⁰ Приета с ПМС № 332 от 2007г., обн., ДВ, бр.3 от 2008 г.; изм., бр. 5 от 2010 г.).

протокол, екземпляр който се прилага към личното дело на чужденеца. При освобождаване на чужденец от дома се уведомява директора на ДМ, като посочва:

- основанието за освобождаване;
- датата, на която е освободен чужденецът;
- ГКПП, през който чужденецът е напуснал Република България, когато основанието за освобождаването е изпълнение на заповед за принудително отвеждане или експулсиране.¹³¹

5.3. Национални информационни офиси (Служби за издирвания и възстановяване на семейните връзки)

Националните информационни офиси са органи на ЧК и ЧП. Ролята им в ситуации на международен въоръжен конфликт или окупация, е да събират и съхраняват информация за чужди граждани, задържани от страната, да предават тази информация на Централната агенция по издирванията и да отговарят на запитвания относно тези хора. Работата на тези офиси позволява на държавите да разберат съдбата на своите сънародници и индиректно допринася за закрилата на онези хора, които се намират във вражеско владение. Освен това се осигуряват предаването на новини на семействата и отворен канал за комуникация. Съществуването на тези офиси в мирно време, благоприятства тяхната работа в условията на конфликт. Така например при бедствия, приоритетна е необходимостта да се разбере къде се намират близките родственици, дали са оцелели и в какво състояние са те. Семейството се явява естествен механизъм за справяне, както и за физическото, психологичното и социалното възстановяване на индивида и на обществото.

Възстановяването на семейните връзки (RFL) е родово понятие за дейностите, насочени към превенция на раздялата и изчезването, възстановяването и поддържането на контакта между членове на семейство, както и изясняване съдбата на изчезнали лица. Често тези дейности са свързани с психологическата, правната и материалната подкрепа, предлагана на засегнатите семейства и индивиди, както и с програмите за реинтеграция, презаселване и социални услуги. Част от свързаните дейности са управлението на тленни човешки останки и съдебно-медицинската идентификация. Дейностите намират своето приложение и в условията на движение на големи групи хора, вкл. при миграция. Във връзка с възстановяването на семейни връзки / restoring family links (RFL), Женевските конвенции от 1949 г. определят ролите на:

- Националните информационни офиси / бюра¹³²;
- Централната агенция по издирвания и МКЧК¹³³.

Дейностите, определяни от Женевските конвенции от 1949 г. и Допълнителните протоколи от 1977 г към тях, могат да бъдат обединени в 4 раздела:

- Събиране, съхраняване и предаване на информация, с цел идентифицирането на военнопленници, интернирани, ранени, болни или мъртви, както и други с осигурена закрила¹³⁴;

¹³¹ Наредба № Из-1201 от 1 юни 2010 г. За реда за временно настаняване на чужденци, за организацията и дейността на специалните домове за временно настаняване на чужденци

¹³² Чл.122 от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; и чл. 136 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война,

¹³³ Чл.123 от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; и чл. 140 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война,

¹³⁴ Чл.122-125 от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; и чл. 138 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война,

- Предаване на семейни съобщения¹³⁵;
- Издирване на изчезнали лица¹³⁶;
- Събиране на семейства¹³⁷.

Основните роли на НД на ЧК и ЧП, МКЧК и Международната федерация на дружествата на ЧК и ЧП са определени в чл. 3, 5 и 6 от Устава на Движението. Уставът припознава правото на инициатива на МКЧК, при което може да предложи услугите си в ситуации, които не се обхващат от МХП, като например вътрешните безредици (чл. 5.2д и 5.3.).

На всеки четири години, по време на Международните конференции (МК) на ЧК и ЧП, държавите, които са страни по ЖК и НД на ЧК и ЧП призовават за действия и препоръки, вкл. в областта на RFL, като това са резолюциите:

- резолюция 11 от 24-та МК, Манила, 1981; резолюции 15 и 16 от 25-та МК, Женева, 1986; резолюция 2д от 26-та МК, Женева, 1995; резолюция 1 от 28-ма МК, Женева, 2003; резолюция 4 от 33-та МК, Женева, 2019.

Правната уредба на национално ниво, която делегира гореспоменатите правомощия на Българския Червен кръст се определя от Чл.4, ал.1, т.7 от ЗБЧК „в съответствие с разпоредбите на Женевските конвенции от 12 август 1949 г., Допълнителните протоколи към тях от 8 юни 1977 г. и резолюциите на международните конференции на Червения кръст и Червения полумесец издирва на територията на страната и извън нея членове на семейства, разделени в резултат на войни, въоръжени конфликти и природни бедствия;“.

6. Регламентирано използване на методите и средствата за водене на бойни действия.

6.1. Договори по отношение на въоръженията, по които Република България е страна

Република България участва активно във всички международно-правни инструменти в областта на **разоръжаването, неразпространението и контрола на въоръженията**, чиито основни цели са спазването на международните задължения, включително санкции и ограничения, наложени от Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации (СС на ООН), от Европейския съюз (ЕС) и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), зачитането на международното хуманитарно право и правата на човека, поддържането на международния и регионалния мир, сигурност и стабилност, предотвратяването на използването на конвенционални оръжия от терористични и криминални групи и предотвратяването на нелегитимно разпространение на конвенционални оръжия и изделия и технологии с двойна употреба. Приоритетно за страната в тази област е прилагането на Конвенцията за забрана на химическото оръжие, Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични)

¹³⁵ Чл.71 от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; и чл. 25 и чл.107 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война,

¹³⁶ Чл.120 от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; чл.130 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война, и чл.32-34 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти от 1977 г.

¹³⁷ Чл.119от Трета Женевска конвенция относно третиране на военнопленниците, Женева, 12 август 1949 г.; чл.26, чл.128 и чл.134 от Четвърта Женевска конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война, и чл.76 от Първия допълнителен протокол към четирите Женевски конвенции (1949 г.) относно защитата на жертвите на международни въоръжени конфликти от 1977 г.

и токсични оръжия и за тяхното унищожаване, Конвенцията за забрана на употребата, складирането, производството и трансфера на противопехотните мини и за тяхното унищожаване и Конвенцията по касетъчните боеприпаси. Основен принцип в посочените конвенции, освен забраните за разработване, производство и употреба на химическо, бактериологично и токсично оръжие, или на противопехотни мини и касетъчни боеприпаси, е зачитането на международното хуманитарно право и правата на човека. В изпълнение на задълженията на страната ни по горепосочените конвенции са приети Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори¹³⁸ и Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване¹³⁹. Приемането на законите е израз на сериозната ангажираност на Република България в областта на международното хуманитарно право.

Зачитането на правата на човека и международното хуманитарно право заема централно място и в областта на **експортния контрол** на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба. Република България провежда отговорна и последователна политика в тази област, при спазванена поетите ангажименти по линия на многостранните договорености за експортен контрол (Австралийската група, Васенаарската договореност, Групата на ядрените доставчици, Режима за контрол на ракетните технологии и Комитета Цангер) и отчитане на наложените международни санкции или рестрикции по линия на ООН, ЕС и ОССЕ. Израз на ангажираността ни в областта на експортния контрол е Законът за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и изделия и технологии с двойна употреба¹⁴⁰. Приоритетни за Република България в областта на експортния контрол и контрола на въоръженията са и Договорът за търговия с оръжие и Договорът за неразпространение на ядреното оръжие.

6.2. Планиране на операции

При участие на военнослужещи от Българската армия в мисии и операции извън територията на страната се спазват националното законодателство, Уставът на ООН, международните договори, по които Р България е страна, както и принципите и нормите на МХП. Освен това във всяка една операция се прилагат, разработени в процеса на нейното планиране и водене, правила за употреба на сила, с които се налагат ограничения при използването на всички видове оръжия в населени места.

За всяко участие на български въоръжени сили в операции и мисии извън територията на страната, началникът на отбраната изготвя правила за употреба на сила (съгласно разпоредбите на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България). В армиите на НАТО е разработена и се прилага Методология за оценка на съпътстващите загуби (NATO Collateral Damage Estimate Methodology), която потвърждава обратно пропорционалната зависимост между размера на съпътстващите загуби и прецизността на предизвикалите ги конвенционални бойни припаси. Военните операции в Ирак и Афганистан показват усилията, които се прилагат за редуциране на косвените съпътстващи щети, особено при водене на бой

¹³⁸ Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., изм., посл. изм. и доп., бр. 63 от 9.08.2019 г., в сила от 9.08.2019 г.

¹³⁹ Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване, Обн., ДВ, бр. 95 от 8.12.2015 г., посл. изм. и доп., бр. 98 от 13.12.2019 г., в сила от 13.12.2019 г.

¹⁴⁰ Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба, Обн. ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г. в сила от 30.06.2012 г. посл. изм. и доп. бр. 63 от 9.08.2019 г. в сила от 9.08.2019 г.

в градски условия, където цивилните често се оказват в близост до набеязаните цели. Нуждата от използване на конвенционални осколъчно-фугасни боеприпаси на този етап не е изчезнала, но употребата на такива с прецизно насочване води до по-голяма ефективност и намаляване на косвените загуби.

Съгласно „Доктрината за съвместно определяне и поразяване на целите“, утвърдена със Заповед на министъра на отбраната на Република България №ОХ-744/25.10.2013 г., процесът на съвместно определяне и поразяване на целите изисква пълна интеграция и участието на всички системи за въздействие в дадена операция, за да се гарантира, че се въздейства върху точната цел от точното средство в точното време. Същността му се заключава в правилния подбор на целите и системите или комбинация от системи за адекватен отговор към тях, като се отчитат и оперативните изисквания и способности. Процесът се извършва с цел интегриране, синхронизиране и фокусиране върху бойните възможности на формиранията, които го прилагат. В курсовете за бойно използване, в зависимост от използваните системи и очакваната точност на попаденията, са определени и безопасни отдалечения от собствените (приятелски) сили.

Правилата за използване на сила определят контролираното и пропорционалното използване на военната мощ, основаващи се на нормите на международното хуманитарно право, които се детайлизират в процеса на планиране на конкретна операция. Същите задължително се санкционират от висшето политическо и военно ръководство. Правилата за използване на сила могат да бъдат още по-рестриктивни в сравнение с правните норми при изпълнение на конкретни задачи. Във всички случаи използването на военна сила е контролирано и ограничено до такава степен, че тя да е обоснована, пропорционална и необходима за постигане на правно обосноваваните военни цели.

Процесът на съвместно определяне и поразяване на целите изисква пълна интеграция и участието на всички системи за въздействие в дадена операция. Неговото изпълнение е свързано с извършването на множество подробни дейности и анализи, целящи избора на целите и средствата за тяхното поразяване, което е непрекъснато повтарящ се цикъл, състоящ се от четири основни фази:

- решение за прилагане на процеса на съвместно определяне и поразяване на целите;
- откриване на набеязаните цели;
- въздействие по набеязаните цели; и
- оценка на резултатите от поразяването на набеязаните цели и допуснатите съпътстващи загуби, които се анализират и прилагат в подготовката на войските при последващи операции, чрез системата от органи за извличане на поуки от практиката на Българската армия.

Именно тези анализи служат като основа за възприемането на алтернативни методи за водене на война, чрез използване на несмъртоносни средства за въздействие по набеязаните цели, при определени операции.

6.3. Нововъзникващи технологии във военната сфера и предизвикателства пред международното хуманитарно право

Светът става все по-нестабилен и непредсказуем. Днес НАТО и ЕС са изправени пред редица предизвикателства, което изисква фундаментална промяна и приспособяване към динамично променящата се среда на сигурност. Военното превъзходство на НАТО вече трудно може да бъде гарантирано без нови съвременни технологии и иновации в отбраната, както и без промяна на мисленето, вземането на решения, планирането, подготовката и провеждането на съвременните военни операции.

Технологиите в областта на изкуствения интелект (artificial intelligence) прогресират с изключително бързи темпове, като водещи в разработването на иновации в това направление са частни компании и изследователски центрове. Военният сектор, от своя страна, също полага сериозни усилия да достигне високо равнище на технологично развитие.

Редица съвременни оръжейни системи притежават автономни характеристики. Приложението на автономните технологии вече има значителен принос за развитието и използването на военни способности. Естеството на технологиите, използвани за създаването на подобни системи, се изменя и развива непрекъснато. Държавите, от своя страна, демонстрират намерение да продължат да преследват технологичен напредък за постигане на военни предимства.

Именно напредъкът в областта на изкуствения интелект има потенциал да доведе до значителни промени в динамиката на бъдещи въоръжени конфликти и да се отрази върху баланса на силите и отношенията между държавите. Оръжейните системи на бъдещето ще бъдат умни и по-ефективни при воденето на военни действия, което изисква промяна и приспособяване на стратегии и тактики. Автономните оръжейни системи и потенциалните им военни предимства се очакват да имат широкообхватни последици за въоръжените сили по отношение на доктрини, командване и управление, личен състав и обучение и подготовка.

Същевременно автономността на оръжейните системи поражда редица хуманитарни, морални и етични въпроси. Колкото по-високо е нивото на автономност, толкова по-висока е несигурността относно поведението на дадена автономна система. Поради тази причина, взаимодействието човек-машина е от огромна важност на всеки един от етапите на жизнения цикъл на една система. Също така съществуват опасения от надпревара във въоръжаването с автономни системи и от разпространението им към терористични организации, намаляване прага за използване на сила, кибер атаки, хакерство, подкопаване на доверието при използването им за цивилни нужди и други.

На международно равнище от 2014 г. страните обсъждат темата за автономните оръжейни системи в Група на правителствените експерти в рамките на Конвенцията за забрана или ограничаване употребата на определени видове конвенционални оръжия, които могат да се смятат за нанасящи прекомерни увреждания или имащи неизбирателно действие (ККО), която се утвърждава като подходяща рамка в системата на ООН за справяне с въпросите за LAWS в контекста на целите на Конвенцията, която търси баланс между военната необходимост и хуманитарните съображения. Основните въпроси, които се дискутират в рамките на Групата, включват характеризиране на автономните оръжейни системи; потенциални предизвикателства пред МХП; разглеждане на човешкия елемент при използването на смъртоносна сила и взаимодействието човек-машина; потенциалните военни приложения на свързани технологии и варианти за справяне с предизвикателствата на хуманитарната и международната сигурност, пораждащи се от автономните системи.

През 2018 и 2019 г. фокусираните и продуктивни обсъждания на гореизложените въпроси съществено допринесоха за подобряване на общото разбиране и постигане на значителен прогрес по въпроси, свързани с приложимостта на международното хуманитарно право, запазване на човешката отговорност, необходимостта от човешки контрол върху използването на сила и значението на взаимодействието човек-машина. Българската страна активно участва в дискусиите, споделяйки идеи и възгледи, свързани с автономните оръжейни системи в контекста на технологиите, военните ефекти, правните и етични съображения.

Въпреки това остават редица въпроси, свързани със степента и характера на човешкия контрол, ефективното прилагане на международното хуманитарно право и поемането и носенето на отговорност за използването на сила, които се нуждаят от по-задълбочено обсъждане и разглеждане.

Извършените дейности в Групата по принципите, характеризирането, взаимодействието човек-машина, потенциални военни приложения на нововъзникващите технологии в областта на смъртоносните автономни оръжейни системи и свързаните с тях възникващи сходства предлагат добра основа за бъдещата работа на държавите.

Поради тази причина Групата ще съсредоточи усилията си за бъдещи дейности с двугодишен поглед (2020 и 2021 г) напред към Конференцията-преглед на ККО през 2021 г., в рамките на който ще се разглеждат, разясняват и развиват аспекти на нормативна и оперативна рамка на смъртоносните оръжейни системи. Този процес демонстрира желанието и готовността на страните да продължават и да напредват в продуктивните си обсъждания на правни, технологични и военни аспекти на автономните оръжейни системи и тяхното взаимодействие в търсене на по-конкретни и осезаеми резултати.

Утвърдените от Групата на правителствените експерти през август 2018 година Ръководни принципи представляват инструмент, който да насочва работата ѝ, върху който да се надгражда и който да бъде използван от страните за постигане на осезаеми резултати от дейността ѝ. Одобряването и потвърждаването на 11^{-те} ръководни принципа по време на Годишната за 2019 среща на страните – членки на ККО, представлява важна стъпка към издигането им и операционализирането им, включително и интегрирането им в национални практики и при формулирането на политики.

На европейско ниво следва да се отбележат разработването на концептуални документи като Европейската стратегия за изкуствен интелект (април 2018) и Координационен план за развитие на изкуствения интелект (декември 2018). Европейската стратегия цели да подпомогне и повиши технологичния и индустриален капацитет на ЕС и въвеждането и усвояването на изкуствения интелект в сектора икономика; да подготви очакваните социално-икономическите промени и да гарантира подходяща етична и правна рамка за пълноценни използване на потенциал на изкуствения интелект.

Основните изводи от Годишната конференция на Европейската агенция за отбрана за 2018 г., посветена на темата за автономните системи, се обобщават в следните пет точки:

1. **Действие:** Европа трябва да догони основните доминиращи в тази област глобални играчи, особено САЩ и Китай, които инвестират много повече в изкуствен интелект и автономни системи;

2. **Заедно:** Сътрудничеството е единственият начин, по който Европа може да навакса своето изоставане;

3. **Скорост:** Скоростта е от съществено значение, особено като се има предвид, че Европа изостава значително;

4. **Контрол:** Европа трябва да се придържа към своите ценности и принципи. Човекът винаги трябва да упражнява контрол над употребата на смъртоносна сила. Също така трябва да бъде избегната зависимостта от машини или работи;

5. **Образование:** Ползите, предизвикателствата и възможностите на автономните системи трябва да бъдат оценени, обяснени и обсъдени в условията на пълна прозрачност. Европа трябва да включи своите граждани в дебата, тъй като не може да бъде осигурена сигурност с инструменти, които биват отхвърлени от населението, което следва да бъде защитавано. Въпросните инструменти не могат да бъдат опростено сведени до *добри* или *лоши* инструменти.

Европейският съюз трябва да подкрепя и стимулира иновациите, които са важни за икономическото му развитие и сигурността.

Нововъзникващите технологии в областта на изкуствения интелект и автономните технологии имат перспективите значително да променят обществения живот и икономическото развитие и да окажат сериозно влияние върху сигурността. Освен

възможности за постигане на съществен напредък в различни области, те водят със себе си и определени рискове.

6.4. Хуманитарно въздействие от използването на експлозивни оръжия срещу военни цели в гъсто населени райони.

МХП регламентира основното задължение на воюващите по време на въоръжен конфликт – че всички човешки същества трябва да бъдат третирани хуманно, включително и воюващите на другата страна, като не се прави преценка относно мотива и законността на водените военни действия. В Женевските конвенции се посочва изрично, че всяко лице, което не участва или вече не участва активно във военните действия, има право на закрила и трябва да бъде третирано хуманно.

Измененият характер на съвременните въоръжени конфликти се изразява в нарастване на техния брой, продължителност и сложност, което води до увеличаване на опасностите и тежки последици за цивилното население. Това налага необходимостта от спазване на разпоредбите на международното хуманитарно право, от прилагане на механизмите за търсене на отговорност за нарушения му и за засилване на мерките не само на международно, но и на национално ниво.

Страната ни многократно е изразявала опасенията си относно употребата на експлозивни оръжия с неизбирателен характер в населени райони и хуманитарното въздействие върху цивилното население и цивилната критична инфраструктура. Установяването на траен и устойчив мир, сигурност и стабилност в страни и региони по света се постига най-добре чрез засилено гражданско-военно сътрудничество с цивилното население, международните хуманитарни и неправителствените организации, в т.ч. и с такива, отстояващи правата на човека.

Темите за използването на експлозивни оръжия в населени райони и необходимостта от действия за подкрепа на международното хуманитарно право стават все по-актуални. Изразените в рамките на различни международни форуми опасения за причиняването на значителни хуманитарни вреди от използването на експлозивни оръжия показват необходимостта от предприемане на адекватни мерки и действия за гарантиране спазването на МХП за защита на гражданското население и цивилната инфраструктура.

6.5. Защита на цивилното население при водене на бойни действия в градове при използване на експлозивни оръжия.

С оглед поетия ангажимент да се спазват задълженията да се зачита и гарантира уважение към МХП, да се насърчава универсалното спазване на инструментите на МХП, включително Допълнителните протоколи към Женевските конвенции, и да се подкрепят и улесняват хуманитарните действия, основани на принципите на хуманността, безпристрастността, неутралността и независимостта, Министерство на отбраната подкрепи и присъединяването на Р България към Хуманитарен призив за действие за подкрепа на МХП, предложен от Германия и Франция.

През октомври 2019 г. се проведе Виенската конференция за защита на населението. Участие взеха представители 133 държави, международни организации и представители на гражданското общество, които се договориха за стартиране на преговори по разработване на политическа декларация за използването на EWIPA, която да гарантира спазване на МХП и защита на цивилни по време на военни конфликти.

Идеята за разработване на политическа декларация беше широко приветствана като важно средство за засилване и гарантиране на уважение към МХП и насърчаване универсалното спазване на инструментите на МХП. През ноември и февруари се проведеха първите два кръга от нефомални консултации по разработването на политическа декларация, която да гарантира защита на цивилното население, демонстрира значимостта на проблематиката, свързана с използването на експлозивни оръжия в населени райони. Участието на огромен брой страни, включително Иран и Сирия, наред с представители на международни и неправителствени организации, показва, че международната общност припознава отговорностите си за гарантиране защитата на цивилното население и цивилната инфраструктура по време на бойни действия.

Всеобщо споделено е виждането, че съществуващото МХП осигурява нужната правна рамка за справяне с предизвикателствата, породени от изменения характер на съвременните въоръжени конфликти, както и необходимостта да се спазват нормите и принципите на МХП. Въпреки това, съществуват противоположни гледни точки по отношение на начините, по които следва да се имплементира МХП както и по въпроси като ролята на недържавните актьори, споделянето и съгласуването на добри практики и експертиза, импровизираните взривни устройства и събирането на данни за жертвите. Това налага удължаване на преговорния процес с цел разработване на приемлив проект на политическа декларация. Актуалността, значимостта и отговорностите, свързани със защитата на цивилното население и цивилната инфраструктура, поставят изискване пред страната ни активно и конструктивно да се ангажира в инициативите и преговорните процеси по темата, имайки предвид нейната комплексната и многопластова същност.

6.6. Регламентирано използване на методите и средствата за водене на бойни действия

МХП регламентира основното задължение на воюващите по време на въоръжен конфликт за хуманно третиране, включително и на воюващите на другата страна. Освен това, е регламентирано използването на определени методи и средства за водене на бойни действия. Приоритетно за страната в тази област е прилагането на Конвенцията за забрана на химическото оръжие, Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване, Конвенцията за забрана на използването, съхранението, производството и трансфера на противопехотни мини иза тяхното унищожаване и Конвенцията по касетъчните боеприпаси. Основен принцип в посочените конвенции, освен забраните за разработване, производство и употреба на химическо, бактериологично и токсично оръжие, или на противопехотни мини и касетъчни боеприпаси, е зачитането на международното хуманитарно право и правата на човека. В изпълнение на задълженията на страната ни по горепосочените конвенции са приети Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори и Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване.

Териториалната отбрана на България се изгражда на основата на принципите на териториална автономност и централизирано управление, която се изпълнява от въоръжените сили, участието на сили и средства на МВР, други държавни органи и органите на местното самоуправление.

Определените от Закона за МВР правомощия позволяват на органите на министерството да изпълняват някои от задачите по отбраната още в застрашаващия период преди да е обявен военновременен положение на територията на цялата страна или на част от нея. Главна задача на МВР в отбраната на страната е поддържането на обществения ред и вътрешната сигурност извън зоната на военните действия, противодействие на престъпността и опазване на живота, здравето и имуществото на гражданите. Наред с това неговите структурни звена участват в различна степен при решаването на останалите задачи по отбраната на страната.¹⁴¹ Част от органите на МВР ще изпълняват и задачи в зоната на военните действия. При неблагоприятно развитие на военно-политическата обстановка МВР трябва да има готовност да изпълнява и задачи на временно заета от противника територия на страната ни.

При организиране на взаимодействието за постигане целите на териториалната отбрана особено внимание трябва да се обръща на прикритието на държавната граница на незастрашените направления, борбата с диверсионно-разузнавателни и терористични групи, охраната на стратегически и особено важни обекти в зоната на териториалната отбрана, конвоирането и охрана на военнопленници, техническото прикритие и възстановяването на транспортни и съобщителни комуникации, провеждането на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи при ликвидиране на последствия от бедствия, аварии, катастрофи и разрушения в зони на поражения и други. С МВР се съгласуват задачите по воденето на борбата с десантите, диверсионно-разузнавателните и терористични групи на противника в зоните за отговорност, реда и способите за прикритие на държавната граница извън оперативната зона на военните действия, защитата на стратегическите и особено важните обекти от територията на страната, опазването на националното стопанство от престъпни посегателства- диверсии и вредителство и други.

Всестранното осигуряване на териториалната отбрана се организира още в процеса на нейната подготовка. В общата система от мероприятия определящо значение има планирането и организирането на разузнаването и електронната борба за добиване на максимална информация за вероятните противници и възможните варианти за тяхната

¹⁴¹ Наред с участието на МВР в изпълнението на основната част от задачите по териториалната отбрана, при нейната подготовка и водене структурните звена на министерството ще решават и следните задачи: самостоятелно и във взаимодействие с другите служби за сигурност и за обществения ред извън МВР ще разкриват признаци за подготвяна агресия срещу Р България; самостоятелно и съвместно с ДАР, ДАНС и Служба "Военна информация"- МО ще организират и провеждат дезинформационни и други активни мероприятия за своевременно разкриване и неутрализиране намеренията на противника за агресия; ще разкриват и неутрализират разузнавателна дейност в полза на чужди специални служби, организации и лица; ще пресичат подривна дейност в полза на противниковата страна или държави, които са нейни съюзници; ще осигуряват в контраразузнавателно отношение стратегическото развърщане на въоръжените сили на Република България и обществения ред в техния тил; ще осигуряват сигурността на икономиката, транспорта, съобщенията и всички обекти, свързани с превоз на войски и специални товари; самостоятелно и съвместно със Служба "Военна полиция"-МО ще осигуряват в контраразузнавателно отношение военнопленниците и обществения ред в районите, в които са настанени те; самостоятелно и съвместно със специализираните органи на МО ще разкриват и неутрализират противникови радио и други технически средства за разузнаване, електронно противодействие и свързка; ще осигуряват сигурността и реда при евакуацията и разсредоточаване на държавни органи, населението, материалните и културни ценности; ще осигуряват провеждането на мобилизацията и попълването на загубите на въоръжените сили; ще съдействат за издирването на лица, отклонили се от военновременна служба и лица, укриващи се от правосъдието; ще провеждат комплексни режимни мероприятия в чувствителни райони и обекти извън зоната на военните действия; ще осигуряват специални съобщителни средства за държавните органи и защита на средствата за свързка; ще провеждат мероприятия по повишаване противопожарната устойчивост и безопасност на обектите на икономиката и тези, работещи в интерес на отбраната на страната.

дейност. Това се постига с ангажиране на цялата мощ на националната разузнавателна общност и специфичните възможности на органите на МВР.

Управлението на МВР при участието му в териториалната отбрана на страната ще се осъществява в рамките на единната система за управление на страната във военно време. Общото ръководство на силите и средствата на министерството ще се осъществява от министъра на вътрешните работи, който като член на Върховното главно командване ще участва в определяне целта на териториалната отбрана в зависимост от общия замисъл за отбрана на страната.

- **Взаимодействие между МВР и МО при военно положение или положение на война**

Взаимодействието между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи при военно положение и положение на война се организира чрез съгласуване на съвместните им задачи и действия при изпълнение на стратегическите планове, плановете за операции на въоръжените сили и плановете за оперативно използване на силите на Министерството на вътрешните работи.

При обявяване на военно положение или положение на война Министерството на вътрешните работи съгласувано с Министерството на отбраната изпраща групи за координация и взаимодействие в щаба на Върховното главно командване и Съвместното командване на силите.

Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи съгласуват реда и маршрутите за евакуация извън зоната на военната операция. Министерството на вътрешните работи оказва съдействие на въоръжените сили за осигуряване на маршрутите за конвоиране на военнопленници до районите на изгражданите за целта лагери извън зоната на военната операция.¹⁴²

- **Взаимодействие при организиране охраната и прикритие на държавната граница**

При военно положение или положение на война органите на ГДГП и формированията от въоръжените сили съгласуват действията си по осигуряване охраната на държавната граница и развърщането на военните формирования в граничната зона с цел защита на суверенитета и териториалната цялост на страната.

При положение на война по заповед на министъра на вътрешните работи, съгласувана с Главнокомандващия на ВС, органите на ГДГП, разположени в зоната на военната операция, се оттеглят извън нея. Маршрутите и времето за оттегляне през зоната на военната операция се съгласуват с командващия на Съвместното командване на силите и/или командирите на сухопътния и морския компонент. Представители на органите на ГДГП участват в провеждането на рекогносцировки от формированията на въоръжените сили, при уточняване на стратегическите и оперативните планове. Органите на ГДГП оказват съдействие на формированията от въоръжените сили при организиране наблюдението на държавната граница. Формированията от въоръжените сили и органите на МВР, предназначени за отбрана на страната, използват топографски карти с единна кодировка, съвместими кодово-разговорни и сигнални таблици и обменят радиоданни.

¹⁴² Чл. 27-30 от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи.

Редът и способите за охрана на държавната граница, извън зоната на военната операция, се определят от министъра на вътрешните работи съгласувано с Главнотокомандващия на въоръжените сили.¹⁴³

- **Взаимодействие при борба с десанти, диверсионно-разузнавателни формирования и терористични групи**

Задачите по воденето на борба с десанти, диверсионно-разузнавателни терористични групи и други формирования за организирана съпротива се изпълняват чрез провеждането на съвместни операции и действия на структурите на Министерството на вътрешните работи и военните формирования от въоръжените сили.

Органите за управление на въоръжените сили предоставят на Министерството на вътрешните работи информация относно местата, времето за стоварване и състава на десантите на противника във и извън зоната на военната операция.

Министерството на вътрешните работи предоставя на Министерството на отбраната информация за сформирването и действията на терористични групи и други формирования за организирана съпротива на територията на страната. Борбата с диверсионно-разузнавателните формирования и терористичните групи в зоната на военната операция се води от въоръжените сили във взаимодействие с органите на Министерството на вътрешните работи. Борбата с диверсионно-разузнавателните формирования и терористичните групи извън зоната на военната операция се води от органите на Министерството на вътрешните работи във взаимодействие с военни формирования от въоръжените сили.¹⁴⁴

- ***Използване на оръжие от полицейските органи съгласно Закона за МВР***

Полицейските органи могат да използват оръжие само когато това е абсолютно необходимо:

1. при въоръжено нападение или заплаха с оръжие;
2. при освобождаване на заложници и отвлечени лица;
3. след предупреждение при задържане на лице, извършващо или извършило престъпление от общ характер, ако то оказва съпротива или се опитва да избяга;
4. след предупреждение за предотвратяване бягство на лице, задържано по съответния ред за извършено престъпление от общ характер;
5. при вземане на мерки за осигуряване на лична безопасност по чл. 75, ал. 2.

При използване на оръжие полицейските органи са длъжни да направят всичко възможно да запазят живота на лицето, срещу което е насочено, и да не застрашават живота и здравето на други лица.

Полицейските органи могат да употребяват оръжие без предупреждение при осъществяване на граничното наблюдение:

1. при въоръжено нападение срещу тях;
2. срещу лица, оказали въоръжена съпротива.

При осъществяване на граничното наблюдение в пределите на вътрешните морски води и териториалното море на Република България полицейските органи имат право да употребяват оръжие и в случаите, предвидени в Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България.

¹⁴³ Чл. 31-34 от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи.

¹⁴⁴ Чл. 35-36 от Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи,

Полицейските органи преустановяват употребата на оръжие незабавно след постигането на законната и цел.

Забранява се употребата на оръжие за задържане или предотвратяване бягството на лице, извършващо или извършило ненасилствено деяние, ако лицето не представлява опасност за живота и здравето на другото. След използване на оръжие полицейските органи изготвят доклад.

При освобождаване на заложници, при задържане или обезвреждане на извършители на особено опасни престъпления, когато те оказват или са склонни да окажат въоръжена съпротива, и съобразно конкретната оперативно-тактическа обстановка полицейските органи имат право да:

1. използват специални защитни средства, гарантиращи тяхната лична безопасност и прикритие на самоличността им;
2. отцепват райони, да спират или отклоняват движението на пътни превозни средства и временно да прекъсват телекомуникационни връзки;
3. охраняват органи на МВР, държавни органи и организации при изпълнение на функциите им.¹⁴⁵

7. Нарушения на международното хуманитарно право

Съгласно чл. 85, т. 5 от Първия Допълнителен протокол всички тежки нарушения на международното хуманитарно право трябва да бъдат разглеждани като военни престъпления. Нарушенията на МХП са квалифицирани като тежки в чл. 50 от Женевската конвенция за подобряване участието на ранените и болните от въоръжените сили при бойни действия на сушата, чл. 51 от Женевската конвенция за подобряване участието на ранените, болните и корабно-крушенците от въоръжените сили при бойни действия на море, чл. 130 от Женевската конвенция относно третиране на военнопленниците, чл. 147 от Женевската конвенция относно закрилата на гражданските лица по време на война и в чл. 85 във връзка с чл. 11 от Първия Допълнителен протокол. Първият Допълнителен протокол регламентира защитата на жертвите на международен въоръжен конфликт.

Сериозните нарушения на Международното хуманитарно право, уредени в текстовете от Първия допълнителен протокол, са **умишлени деяния, с които се причинява смърт, тежки телесни повреди или сериозни увреждания на здравето** при подлагане на нападение на гражданското население или на цивилни лица; извършване на нападение с неизбирателен характер, засягащо гражданското население или граждански обекти, когато е известно, че такова нападение ще причини излишни човешки жертви, наранявания на цивилни лица или причиняване на щети на граждански обекти; извършване на нападение срещу съоръжения или инсталации, съдържащи опасни сили, когато е известно, че такова нападение ще причини излишни човешки жертви, наранявания на граждански лица или причиняване на щети на граждански обекти; подлагане на нападение на неотбранявани местности и демилитаризирани зони; подлагане на нападение на дадено лице, когато е известно, че е извън строя; вероломно използване на отличителната емблема на Червения кръст, Червения полумесец или други знаци, предоставящи закрила. **Допълнително** следните действия трябва да бъдат разглеждани като престъпления, когато са извършени умишлено и противоречат на нормите на международното право за водене на война: преместване от окупиращата държава на части от своето собствено гражданско население на територията, която тя е окупирала (или депортиране, преместване на население на окупираната територия

¹⁴⁵ Чл. 87-89 Закон за МВР, Обн. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г. с посл. изм и доп.

в рамките на тази територия или извън нея); неоправдано забавяне на репатрирането на военнопленници или на граждански лица; превръщане в обект на нападение на ясно различими исторически паметници, произведения на изкуството и места за култова дейност, които са част от културното и духовното наследство на народите и които се ползват от специална закрила, когато няма доказателства, че насрещната страна ги е използвала за военни цели и когато такива исторически паметници, произведения на изкуството и места за култова дейност не се намират в непосредствена близост до военни цели; лишаване на лица, ползуващи се със закрила от правото на справедливо и редовно съдопроизводство. Всяка участваща в международен въоръжен конфликт страна, която наруши материални разпоредби от обхвата на МХП, е длъжна да заплати компенсация и тя следва да носи отговорност за всички действия, извършени от лица, влизащи в състава на нейните въоръжени сили.

Тежките нарушения на международните правила за водене на военни действия представляват престъпления и са уредени в чл. 410 – чл. 415, чл. 419 в Наказателния кодекс на Република България (НК). Престъпните състави уреждат последователно различни видове посегателства спрямо ранени, болни, корабокрушенци и санитарен персонал (чл. 410, б. “а” НК), санитарни материали или инсталации (чл. 410, б. “б” НК), военнопленници (чл. 411 НК), гражданско население (чл. 412, б. “а”, “б”, “в”, “г”, “д” НК) и гражданско имущество (чл. 412, б. “е” НК), емблемата на Червения кръст или Червения полумесец и отличителния цвят на транспортните средства за санитарна евакуация (чл. 413 НК), културните ценности (чл. 414 НК). Използването на ядрено, химическо, бактериологическо, биологично или токсично оръжие или непозволените средства или начини за водене на война също е въздигнато в престъпление (чл. 415 НК). Субект на престъпленията може да бъде военнослужещ или всяко наказателноотговорно цивилно лице. Съгласно чл. 419 от НК се наказва онзи, който съзнателно допусне негов подчинен да извърши престъпление против мира и човечеството – в това число и престъпления против законите и обичаите за водене на война. Българският Наказателен кодекс е приложим за тежки нарушения на международното хуманитарно право както по време на международен въоръжен конфликт, така и по време на въоръжен конфликт, който няма международен характер, тъй като разпоредбите на кодекса не правят разграничение между тези две хипотези, а съдържат общата предпоставка „нарушение на правилата на международното право за водене на война“. При формулирането на изпълнителните деяния е следвана терминологията, използвана в Женевските конвенции и Римския статут на Международния наказателен съд. Съставомерната форма на вината е само умисъл.

Отделно е инкриминирано мародерството в чл. 405 НК. Не са включени в НК като престъпления, посегателства от категорията на превръщането на неотбранявана местност или демилитаризирана зона в обект на нападение; възпрепятстване репатрирането на военнопленници или интернирани цивилни лица, извършването на убийство, изтезания, нечовешко третиране (включително биологически експерименти) и причиняване на тежки страдания, осакатявания или друго увреждане на здравето на религиозен персонал на противниковата страна.

Според някои изследователи¹⁴⁶, престъпленията по едноименната глава четиринадесета от НК не кореспондират изцяло със съдържанието на чл. 85, т. 5 от Първия Допълнителен протокол.

¹⁴⁶ Вж. Георги Карамфилов, „Международно хуманитарно право“, учебно пособие, Военна Академия “Г.С. Раковски”, София, 2007, стр.214-220

Неприлагане на давност при престъпления против мира и човечеството. Най-голямо международноправно значение е придобила Конвенция за неприлагане на давност по отношение на военните престъпления и престъпленията против човечеството, ратифицирана от българската държава на 10.04.1969 г. с Указ № 344 на тогавашния Президиум на Народното събрание и е в сила за Република България от 11.11.1970 година. В Наказателния кодекс (НК) на Република България още през 1968 г. е включена разпоредбата, че не се изключват по давност наказателното преследване и изпълнението на наказания за престъпления против мира и човечеството (чл. 79, ал. 2 НК).

С влизането си в сила през 1991 г. сегашната Конституция на Република България (КРБ) препотвърди, в чл. 31, ал. 7 съществуващото положение в българската национална правна система за неприлагане на давност относно престъпленията против мира и човечеството.

В чл. 85, ал. 2 и чл. 88а, ал. 5 от НК е въведена абсолютна материалноправна пречка за реабилитация на осъден за престъпление против мира и човечеството, в това число и престъпление против законите и обичаите за водене на война. Така, според действащото българско право няма да може да се заличават осъждането на военнопръстъпници по чл. 410 – чл. 415а НК и последиците, които законите свързват със самото осъждане.

Наказателният кодекс не изключва възможността за прилагането на института на амнистията за военни престъпления. В съответствие с чл. 83 НК амнистията води до заличаване на престъпния характер на определени деяния или освобождаване от наказателна отговорност и от последиците на осъждането, без да отменя престъпния характер на деянията за в бъдеще. Постановява се с еднократен законов акт на Народното събрание на Република България. Осъдените за военни престъпления лица могат да бъдат помилвани от Президента на републиката на основание чл. 74 от НК. Това правомощие може да бъде възложено на вицепрезидента на основание чл. 104 КРБ.

Независимо че не всички нарушения на МХП са квалифицирани като тежки, държавите членки са длъжни да противодействат по адекватен начин спрямо всички останали нарушения на конвенциите¹⁴⁷.

Понастоящем единствено в Закона за Българския Червен кръст (ЗБЧК)¹⁴⁸ се срещат административно-наказателни разпоредби по конкретни въпроси от сферата на МХП във връзка със защитата на Червенокръстката емблема. Трябва да се отбележи, че нормите на ЗАНН не създават спънки за налагане на административни наказания, когато са налице полеките нарушения на международното хуманитарно право.

8. Други мерки за прилагане на МХП

8.1. Превод на договори в областта на международното хуманитарно право

Всяка държава – страна по Женевските конвенции и по Първия Допълнителен протокол е длъжна да предостави на останалите страни техните официални преводи, както и

¹⁴⁷ чл. 49 Първата Женевска конвенция, чл. 50 Втората Женевска конвенция, чл. 129 Третата Женевска конвенция и чл. 146 Четвъртата Женевска конвенция

¹⁴⁸ Закон за Българския Червен кръст, Обн., ДВ, бр. 87/1995 г., посл. изм., бр. 54/2002 година.

официалните преводи на законите и правилниците, които може да приеме, за да осигури прилагането на цитираните международни договори. Република България е предоставила, чрез Швейцарския федерален съвет, официален превод на Женевските конвенции и на Допълнителните протоколи към тях през 2016 г.

Официалният превод на Женевските конвенции и на Допълнителните протоколи към тях е публикуван в Държавен вестник през 2014 г.¹⁴⁹.

Официалните преводи на останалите международните договори в областта на МХП, по които Република България е страна, са публикувани в „Държавен вестник“, като по-подробна информация се съдържа в Приложение 2.

8.2. Разпространение и преподаване

Във всеки от актовете се съдържа задължение за осигуряване на подходящо **разпространение и обучение**. Задължението за страните е, както в мирно време, така и по време на въоръжен конфликт, да разпространяват текстовете на международните договори колкото е възможно по-широко в съответните страни и по-точно да включват изучаването им в програмата за военна подготовка и да поощряват изучаването им от гражданското население, така че с тези документи да са запознати въоръжените сили и гражданското население. Всяка задържаща държава трябва да осигури текста на Третата Женевска конвенция във военнопленническите лагери на разбираем за задържаните лица език. Аналогично е задължението за съответните държави по отношение на лагерите за интернирани съгласно Четвъртата Женевска конвенция. Четирите конвенции и Първият допълнителен протокол изискват военните или цивилните власти, които по време на въоръжен конфликт носят отговорност по прилагането на съответните правни норми, да бъдат напълно запознати с текстовете им.

В изпълнение на уставните си задължения и Закона за БЧК¹⁵⁰ и в качеството си на Национално дружество, което допринася последователно за разпространението на международните хуманитарни ценности, националното дружество набляга върху стремежа си за постигането в България на разбиране, зачитане и подкрепа на международното хуманитарно право и ролята и основните принципи на червенокръсткото движение, с цел утвърждаване нагласата за предотвратяване на насилието, човешкото страдание и проявите на нетолерантност. В името на тази цел Българският Червен кръст осигурява и разпространява наръчници, сборници, брошури, видеофилми и други специализирани материали, посветени на регулирането и ограничаването на методите и средствата за водене на война, и периодично провежда курсове и семинари по международните норми на хуманитарното право и права на човека за различни аудитории – офицери от въоръжените сили и службите за сигурност, червенокръстки служители и доброволци, журналисти, представители на държавни институции и неправителствени организации, както и на академичните и медицинските среди. С оглед осигуряването на по-нататъшна подкрепа за тези дейности и извършването на ефективна превантивна дейност по отношение на закриляните категории лица и обекти при евентуален въоръжен конфликт, Българският Червен кръст осъществява сътрудничество в областта на обучението по международно

¹⁴⁹ Обн. ДВ, брой 26/21.3.2014 г.; ДВ, брой 27/25.03.2014 г.; ДВ, брой 30/01.04.2014 г.

¹⁵⁰ Чл. 4. (1) (Предишен текст на чл. 4 - ДВ, бр. 80 от 2011 г., в сила от 14.10.2011 г.) За постигане на своите цели Българският Червен кръст: 5. пропагандира целите и задачите на международното Червенокръстко движение и на Българския Червен кръст, съдейства за изучаването, разпространението и спазването на нормите на международното хуманитарно право.

хуманитарно право и промоцията на неговите норми със съответните национални институции. БЧК също така систематично подпомага усилията на българското правителство и международните организации за оповестяване, изпълнение и усъвършенстване на съществуващите международни хуманитарно-правни разпоредби, за създаването на национални механизми за тяхното прилагане и организирането на медийни кампании във връзка с многобройните случаи на нарушаване нормите на хуманността в световен мащаб.

Като част от усилията по разпространение на нормите на международното хуманитарно право, БЧК стартира процес по разширяване на университетската мрежа от юридически факултети, с които да се провеждат целеви събития в областта на МХП.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

Препоръка МВнР, Д МПШЕС:

Би било подходящо да се обмисли ратифицирането на международните договори в областта на МХП, които Република България вече е подписала. Наред с това, въз основа на анализ от страна на компетентните ведомства, би могло да се обмисли присъединяването ѝ към онези многостранни инструменти в областта на МХП, по които тя все още не е страна.

Препоръки БЧК:

Препоръка: Следва да се проведе паралел с Националния план “Жени, мир и сигурност” и да се интегрират общите подходи за защита на жените.

Препоръка: да се инициират промени в Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността "право" и професионална квалификация "юрист", с които изучаването на Международно хуманитарно право да се включи като задължителна или избираща дисциплина в учебната програма на всички Юридически факултети. Също така с предложените промени може да се насърчи студентска мобилност и обмен на преподавателски състав, както и включването на изучаването на МХП от чуждестранни студенти в България по програми за обмен, вкл. Програма “Еразъм+”.

Препоръка: да се отчита изключително хуманитарното естество на осъществяването на дейностите по RFL, което предполага съдействие от страна на публичните институции, в т.ч. при обмена на информация относно съдбата на издирваните лица, в дух на сътрудничество и разбиране на специфичния мандат. Важно е да се отбележи, че България като страна по ЖК и участник в Международните конференции на ЧК и ЧП ще следва да отчете напредъка по новоприетата резолюция 4¹⁵¹ от 33-та Международна конференция, провела се през м.декември 2019 г., чрез която държавите се ангажират да подкрепят дейността по възстановяване на семейни връзки, в т.ч. чрез невъзпрепятстван трансфер на лични данни.

Препоръка: За да се реши въпросът за изчезнали и починали мигранти, сътрудничеството с живите родственици и починалите са допълнителни компоненти, които трябва да бъдат разгледани заедно. Трябва да се насърчава достигането до семействата на починалите и събирането на информация за изчезналите, като същевременно се осигури наличието на

¹⁵¹ <https://rcrcconference.org/app/uploads/2019/12/33IC-R4-RFL- CLEAN ADOPTED en.pdf>

подходяща медико-правна рамка, която да гарантира идентифицирането на починали мигранти и тяхното достойно преместване (включително възможност за проследяване).

Препоръка: Необходими са по-нататъшни усилия за мобилизиране и сенсибилизация, за да може да се отговори на нуждите на семействата на починалите. Общо взето това включва насърчаване на правилни процедури за идентификация, управление на мъртвите и, ако е необходимо, събиране и предаване на информация, предоставяна от семейства на изчезналите в страни на произход, транзит и пребиваване на националните органи, които отговарят за разследването на неидентифицирани тела. Трябва да се и насърчават мултидисциплинарните подходи за сътрудничество между дисциплините (криминалистика и защита, събиране на семейства), както и сътрудничеството и повишаването на чувствителността на съответните органи.

Препоръка: увеличаване на размера на санкциите при установяване на нарушение и разработване на механизъм, който дава възможност за лесно идентифициране и докладване на злоупотреби с името или емблемата на Червения кръст. Също така следва да се създаде квалифициран състав за тежки злоупотреби, напр. по време на извънредно положение; с тежки последици за живота и здравето.

Препоръка: да се разгледа възможността за приемане от страна на Р България на т.нар. Спешен пътен документ, актуализиран от МКЧК към 1 януари 2019 г. Модернизираната версия на документа е преработена, за да съответства на указанията на Международната организация за гражданска авиация относно документите за пътуване при спешни случаи, за да се улесни работата на органите за граничен контрол. Документът се издава на хора, които:

1. не притежават паспорт или друг признат документ за пътуване;
2. са разселени, без гражданство, бежанци, търсеци убежище или мигранти в особено уязвима ситуация;
3. не могат да се върнат в страната на произход или пребиваване или да продължат в страна, предлагаща временно или постоянно убежище ;
4. имат необходимите визи и отговарят на изискванията за пътуване.

Документите за спешни пътувания на МКЧК се издават само в краен случай, когато властите не са в състояние да предоставят документ и са валидни само за еднопосочно пътуване

Препоръка: Да се потърсят варианти за централизиране на данните и информацията от общинските регистри на починалите лица, като данните бъдат въведени в единна платформа и към тях бъдат съотнесени данните за българските граждани, чужденците, в т.ч. мигранти с или без статус.

Препоръка: Да се централизира информацията за броя на неидентифицираните тела. Няма ясен брой уникални несъответстващи ДНК профили, нито на конкретно свързани с мигранти. В България се прави генетичен анализ на неидентифицирани останки от 2000 г. насам. В полицията има звено за изчезнали лица (което се занимава най-вече със случаи на български граждани). Разследванията на неидентифицирани тела също се извършват от полицията, а случаите се докладват и споделят в цялата страна.

Препоръка: Да се прегледа правната уредба, свързана със защитата на околната среда и природните ресурси, с цел транспониране на необходимостта от опазване на природните

ресурси и достъпа на населението до тях, в условия на изменчив климат, вкл. при възникване на конфликт (граждански, вътрешен, въоръжен).

Ефектите от изменението на климата могат да увеличат уязвимостта на хората и да създадат допълнителна динамика в конфликт. По-голямото спазване на Международното хуманитарно право може да помогне за намаляване на климатичния риск за уязвимите общности и самата околна среда. МХП пояснява, че природната среда е защитена и че цивилните разчитат на природни ресурси, които са от съществено значение за тяхното оцеляване. При правилно спазване принципите и правилата на МХП за провеждането на военни действия могат да се намалят рисковете от климата.

Препоръка: да се проследи обвързаността на Закона за защита при бедствия с препоръките за разпознаваемост на гражданските структури във военно време и да се използва рамката на Националната програма за защита при бедствия за формулиране на конкретни задачи е тази посока, които да бъдат изпълнявани, ежегодно, чрез прилагането на годишните планове към Програмата. Също така на оперативното ниво, следва да е възможно да се гарантира, че структурите на гражданска защита са запознати с правилата на МХП в т.ч необходимите за изпълнението на техните задължения в случай на военен конфликт, военно положение и т.н.

Предложение Пловдивски университет:

Законодателните предложения са:

1. Ратифициране от Република България на Международната конвенцията на ООН срещу набирането, използването, финансирането и обучението на наемници, приета 1989 г., в сила от 2001 г. (International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries)

2. Допълнение на Наказателния кодекс на Република България:

А) В Глава четирнадесета „Престъпления срещу мира и човечеството“ се добавя чл. 415б с примерен текст:

Ал. 1. Вербуване, обучение, финансиране или друго обезпечение на наемници, както и тяхното използване във въоръжен конфликт или военни действия, се наказват с (индивидуализацията на наказанието следва да се обмисли отделно, вероятно не от нашата група, но трябва да се определи като тежко престъпление, с възможност за наказване над 5 г. лишаване от свобода)

Ал 2. Същото деяние, извършено с използване на служебно положение или по отношение на непълнолетно лице се наказва с

Ал 3. Лице, което е участвало като наемник във въоръжен конфликт или военни действие, се наказва с....

Ал. 4. За деяние, извършено повторно, наказанието е съответно: по ал. 1 -, по ал. 2 -, по ал. 3 -

Б) в чл. 93 се добавя т. 32:

«Наемник» е лице, което участва във въоръжен конфликт или военни действия с цел получаване на материално възнаграждение и не е гражданин на държавата, участваща във въоръжения конфликт или военните действия, не живее постоянно на нейна територия и не е лице, изпратено от друга държава за изпълнение на служебни задължения.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на цитирани закони и други нормативни актове

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Участие на Република България в международни договори и актове в областта на международното хуманитарно право

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на цитирани закони и други нормативни актове

- Конституция на Република България (Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г., изм. и доп., бр. 85 от 26.09.2003 г. изм. и доп., ДВ, бр.18 от 25.02.2005 г., бр. 27 от 31.03.2006 г., бр.78 от 26.09.2006 г. - Решение № 7 на Конституционния съд от 2006 г., бр. 12 от 6.02.2007 г., изм. и доп. ДВ, бр.100 от 18 Декември 2015г.).
- Конвенцията за правата на детето (ратифицирана с решение на Великото Народно Събрание от 11.04.1991 г., ДВ, бр. 32 от 23.04.1991 г., в сила от 03.07.1991 г.
- Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България, (Обн. ДВ, бр.35 от 12 Май 2009г., В сила от 12.05.2009 г, посл. изм. и доп. ДВ, бр.38 от 24 Април 2020г)
- Закон за Българския Червен кръст (обн. ДВ, бр. 87, 29.09.1995 г. с последно изм., ДВ бр. 102 от 11.12.2018 г., в сила от 01.01.2019 г)
- Закон за чужденците в Република България (Обн. ДВ, бр.153 от 23 Декември 1998г., посл. изм. ДВ, бр.44 от 13 Май 2020г.)
- Закон за закрила на детето (Обн. ДВ, бр.48 от 13 Юни 2000г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.58 от 23 Юли 2019г.)
- Закон за Министерството на вътрешните работи (Обн. ДВ, бр.53 от 27 Юни 2014г, посл. изм. и доп. ДВ, бр.58 от 23 Юли 2019г.)
- Закон за Държавна агенция "Национална сигурност" (Обн. ДВ, бр.109 от 20 Декември 2007г., посл.изм. ДВ, бр.99 от 17 Декември 2019г.) и правилник за прилагане на ЗДАНС, ПМС №23/11.02.08г.;
- Закон за защита при бедствия (Обн. ДВ, бр.102 от 19 Декември 2006г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.77 от 18 Септември 2018г.)
- Закон за управление при кризи обн. ДВ бр.19/01.03.2005г.- отм. ДВ, бр.35 от 12.05.2009г.;
- Закон за военните паметници, Обн. ДВ, бр.13 от 8 Февруари 2008г., изм. ДВ, бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ, бр.92 от 20 Ноември 2009г., изм. и доп. ДВ, бр.62 от 1 Август 2017г.
- Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., изм., посл. изм. и доп., бр. 63 от 9.08.2019 г., в сила от 9.08.2019 г.
- Закон за изпълнение на Конвенцията по касетъчните боеприпаси и Конвенцията за забраната на използването, складирането, производството и трансфера на противопехотни мини и за тяхното унищожаване, Обн., ДВ, бр. 95 от 8.12.2015 г., посл. изм. и доп., бр. 98 от 13.12.2019 г., в сила от 13.12.2019 г.
- Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба, Обн.ДВ, бр.26 от 29.03.2011 г. в сила от 30.06.2012 г. посл. изм. и доп бр.63от 9.08.2019 г. в сила от 9.08.2019 г.
- Постановление на МС за изменение и допълнение на Правилника за устройството и дейността на Консултативния съвет за подпомагане на Министерски съвет при формиране на държавната политика в областта на защитата при бедствия, приет с Постановление № 97 на Министерски съвет от 28.05.2012 г. (ДВ, бр. 41 от 2012 г.);
- Наредба за реда, начина и компетентните органи за установяване на критичните инфраструктури и обектите им и оценка на риска за тях, в сила от 23.10.2012 г. приета ПМС № 256 от 17.10.2012 г., обн. ДВ, бр.81 от 23 Октомври 2012 г.

- Наредба за условията и реда за участие на граждански специалисти от Република България в операции и мисии на международни организации за управление на кризи извън територията на България, Приета с ПМС № 9 от 20.01.2011 г., Обн. ДВ. бр.9/28.01.2011, в сила от 28.01.2011 г., изм. ДВ. бр.104/29.12.2016.
- Инструкция № м-3 от 18 юли 2011 г. за взаимодействие между Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи, издадена от Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи, Обн. ДВ. бр.60 от 5 Август 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.14 от 18 Февруари 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 24 Февруари 2015 г.
- Наредба № Из-1201 от 1 юни 2010 г. За реда за временно настаняване на чужденци, за организацията и дейността на специалните домове за временно настаняване на чужденци
- Доктрина на въоръжените сили на Република България (ноември 2017 г., Заповед на министъра на отбраната No ОХ-1244/04.12.2017
- Национална отбранителна стратегия

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Участие на Република България в международни договори и актове в областта на Международното хуманитарно право

Международен договор – наименование на български език	Международен договор – наименование на английски език	Данни за подписване/присъединяване, обнародване и текст	Допълнителни бележки
<p style="text-align: center;">Конвенция за мирно уреждане на международните спорове</p>	<p style="text-align: center;">Convention for the pacific settlement of international disputes</p>	<p>Подписана в Хага на 29.07.1899 г. Депозитар - Холандия. В сила от 4.09.1900 г.</p>	<p>В дирекция МППЕС липсва подробна информация за ратификацията.</p>
<p style="text-align: center;">Конвенция относно законите и обичаите на сухоземната война</p>	<p>Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 29 July 1899.</p>	<p>Ратифицирана от България на 4.09.1900 г.</p>	<p>В дирекция МППЕС липсва подробна информация за ратификацията.</p>
<p style="text-align: center;">Декларация относно забрана да се употребяват снаряди, които са единствено предназначени да разпръскват задушливи или отровни газове</p>	<p>Declaration (IV,2) concerning Asphyxiating Gases. The Hague, 29 July 1899.</p>	<p>Ратифицирана от България на 4.09.1900 г.</p>	
<p style="text-align: center;">Декларация относно забрана да се употребяват куршуми, които лесно се</p>	<p>Declaration (IV,3) concerning Expanding Bullets. The Hague, 29 July 1899.</p>	<p>Ратифицирана от България на 4.09.1900 г.</p>	

пръскат или сплескват в човешкото тяло			
Заключителен акт на Втората международна конференция на мира, Хага, 18 октомври 1907 г.	Final Act of the Second Peace Conference. The Hague, 18 October 1907.	Подписан от България на 18.10.1907 г.	
Конвенция за мирно уреждане на международните спорове	Convention for the pacific settlement of international disputes	Подписана в Хага на 18.10.1907 г. Депозитар - Холандия. В сила за България от 10.06.2000 г. Ратифицирана със Закон на НС от 12.01.2000 г. /декларация/; ДВ бр. 7/2000 г. Ратификационен документ депозиран на 11.04.2000 г. Текст – ДВ бр. 52/2003 г.	
Трета конвенция относно започването на враждебните действия, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (III) relative to the Opening of Hostilities. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Четвърта конвенция относно законите и обичаите на сухоземната война, Хага, 18 октомври 1907 г. с Правилник относно законите и обичаите на сухоземната	Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.

война, Хага, 18 октомври 1907 г.			
Пета конвенция относно правата и задълженията на неутралните държави и лица в случай на сухоземна война, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (V) respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Шеста конвенция относно режима на неприятелските търговски кораби при започването на враждебните действия, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (VI) relating to the Status of Enemy Merchant Ships at the Outbreak of Hostilities. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Седма конвенция относно превръщането на търговските кораби във военни единици, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (VII) relating to the Conversion of Merchant Ships into War-Ships. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Осма конвенция относно поставянето подводни мини, автоматично взривяващи се при досег, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (VIII) relative to the Laying of Automatic Submarine Contact Mines. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Девета конвенция относно бомбардировките от морски сили във време на война, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (IX) concerning Bombardment by Naval Forces in Time of War. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.

Десета Хагска конвенция от 18 октомври 1907 г. за приспособяване на принципите на Женевската конвенция от 1906 г. към морската война	Convention (X) for the Adaptation to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Единадесета конвенция относно известни ограничения в упражняване на правото на залавяне в морската война, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (XI) relative to certain Restrictions with regard to the Exercise of the Right of Capture in Naval War. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Дванадесета конвенция за учредяване на Международен съд за морските залавяния, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (XII) relative to the Creation of an International Prize Court. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Тринадесета конвенция относно правата и задълженията на неутралните държави в случай на морска война, Хага, 18 октомври 1907 г.	Convention (XIII) concerning the Rights and Duties of Neutral Powers in Naval War. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Декларация относно забраната да се хвърлят снаряди и избухливи вещества от балони	Declaration (XIV) Prohibiting the Discharge of Projectiles and Explosives from Balloons. The Hague, 18 October 1907.	Подписана от България на 18.10.1907 г.	Не е ратифицирана.
Протокол за забрана употребата във време на война на задушливи, отровни или подобни на	Protocol for the Prohibition of the Use of Asphyxiating, Poisonous or Other Gases, and	Подписан в Женева на 17.06.1925 г. Депозитар - Франция.	Резерви: <i>фр.</i> : « Ledit Protocole n'oblige le Gouvernement bulgare que vis-à-vis

<p>тях газове и на бактериологични средства</p>	<p>of Bacteriological Methods of Warfare. Geneva, 17 June 1925</p>	<p>В сила от 10.05.1926 г., за България от 7.03.1934 г.</p> <p>Ратификационен документ депозиран на 7.03.1934 г. Закон на ВНС от 13.09.1991 г. за оттегляне на резервите; ДВ бр. 80/1991 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 180/1932 г.; сб. договори на ОН, т. 94, с. 65, № 2138.</p>	<p>des Etats qui l'ont signé et ratifié ou qui y auront adhéré.</p> <p>Ledit Protocole cessera de plein droit d'être obligatoire pour le Gouvernement bulgare à l'égard de tout Etat ennemi dont les forces armées ou dont les alliés ne respecteraient pas les interdictions qui font l'objet de ce Protocole. »</p> <p><i>англ.</i>: "The said Protocol is only binding on the Bulgarian Government as regards States which have signed or ratified it or which may accede to it.</p> <p>The said Protocol shall <i>ipso facto</i> cease to be binding on the Bulgarian Government in regard to any enemy State whose armed forces or whose Allies fail to respect the prohibitions laid down in the Protocol."</p> <p>ЗАКОН за ратифициране на оттеглянето на резерви към междудържавен протокол</p> <p>Обн., ДВ, бр. 80 от 27.09.1991 г.</p> <p>Член единствен. Ратифицира оттеглянето на резервите към</p>
--	--	---	---

			Протокола относно забраняване употребата през време на война на задушливи, отровни и други подобни газове, както и на бактериологични средства, подписан на 17 юни 1925 г. в Женева и утвърден с Указ № 16 (ДВ, бр. 180 от 1932 г.) в съответствие с Решение на XXIII обикновено народно събрание от 28 юни 1932 г.
Многостранен договор за отказване от войната като оръдие за национална политика /Пакт Бриан-Келлог/	General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy /The Kellogg-Briand Pact/	Подписан в Париж на 27.08.1928 г. В сила от 25.07.1929 г. Одобрен с Указ N 12/5.07.1929 г. Текст - ДВ бр. 70/1929 г.	
	Procès-verbal relating to the Rules of Submarine Warfare set forth in Part IV of the Treaty of London of 22 April 1930. London, 6 November 1936	01.03.1937 - посочена дата на ратифициране/депозирание на ратификационния инструмент на официалния сайт на ICRC	В МППЕС липсва информация
Конвенция за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид		Приета от ОС на ООН на 9.12.1948 г. Депозитар - ООН. В сила от 12.01.1951 г.	Резерви (ДВ бр. 153/1950 г.): „1. Народна република България ще счита незадължителни

<p><i>/Конвенция за преследване и наказване на престъпленията по геноцида – в Указ № 300 от 1950 г./</i></p>		<p>Ратифицирана с Указ № 300/23.06.1950 г. /резерва по чл. 9 и чл. 12 – резерва по чл. 9 оттеглена на 24.06.1992 г./; ДВ бр. 153/1950 г. Документ за присъединяване депозиран на 21.07.1950 г. Закон на НС от 5.05.1992 г. за оттегляне на резервата по чл. 9; ДВ бр. 41/1992 г.</p> <p>Текст – ДВ бр. 99/2010 г.; сб. договори на ООН, т. 78, с. 277, № 1021.</p>	<p>положенията на чл. 9, предвиждащи споровете между договарящите страни по тълкуването, приложението и изпълнението на казаната конвенция да се предават на разглеждане на международния съд за правосъдие, по искане на всяка от спорещите страни и заявява, че по отношение подсъдността на международния съд за правосъдие по спорове за тълкуването, приложението и изпълнението ще се придържа към позицията, щото за предаването на един или друг спор за разрешение на международния съд за правосъдие е необходимо за всеки отделен случай съгласието на всички спорещи страни.</p> <p>2. Народна република България изразява своето несъгласие с чл. 12 на Конвенцията и счита, че всички постановления на конвенцията трябва да се разпространяват върху несамоуправляващите територии, включително и тези под попечителство.“</p> <p style="text-align: center;">ЗАКОН за приемане на Декларация за признаване</p>
--	--	---	---

			<p>задължителната юрисдикция на Международния съд и за оттегляне на резервите по разпоредбите на някои международни конвенции, предвиждащи такава юрисдикция</p> <p>(редакция от 19.05.1992 г.)</p> <p>Обн., ДВ, бр. 41 от 19.05.1992 г.</p> <p>Чл. 1. Република България в съответствие с чл. 36, т. 2 от Статута на Международния съд, по който тя е страна от 14 декември 1955 г., приема следната декларация:</p> <p>Признава в съответствие с чл. 36, т. 2 от Статута на Международния съд за задължителна <i>ipso facto</i> и без специално споразумение по отношение на всяка друга държава, приела същото задължение, юрисдикцията на съда по всички правни спорове, основаващи се на факти и ситуации, възникнали или продължаващи да съществуват след влизането в сила на тази декларация, които се отнасят до:</p> <ol style="list-style-type: none">1. тълкуване на договор;
--	--	--	--

			<p>2. какъвто и да е въпрос от международното право;</p> <p>3. наличието на какъвто и да е факт, който, ако бъде установен, би представлявал нарушение на международно задължение;</p> <p>4. естеството или размера на обезщетението, дължимо за нарушението на международно задължение, с изключение на спорове с държава, която е признала задължителната юрисдикция на Международния съд по чл. 36, т. 2 на статута по-малко от 12 месеца преди да заведе дело пред съда или само за целите на конкретен спор.</p> <p>Република България си запазва правото по всяко време да внесе изменения в тази декларация, които ще влязат в сила 6 месеца след депозиране на уведомлението за тях.</p> <p>Тази декларация влиза в сила за срок от 5 години от датата на депозирането ѝ при Генералния секретар на Организацията на обединените нации. След изтичането на петгодишния срок тя ще остане в сила, докато не бъде денонсирана с предизвестие от 6</p>
--	--	--	---

			<p>месеца до Генералния секретар на Организацията на обединените нации.</p> <p>Чл. 2. Република България оттегля резервите по:</p> <ol style="list-style-type: none">1. член 9 на Конвенцията за преследване и наказване на престъпленията по геноцида, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 9 декември 1948 г. (необнародвана), ратифицирана с Указ № 300 от 23 юни 1950 г. (ДВ, бр. 153 от 1950 г.);2. член 22 на Конвенцията за борба против търговията с хора и против експлоатацията на проституцията от страна на трети лица, открита за подписване на 21 март 1950 г. (необнародвана), ратифицирана с Указ № 347 от 27 ноември 1954 г. (необнародван);3. член 9 на Конвенцията за политическите права на жената, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 20 декември 1952 г. (необнародвана), ратифицирана с Указ № 54 от 26 февруари 1954 г. (необнародван);
--	--	--	--

			<p>4. член 22 на Международната конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация, открита за подписване на 7 март 1966 г. (необнародвана), ратифицирана с Указ № 515 от 23 юни 1966 г. (ДВ, бр. 51 от 1966 г.);</p> <p>5. член 29, ал. 1 на Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация спрямо жените, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 18 декември 1979 г. (необнародвана), ратифицирана с Указ № 1944 от 18 септември 1981 г. (ДВ, бр. 76 от 1981 г.);</p> <p>6. член 30 на Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1984 г. (ДВ, бр. 42 от 1988 г.), ратифицирана с Указ № 3384 от 9 октомври 1986 г. (ДВ, бр. 80 от 1986 г.);</p> <p>7. член 13, т. 1 на Конвенцията за предотвратяване и наказание на престъпленията против лица, ползващи се с международна</p>
--	--	--	--

			<p>защита, в това число и дипломатическите агенти, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 14 декември 1973 г. (ДВ, бр. 48 от 1977 г.), ратифицирана с Указ № 1156 от 31 май 1974 г. (ДВ, бр. 46 от 1974 г.);</p> <p>8. член 16, т. 1 на Международната конвенция за борба срещу вземането на заложици, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 17 декември 1979 г. (ДВ, бр. 41 от 1988 г.), ратифицирана с Указ № 3418 от 16 декември 1987 г. (ДВ, бр. 98 от 1987 г.);</p> <p>9. раздел 24 и раздел 32 на Конвенцията за привилегиите и имунитетите на специализираните организации, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 21 ноември 1947 г. (необнародвана), присъединяването на Република България към която е одобрено с Указ № 388 от 3 май 1968 г. (ДВ, бр. 37 от 1968 г.).</p>
--	--	--	---

<p align="center">Женевска конвенция от 12.08.1949 г. за подобряване участта на ранените и болните в действащите въоръжени сили</p> <p align="center">(Първа Женевска конвенция)</p>	<p align="center">Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949.</p>	<p>Подписана в Женева на 12.08.1949 г.</p> <p>Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 21.10.1950 г., за България от 22.01.1955 г. Ратифицирана с Указ № 181/22.05.1954 г. /резерва по чл. 10 - оттеглена на 9.05.1994 г./; ДВ бр. 43/1954 г. Ратификационен документ депозиран на 22.07.1954 г. Закон на НС от 16.02.1994 г. за оттегляне на резервата; ДВ бр. 18/1994 г.</p> <p>Текст – ДВ бр. 26/21.03.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 75, с. 31, № 970.</p>	<p>ДВ бр. 43/1954 г.</p> <p><u>Първа Женевска конвенция – резерва по чл. 10:</u></p> <p>„Народна република България няма да признава за законно обръщението на държавата, във властта на която се намират ранени, болни или санитарен персонал, към неутрална държава или към хуманитарна организация с молба последната да поеме върху себе си функциите, които се изпълняват от държавата-покровителка, ако правителството на страната, чиито поданици са покровителствуваните лица, не е дало съгласие за това.“</p> <p><u>Втора Женевска конвенция – резерва по чл. 10:</u></p> <p>„Народна република България няма да признава за законно обръщението на държавата, във властта на която се намират ранени и болни, претърпели корабкрушение или санитарен персонал, към неутрална държава или към хуманитарна организация с молба последната да поеме върху себе си функциите, които се изпълняват от държавата-покровителка, ако правителството</p>
<p align="center">Женевска конвенция от 12.08.1949 г. за подобряване участта на ранените, болните и претърпелите корабкрушение от състава на морските въоръжени сили</p> <p align="center">(Втора Женевска конвенция)</p>	<p align="center">Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. Geneva, 12 August 1949.</p>	<p>Подписана в Женева на 12.08.1949 г. Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 21.10.1950 г., за България от 22.01.1955 г. Ратифицирана с Указ № 181/22.05.1954 г. /резерва по чл. 10 - оттеглена на 9.05.1994</p>	<p>„Народна република България няма да признава за законно обръщението на държавата, във властта на която се намират ранени и болни, претърпели корабкрушение или санитарен персонал, към неутрална държава или към хуманитарна организация с молба последната да поеме върху себе си функциите, които се изпълняват от държавата-покровителка, ако правителството</p>

		<p>г./; ДВ бр. 43/1954 г. Ратификационен документ депозиран на 22.07.1954 г. Закон на НС от 16.02.1994 г. за оттегляне на резервата; ДВ бр. 18/1994 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 26/21.03.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 75, с. 85, № 971.</p>	<p>на страната, чиито поданици са покровителствуваните лица, не е дало съгласието си за това.“</p> <p><u>Трета Женевска конвенция – резерва по чл. 10:</u></p> <p>„Народна република България няма да признава за законно обръщението на държавата, във властта на която се намират военнопленниците, към неутрална държава или към хуманитарна организация с молба последната да поеме върху себе си функциите, които се изпълняват от държавата-покровителка, ако правителството на страната, чиито поданици са военнопленниците, не е дало съгласието си за това.“</p>
<p>Женевска конвенция от 12.08.1949 г. относно третирането на военнопленниците (Трета Женевска конвенция)</p>	<p>Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949.</p>	<p>Подписана в Женева на 12.08.1949 г. Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 21.10.1950 г., за България от 22.01.1955 г. Ратифицирана с Указ № 181/22.05.1954 г. /резерви по чл. 10, 12 и 85 - оттеглени на 9.05.1994 г./; ДВ бр. 43/1954 г. Ратификационен документ депозиран на 22.07.1954 г. Закон на НС от 16.02.1994 г. за оттегляне на резервите; ДВ бр. 18/1994 г.</p>	<p><u>Трета Женевска конвенция – резерва по чл. 12:</u></p> <p>„Народна република България няма да признава като законно освобождаването на държавата, която предава на друга държава взетите от нея военнопленници, от отговорност за спазване на конвенцията относно предадените</p>

		Текст - ДВ бр. 26/21.03.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 75, с. 135, № 972.	военнопленници за времето, когато тези военнопленници се намират под покровителството на държавата, която се е съгласила да ги приеме.“
Женевска конвенция от 12.08.1949 г. относно закрила на цивилните лица във време на война (Четвърта Женевска конвенция)	Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, 12 August 1949.	<p>Подписана в Женева на 12.08.1949 г. Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 21.10.1950 г., за България от 22.01.1955 г. Ратифицирана с Указ № 181/22.05.1954 г. /резерви по чл. 11 и 45 - оттеглени на 9.05.1994 г./; ДВ бр. 43/1954 г. Ратификационен документ депозиран на 22.07.1954 г. Закон на НС от 16.02.1994 г. за оттегляне на резервите; ДВ бр. 18/1994 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 27/25.03.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 75, с. 287, № 973.</p>	<p><u>Трета Женевска конвенция - резерва по чл. 85:</u></p> <p>„Народна република България не се смята за обвързана от задължението, произтичащо от чл. 85, да покровителства военнопленниците, осъдени от законите на страната, в която се намират в плен, за извършени военни престъпления и престъпления срещу човечеството в духа на началата на Нюрнбергския процес; осъдените за тези престъпления ще се подчинят на режима, установен в дадената държава за лицата, които излежават наказанието.“</p> <p><u>Четвърта Женевска конвенция - резерва по чл. 11:</u></p>
Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12.08.1949 г. относно защитата на жертвите на	Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts	<p>Подписан в Женева на 8.06.1977 г. Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 7.12.1978 г., за България от 26.03.1990 г. Ратифициран с</p>	<p>„Народна република България няма да признава за законно обръщението на държавата, във властта на която се намират покровителствувани лица, към неутрална държава или към</p>

<p>международни въоръжени конфликти (Протокол I)</p>	<p>(Protocol I). Geneva, 8 June 1977.</p>	<p>Указ № 1586/4.08.1989 г.; ДВ бр. 62/1989 г. Ратификационен документ депозиран на 26.09.1989 г. Протокол № 59 от заседание на МС от 6.07.1992 г., т. 9 - за одобряване на проекта за изменения в приложение 1 към Протокола. Закон на НС от 16.02.1994 г. за приемане на декларация по чл. 90; ДВ бр. 18/1994 г. Декларацията депозирана на 9.05.1994 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 30/1.04.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 1125, с. 3, № 17512.</p>	<p>хуманитарна организация с молба последната да поеме върху себе си функциите, които се изпълняват от държавата-покровителка, ако правителството на страната, чиито поданици са покровителствуваните лица, не е дало съгласие за това.“</p> <p><u>Четвърта Женевска конвенция – резерва по чл. 45:</u></p> <p>„Народна република България няма да признава като законно освобождаването на държавата, която предава на друга държава намиращите се в нейна власт покровителствувани лица, от отговорност за спазване на конвенцията относно предадените лица за времето, когато тези лица се намират под покровителството на страната, която се е съгласила да ги приеме.“</p> <p>ЗАКОН за оттегляне на резервите по Женевските конвенции от 1949 г. и за приемане на декларация по чл. 90, т. 2, буква "а" от Първия допълнителен протокол към Женевските конвенции от 1949 г.</p>
---	---	---	--

			<p>Обн., ДВ, бр. 18 от 1.03.1994 г.</p> <p>Чл. 1. Република България оттегля резервите по Женевските конвенции (необнародвани) от 12 август 1949 г., по които е страна от 1955 г., ратифицирани с Указ № 181 от 22 май 1954 г. (Изв., бр. 43 от 1954 г.), в сила от 22 януари 1955 г., както следва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. по чл. 10 от Конвенцията за подобряване участи на ранените и болните в действащите въоръжени сили; 2. по чл. 10 от Конвенцията за подобряване участи на ранените, болните и претърпелите корабкрушение от състава на морските въоръжени сили; 3. по чл. 10, 12 и 85 от Конвенцията относно третирането на военнопленниците; 4. по чл. 11 и 45 от Конвенцията относно закрила на цивилните лица във време на война. <p>Чл. 2. Република България приема следната декларация по чл. 90, т. 2, буква "а" от Първия допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12 август 1949 г.</p>
--	--	--	--

			<p>(необнародван), ратифициран с Указ № 1586 от 4 август 1989 г. (ДВ, бр. 62 от 1989 г.), в сила от 26 март 1990 г.:</p> <p>"Република България, в съответствие с т. 2, буква "а" на чл. 90 от Първия допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12 август 1949 г., признава <i>ipso facto</i> и без специално споразумение, по отношение на всяка друга високодоговаряща страна, която приема същото задължение, компетенциите на Международната комисия за установяване на факти."</p>
<p>Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12.08.1949 г. относно защитата на жертвите на въоръжени конфликти с немеждународен характер (Протокол II)</p>	<p>Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II). Geneva, 8 June 1977.</p>	<p>Подписан в Женева на 8.06.1977 г. Депозитар - Швейцария.</p> <p>В сила от 7.12.1978 г., за България от 26.03.1990 г. Ратифициран с Указ № 1586/4.08.1989 г.; ДВ бр. 62/1989 г. Ратификационен документ депозиран на 26.09.1989 г.</p>	

		Текст - ДВ бр. 30/1.04.2014 г.; сб. договори на ООН, т. 1125, с. 609, № 17513.	
Конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт	Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. The Hague, 14 May 1954.	Приета в Хага на 14.05.1954 г. Депозитар - ЮНЕСКО. В сила от 7.08.1956 г., за България от 7.11.1956 г. Ратифицирана с Указ № 154/26.05.1956 г.; ДВ бр. 44/1956 г. Документ за присъединяване депозиран на 7.08.1956 г. Текст - ДВ бр. 24/1959 г.; сб. договори на ООН, т.249, с. 215, № 3511.	
Протокол към Конвенцията за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт	First Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. The Hague, 14 May 1954.	Приет в Хага на 14.05.1954 г. Депозитар - ЮНЕСКО. В сила за България от 9.01.1959 г. Ратифициран с Указ № 290/9.08.58 г.; ДВ бр. 66/1958 г. Документ за присъединяване депозиран на 9.10.1958 г.	

		Текст - ДВ бр. 24/1959 г.; сб. договори на ООН, т.249, с. 215, № 3511.	
Конвенция за неприлагане на давност по отношение на военните престъпления и престъпленията против човечеството	Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes Against Humanity, 26 November 1968.	Приета от ОС на ООН на 26.11.1968 г. Депозитар - ООН. В сила от 11.11.1970 г. Ратифицирана с Указ № 344/10.04.1969 г. / декларация по чл. 5 и 7 /; ДВ бр. 31/1969 г. Ратификационен документ депозиран на 21.05.1969 г. Текст - ДВ бр. 99/2010 г.; сб. договори на ООН, т. 754, с. 73, № 10823.	Декларация по чл. 5 и 7: The People's Republic of Bulgaria deems it necessary at the same time to declare that the provisions of articles V and VII of the Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity, which prevent a number of States from signing the Convention or acceding to it, are contrary to the principle of the sovereign equality of States.
	Final Act of the Diplomatic Conference of Geneva of 1974-1977.	Подписан на 10.06.1977 г.	Няма информация в МППЕС.
Конвенция за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологически /биологически/ и токсични оръжия и за тяхното унищожаване	Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction. Opened for Signature at London, Moscow and Washington. 10 April 1972.	Подписана във Вашингтон, Лондон и Москва на 10.04.1972 г. Депозитар - Великобритания, САЩ и Русия. В сила от 26.03.1975 г. Ратифицирана с Указ № 1524/30.06.1972 г.; ДВ бр. 54/1972 г. Ратификационен документ депозиран на 2.08.1972	

		<p>г. (Лондон), на 13.09.1972 г. (Вашингтон), на 19.09.1972 (Москва)</p> <p>Текст - ДВ бр. 46/1975 г.; сб. договори на ООН, т. 1015, с. 163, № 14860.</p>	
<p>Конвенция за забрана на военното или всяко друго враждебно използване на средства за въздействие върху природната среда</p>	<p>Convention on the prohibition of military or any other hostile use of environmental modification techniques. New York, 10 December 1976.</p>	<p>Приета на 10.12.1976 г. Депозитар - ООН.</p> <p>В сила от 5.10.1978 г. Ратифицирана с Указ № 1045/25.05.1978 г.; ДВ бр. 43/1978 г. Ратификационен документ депозитан на 31.05.1978 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 22/1979 г.; сб. договори на ООН, т. 1108, с. 151, № 17119.</p>	
<p>Конвенция за забрана или ограничаване употребата на определени видове конвенционални оръжия, които могат да се смятат за нанасящи прекомерни</p>	<p>Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which may be deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects. Geneva, 10 October 1980.</p>	<p>Подписана в Женева на 10.10.1980 г. Депозитар - ООН.</p> <p>В сила от 2.12.1983 г. Ратифицирана с Указ № 1493/14.06.1982 г.; ДВ бр.</p>	

<p>увреждания или имащи неизбирателно действие</p> <p>заедно със следните Протоколи:</p> <p>Протокол за неоткриваеми осколки (Протокол I)</p> <p>Протокол за забрана или ограничаване употребата на мини, мини-капани и други устройства (Протокол II)</p> <p>Протокол за забрана или ограничаване употребата на запалително оръжие (Протокол III)</p>	<p>Protocol on Non-Detectable Fragments (Protocol I). Geneva, 10 October 1980.</p> <p>Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices (Protocol II). Geneva, 10 October 1980.</p> <p>Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons (Protocol III). Geneva, 10 October 1980.</p>	<p>48/1982 г. Ратификационен документ депозирани на 15.10.1982 г.</p> <p>Текст - сб. договори на ООН, т. 1342, с. 137, № 22495. Превод на български, наличен в Д МППЕС.</p>	
<p>Конвенция за правата на детето</p>	<p>Convention on the Rights of the Child. New York, 20 November 1989.</p>	<p>Приета от ОС на ООН на 20.11.1989 г. Депозитар – ООН.</p> <p>В сила от 2.09.1990 г., за България от 3.07.1991 г. Ратифицирана с</p>	

		решение на ВНС от 11.04.1991 г.; ДВ бр. 32/1991 г. Ратификационен документ депозиран на 3.06.1991 г. Текст - ДВ бр. 55/1991 г.	
Приложение I към Допълнителен протокол I към Женевските конвенции от 12.08.1949 г.: Правилник относно идентификацията (изменено на 30 ноември 1993 г.)	Annex I to Protocol Additional I to the Geneva Conventions of 1949 : Regulations concerning identification, as amended on 30 November 1993.	Проектът за изменения е одобрен с Протокол № 59 от заседание на МС от 6.07.1992 г., т. 9.	
Конвенция за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване	Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction. Paris, 13 January 1993.	Подписана в Париж на 13.01.1993 г. Депозитар - ООН. В сила от 29.04.1997 г. Ратифицирана със Закон на НС от 29.06.1994 г.; ДВ бр. 55/1994 г. Ратификационен документ депозиран на 10.08.1994 г. Текст – ДВ бр. 103/2001 г.	
Допълнителен протокол към Конвенцията за забрани или ограничения	Protocol on Blinding Laser Weapons (Protocol IV). Vienna, 13 October 1995.	Приет от Конференцията на държавите-страни по Конвенцията на 8-то пленарно	

<p>върху използването на определени конвенционални оръжия, които може да се смятат за прекомерно нараняващи или за имащи неизбирателни въздействия</p> <p>(Протокол за ослепяващи лазерни оръжия - Протокол IV)</p>		<p>заседание на държавите-страни на 13.10.1995 г.</p> <p>В сила от 30.07.1998 г., за България от 3.06.1999 г. Ратифициран със закон на НС от 4.11.1998 г.; ДВ бр. 133/11.11.1998 г. Писмо до ГС на ООН относно ратификацията, депозирано на 3.12.1998 г.</p> <p>Текст: Превод на български, приложен към РМС № 562/22.10.1998 г.</p>	
<p>Протокол за забрани или ограничения на използването на мини, мини-капани и други устройства, с измененията от 3 май 1996 г.</p> <p>(Протокол II, с измененията от 3 май 1996 г.)</p>	<p>Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996 (Protocol II as amended on 3 May 1996). Geneva, 3 May 1996.</p>	<p>Приет от Конференцията на държавите-страни по Конвенцията в Женева на 3.05.1996 г.</p> <p>В сила от 3.12.1998 г., за България от 3.06.1999 г. Ратифициран със закон на НС от 4.11.1998 г.; ДВ бр. 133/11.11.1998 г. Писмо до ГС на ООН относно ратификацията, депозирано на 3.12.1998 г.</p> <p>Текст: Превод на български, приложен към РМС № 562/22.10.1998 г.</p>	

<p>Конвенция за забрана на употребата, складирането, производството и трансфера на противопехотните мини и за тяхното унищожаване /Отавска конвенция/</p>	<p>Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction. Oslo, 18 September 1997.</p>	<p>Съставена в Осло на 18.09.1997 г. Депозитар - ООН.</p> <p>В сила от 1.03.1999 г. Ратифицирана със Закон на НС от 29.07.1998 г.; ДВ бр. 93/1998 г. Ратификационен документ депозирани на 4.09.1998 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 68/1999 г.</p>	
<p>Конвенция от Тампере за предоставяне на телекомуникационни ресурси за ограничаване на последствията от бедствия и за възстановителни операции</p>	<p>Tampere Convention on the Provision of Telecommunication Resources for Disaster Mitigation and Relief Operations</p>	<p>Приета в Тампере, Финландия, на 18.06.1998 г. Депозитар - ООН.</p> <p>В сила от 8.01.2005 г.</p> <p>Ратифицирана със закон на НС от 17.05.2000 г.; ДВ бр. 44/2000 г. Ратификационен документ депозирани на 20.06.2000 г.</p> <p>Текст – ДВ бр. 55/2006 г.</p>	
<p>Римски статут на Международния наказателен съд</p>	<p>Rome Statute of the International Criminal Court. Rome, 17 July 1998.</p>	<p>Приет в Рим на 17.07.1998 г. Депозитар - ООН.</p>	

		<p>В сила от 1.07.2002 г. Ратифицирана със Закон на НС от 15.03.2002 г.; ДВ бр. 31/2002 г. Ратификационен документ депозиран на 11.04.2002 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 68/2002 г.</p>	
<p>Втори протокол към Хагската конвенция от 1954 г. за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт</p>	<p>Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. The Hague, 26 March 1999.</p>	<p>Приет в Хага на 26.03.1999 г. Депозитар - ЮНЕСКО.</p> <p>В сила от 9.03.2004 г. Ратифициран със закон на НС от 29.03.2000 г.; ДВ бр. 30/2000 г. Ратификационен документ депозиран на 14.06.2000 г.</p> <p>Текст – ДВ бр. 25/24.03.2017 г.</p>	
<p>Факултативен протокол към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт</p>	<p>Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. New York, 25 May 2000.</p>	<p>Съставен в Ню Йорк на 25.05.2000 г. Депозитар – ООН.</p> <p>В сила от 12.02.2002 г. Ратифицирана със закон на НС от 31.10.2001 г. /декларация по чл. 3, ал. 2/; ДВ бр. 97/2001 г.</p>	<p>ЗАКОН за ратифициране на Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт и на Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с</p>

		<p>Ратификационен документ депозиран на 12.02.2002 г.</p> <p>Текст - ДВ бр. 28/2002 г.</p>	<p>деца, детска проституция и детска порнография</p> <p>Обн., ДВ, бр. 97 от 13.11.2001 г., в сила от 13.11.2001 г.</p> <p>Чл. 1. Ратифицира Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт, открит за подписване на 5 юни 2000 г., със следната декларация по чл. 3, ал. 2:</p> <p>"Република България декларира, че на задължителна наборна военна служба подлежат всички мъже - български граждани, навършили 18 години.</p> <p>Доброволно на кадрова военна служба се приемат български граждани, положили клетва и отслужили наборна служба или след отслужване на две трети от законоустановения срок за наборна служба.</p> <p>Обучението във военните училища на лицата, ненавършили пълнолетие, се извършва след сключване на договор за обучение, който се подписва от тях със съгласието на техните родители или попечители. При навършване на пълнолетие се сключва договор</p>
--	--	--	--

			<p>за кадрова военна служба с обучаващите се."</p> <p>Чл. 2. Ратифицира Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография, открит за подписване на 5 юни 2000 г.</p> <p>ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА</p> <p>Параграф единствен. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".</p>
<p>Изменения на чл. 1 от Конвенцията за забрани или ограничения върху използването на определени конвенционални оръжия, които може да се смятат за прекомерно нараняващи или за имащи неизбирателно действие</p>	<p>Amendment to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which may be deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects. Geneva, 21 December 2001.</p>	<p>Приети на 21.12.2001 г.</p> <p>В сила от 18.05.2004 г. Ратифициран със закон на НС от 22.01.2003 г.; ДВ бр. 10/2003 г. Ратификационен документ депозиран на 28.02.2003 г.</p> <p>Текст: Превод на български, приложен към РМС № 691/25.10.2002 г.</p>	

<p>Протокол за взривни военни остатъци /Протокол V/ към Конвенцията за забрани или ограничения върху използването на определени конвенционални оръжия, които може да се смятат за прекомерно нараняващи или за имащи неизбирателни въздействия</p>	<p>Protocol on Explosive Remnants of War (Protocol V to the 1980 CCW Convention), 28 November 2003</p>	<p>Приет от Конференцията на държавите-страни по Конвенцията в Женева на 28.11.2003 г.</p> <p>В сила от 12.11.2006 г.</p> <p>Ратифициран със закон на НС от 5.10.2005 г.; ДВ бр. 83/18.10.2005 г.</p> <p>Документ за обвързване /писмо на министъра на външните работи на Р България до ГС на ООН, изпратено по командирован до ПП-Ню Йорк с писмо № 55-05а-258 от 3.11.2005 г. - депозирано на 8.12.2005 г.</p> <p><i>Превод на български, приложен към РМС № 748/10.09.2005 г.</i></p>	
<p>Допълнителен протокол към Женевските конвенции от 12.08.1949 г. относно приемането на допълнителна отличителна емблема /Протокол III/</p>	<p>Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Adoption of an Additional Distinctive Emblem (Protocol III), 8 December 2005</p>	<p>Приет в Женева на 8.12.2005 г. Депозитар – Швейцария.</p> <p>В сила от 14.01.2007 г., за България от 13.03.2007 г.</p> <p>Ратифициран със закон на НС от 19.07.2006 г.; ДВ бр. 62/2006 г. Ратификационен документ депозиран на 13.09.2006 г.</p>	

		Текст - ДВ бр. 30/1.04.2014 г.	
Международна конвенция за защита на всички хора от насилствено изчезване	International Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearance, 20 December 2006.	Приета в Ню Йорк на 20.12.2006 г. Депозитар – ООН. В сила от 23.12.2010 г. ПрМС № 26/3.07.2008 г., т. 15 - одобрява и упълномощава заместник министър-председателя и министър на външните работи да подпише при условие за последваща ратификация. Подписана на 24.09.2008 г.	Не е ратифицирана.
Конвенция по касетъчните боеприпаси	Convention on Cluster Munitions, 30 May 2008	Съставена в Дъблин на 30.05.2008 г. Депозитар - ООН. Открита за подписване в Осло на 3.12.2008 г. В сила от 1.08.2010 г., за България от 1.10.2011 г. Ратифицирана със закон на НС от 10.02.2011 г.; ДВ бр. 16/22.02.2011 г. Ратификационен документ депозиран на 6.04.2011 г.	

		Текст - ДВ бр. 75/27.09.2011 г.	
Договор за търговия с оръжие	Arms Trade Treaty, 2 April 2013	Приет в Ню Йорк на 2.04.2013 г. Депозитар - ООН. В сила от 24.12.2014 г. Ратифициран със закон на НС от 12.03.2014 г.; ДВ бр. 26/21.03.2014 г. Ратификационен документ депозитан на 2.04.2014 г. Текст - ДВ бр. 4/15.01.2015 г.	